

ધાર્મિક સ્થાનોમા પ્રમાનના કંગા યોગ્ય સરના અને સુદર
શ્રીનેમિ-અમૃત-ખાતિ-નિરજન-પ્રથમાશાના
પ્રકાશનો.

૧ શ્રાવકે કૃત્ય દિન્દી	૦-૬
૨ જિનેન્દ્રમુખ મણિમાના	૦-૧૧
૩ પીતરામ ભક્તિપ્રકાશ	૦-૫
૪ જિનેન્દ્રમુખ મણિમાના	
ખડ ૧-૨	૦-૧૩
૫ લધુ સવાઈ સમઠ	૦-૪
૬ સુમોવનાયકે દુહાસમઠ	૦-૪
૭ જિનેન્દ્ર નૃતન સ્તવન	
મણિમા	૦-૧૦
૮ મહાપ્રમાવિન્નવસ્ત્રમરણ	
સ્તોત્રાદિ સમ.	૦-૬
૯ કન્યાશુભાદિ સ્તવન સમઠ	૦-૬
૧૦ સ્થાપનાઆર્પણ સચિત	૦-૧
૧૧ નવપત્ની અનાનુપૂર્વી	૦-૨

૧૨ સુરિસમ્રાટની સક્ષિત	
જીવનપ્રમા	૦-૪-૦
૧૩ દિની વિધિયુક્ત	
સામાયિક સૂત્ર સચિત	૦-૧
૧૪ દિન્દી-મનમોહ	
સ્તવનારતિ	૦-૧
૧૫ સ્નાતપૂજ સચિત	૦-૨
૧૬ અવતિપતિ વિક્રમાતિ	
ધાર્મિક જીવનકથા	૦-૧
૧૭ ગ્રેષ્ઠિ મુસમાર ૧૧ચિત્રો	
સહિત સુ ૨ કથા	૦-૧
૧૮ જ્ઞાનપથમીનો મહિમા	
ચિત્રો સહિત મે જીવનકથા	૦-
૧૯ અખાતીજનો મહિમા	
૧૯ ચિત્રો સહિત	૦-૧

તા કે -ઉપરનાં પ્રકાશ પ્રમાવના માટે વચારે ખરી તારને યોગ્ય
કમીસન આપવામાં આવશે માટે પ્રથમના સરનામે નખે -
માનિસ્થાનો—

અમ નાદ

૧ જશનતનાન ગિરવરનાન	
૧૨૩૮ રૂપાસુરચંદી પોળ	
૨ નાગરનાસ પ્રાગજમાર્ધ	
ડોશીવાડા પી પોળ	
૩ ૫ જુરાવાન કા-પીનાસ	
હાપીખાના, સ્તનપોળ	
૪ સ્તિનાન બી સાહુ	
ડોશીવાડાની પોળ	

૫ સોમચંદ્ર ડી સાહુ	
પાનીતાક્ષા (સોરઠા)	
૬ શ્રી મેરરાજ જેન પુસ્તક	
ભાડાર કીમરદીટ ગાડી	
બી કીચ મુ મુ ૨	
૭ માનુસા ૭ મનાથ સાહુ	
૩ અમાજના વા ૫	
ભાનનમર (મોરણ)	

આખાનીજનો મહિમા

‘ મુવા સહી કેવળ લાલી, દીક્ર પ્રથમજ માત
જનની વત્સલ્ય એમ છે, તે જગ જગ મુજબત

જે થી રૂપલદેવ પ્રભુએ રાજ સદિથીનો ભાગ કરી દુધા-મધ
ત સને સહન કરીને તથા કુટ કમોનિ ખપાવીને કેવળમાન રૂપ રાત
મેળવ્યું, તે પોતાના મરેલા માતાને બેઠ વધુ જાવા જનનીવત્સલ્ય-
માતા પ્રત્યે ભક્તિવાદા જે ઉપચાર પુન હોય તેજ આ કુનિગમા
જન્મ્યા કહેવાય, એટલે સૌએ પોતાના માત-પિતા પ્રત્યે અપૂર્વ
વક્તિભાવ રાખવો જોઈએ, એ સાર જીવનમાં ઉતારવો સૌને માત્ર
આવશ્યક છે’

પાયો અને વિચારો

સરકારી અદાલતોમાં સત્ય વાત ઉપર પણ કદાચ ઠંકપિછોડા થાય અર્થાત્ સત્ય પક્ષવાળાની હાર થઈ જાય અને અસત્યવાળી જીત મેળવી જાય પણ કમ'રાજ પાસે તો સૌ ચરખા છે, પછી તે ભને ને શ્રી તીર્થ કર દેવ હો ! કે સામાન્ય પ્રાણી દો, ચક્રી દો કે વાસ્તુવે હો મોટો અમરનથી રાજ હો કે એક ગરીબમાં ગરીબ રહે દો, યાત્રી દો ? અચાની હો જુદા હો કે યુવાન હો

કુનીપામાં મેળવેલ જીત કે હાર ત્યાં કયા કામમાં નથી આવતી સા કોઈ પ્રાણીને પોતપોતાના કરેલા કમ' (શુભ-અશુભ કરાડી) પ્રમાણે ફક્ત ભોગ્યેજ છૂટકો છે તો પછી હે ચેતન ! શુભ કે અશુભ કમ' કરના પહેલા જ ધીબર ચોક્કસ જરૂર વિચાર કરી ને કે-તને શુભ કમ'નું ફલ જે સુખ યાન્તિ મળે તેની વાચ્છિક છે કે અશુભ કમ'ના ફલ સ્વરૂપે દુખની પરપરા અને અચાન્તિ મને તેની વાચ્છિક છે એ બંને વાતનો નિર્ણય તારા મનમાં પહેલા કરી લે—

૧ જે કમે' શ્રી રૂપભરવ પ્રભુ જેવાને તેર માસ ને અગ્યાર વિસ મુધી આહારનો અતરાય કોઈ તે કમ' હે ચેતન ! તને છોડી દેશે ? તેનો વિચાર કર !

—જે રામચન્દ્રજીની ન્યાયનીતિ જગ પ્રખ્યાત છે તેમને પણ બાર વર્ષ મુધી વનમાં ભટકાવ્યા તે કમ' હે માનવ ! તને છોડી દેશે ? વિચાર !

—જે કમે' પાંચ પાંકવેને બાર વર્ષનો વનરાસ અપાવ્યો અને કુટુંબનો નાર કરાવો તે કમ' હે ચેતન ! તને છોડી દેશે ? તે વિચાર !

—જે કમે' સત્યવાદી હરિચન્દ્ર રાજને રાજ સાહેબીને ત્યાગ કરાવીને નીચ પેરે પાણી ભરાવ્યું, તે કમ' હે વિચારક ! તને છોડી દેશે ? તે વિચાર !

—જે કમે' શ્રમણ ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવને સામાન્ય વર્ણો મુધી પ્રાણાન્ત ઉપસર્મો કરાવ્યા, તે કમ' હે ચેતન ! તને છોડી દેશે ? તે વિચાર !

* ૫ શ્રીમદ્ વિજયનેમિસૂરીચર-વિજયઅમૃતસૂરિયા નમ *

ક્રી શ્રી નેમિ-અમૃત-જ્ઞાન્તિ-નિરજન અથમાલા-અથા ૨૦ ક્રી

ૐ

અખાત્રીજનો મહિમા.

લેખક —

અર્ચકેશ મુરિસમ્માદના પદ્મસાચ ગામ્વિશાર નિરત્ન
પિયૂષપાણિ ભટ્ટારાચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયઅમૃતસૂરીચર મ
ના શિષ્યરત્ન ૫૦ મુનિરાજ શ્રી જ્ઞાન્તિવિજય મના શિષ્ય

મુનીશ્રી-વિરંજનવિજય મ

પ્રકાશક —

શ્રી નેમિ-અમૃત-જ્ઞાન્તિ-નિરજન અથમાલા વતી

શ્રી કપૂરચંદ દોશી મદુવા

બાર આના

સ્વામિના મગપણ સમી, અવર ન સગપણ ૧૫,

ભક્તિ કરે સ્વામિતણી સમભક્તિ નિમન હોય ૥૫૫૧

સાધર્મિક બધુઓની સમતિ મોટા પુરુષધોજ સાપડે છે
ત્યારે તેઓની ભક્તિ પ્રાપ્ત થવી તેમાં તો પુરુષનું પડતું જ થયું તે
માટે શ્રાવણવિધમા પણ કહ્યું છે કે -

પગત્ય નદવધમ્મા, સાહમ્મિમગ્ગહલ્લ તુ પગત્ય ।

બુદ્ધિનુલ્પાપ તુલિઆ દોષિ અ તુલ્લાદ મણિઆદ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ - માર્ગ શુદ્ધિમાન પુરુષ પોતાની શુદ્ધિથી ગ્રાજવાના
અને પાતામાં જુદી જુદી રીતે એક નાણુ ગ્રાજવાના પાતામાં
સર્વ ધર્મ કાયેની સ્થાપન કર અને મીજ બાણુના પત્તામાં
સાધર્મિક બાધઓની ભક્તિ સ્થાપન કરે અને જો તોને તો અને
પદ્ધતિ સરખા થાય વળી એક સ્થાને કહ્યું છે કે -

સાધર્મિકેપુ સાનિચ્ચ સત્યા શક્તી ન ય સુજેલ્ ।

સાર સર્વજ્ઞધમસ્ય ન જ્ઞાત નેન રહ્નુત ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ - શક્તિ જ્ઞાતી જે આવક નાધર્મિક બાધઓના સગ
પણ સખધેને ન સાચવે તે આવક ખરી ગીતે સર્વજ્ઞ મનુના ધર્મનો
સાર પામ્યો નથી અર્થાત્ શ્રી જિનેશ્વર ભગવતના સાંભને સાર
સમજ્યો નથી શાસ્ત્રમાં તો જિજ્ઞાસુ મુધી રચન કયું છે કે -

સાહમ્મિમમિ પત્તે ઘરંગણે જસ્સ હોર ન હુ નેહો ।

જિણસાસણે મણિચમિણ સમ્મત્તે તસ્સ સદેહો ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ - સાધર્મિક પોતાના ધર આગળે આવે ત્યારે શ્નેહ
બાવ ઉત્પન્ન ન થાય તો જિનશાસન તેવાઓ માટે એકજુ કહે છે કે -
તેના સમ્યક્ત્વ-ધર્મમાં પણ સદેહ છે એમ જાણવું તેથીજ પૂર્વના
ઉગમ આવકો દર્શના મનમાં વિચારતા કે -

પત્તુ ધર્મવગ્ધૂનામ્, મા વદા-મૂણિ હુ સ્થત ।

ન શક્તા તદ્વચ લ્લહુમ્, નિત્ય તદ્દ સદુ સ્થિતા ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ - હું ખરો મારા ધર્મબધુઓની આંખમાંથી કાઢી પણ
જમતે અમુ ન પડે દર્શના તે ધર્મબધુઓના દુષ્ખરો દુષ્ખી અમે
તે આંસુ જોવા સક્તિમાન નથી

લેખક તરફથી

જૈન સાહિત્યમાં કથાઓનો અખૂટ ભાગ છે
તેને ખીલવવાની દાક્ષિણી સમયે ખૂબ ખૂબ જરૂર
છે એમ જો કહીએ તો જરાયે વધારે નહિ લેખાય

૧૪મ પૂજ્ય મુનિવર્મ શ્રી રામચિન્નયજી મહારાજની નિશ્ચિન્ત
સવત ૨૦૦૫ નું ચાતુર્માસ અમદાવાદ પાજરાપોળ શાંતશાળામાં
નિર્ગમન કૃષ્ટ ચાતુર્માસ દરમિયાન અનેક પ્રકારનું નવું નવું વાચન
આણું હતું એક વખતે શ્રી નરસિંહજી લગવાનના જીવન ચરિત્રને સુદર
અને આમર્ષક ચિત્રો સહિત તૈયાર કરવા ભાવના થઈ તે વાત
પૂજ્યપાદ વિદ્વાન્ મુનિશ્રી રામચિન્નયજી મહારાજ સાહેબને જણાવી
મારી વાત સાંભળીને મને પ્રેતસાહેબ આપી વધારે ઉત્સાહિત કર્યો

તે બા શ્રી કલ્પસૂત્ર માધી આદિનાથ ચરિત્રને હું બેત્રણ વાર
અવનોદી નયો અને પછી ગૂર્જરેશ્વર કુમારપાળ મહારાજને પ્રીત
મોધ કરી પરમાર્દ્રત-પરમશ્રાવ નનાવનાર કવિકાળ સર્વજ્ઞ મહાન્
જૈનાચાર્ય શ્રી દેવચંદ્રચરિત્ર મહારાજ રચિત શ્રી ત્રિવષ્ટિ સલામ
દુષ્પચરિત્ર મૂળ અને તેનું ભાષાંતર અવનોદી ત્રયો તે મહાગ્રંથ
ના આધારેજ આ લઘુ પુસ્તિકા તૈયાર કરી છે

આ આણું જીવનચરિત્ર લગભગ ૨૫૦ પૃષ્ઠનું થયું છે તેમાં
લગભગ ૩૦ ચિત્રો આરનાર છે તેમાંથી આગળના લગભગ નો
પેંજનું લખાણું હું કરીને ૧૫ પેંજમાં સમાવેશ કર્યો છે અને કેવળશાંત
પછીના વિસ્તારનાળા બધાને ઉપસદ્ધારમાં સમાવીને આ પુસ્તિકાને

અખાત્રીજના મહિમા' એ નામ આપી આજ સમાજ સમક્ષ
શુક ૯ પૂરેપૂરું શ્રી આદિનાથ ચરિત્ર પલ્લ શેઠા સમયમાં
ઉપાધને બહાર પ નાર છે તેમાં ખાસ ખાસ પ્રસંગોના સુદર ભાવ
વાદી દાદા મૂશના છે

આની આખી પ્રેસ કોપી પૂ મુનિશ્રી રામવિજયજી મહારાજે સંભળીને ખાસ આવશ્યક જે સૂચનાઓ કરી છે તે માટે તેઓશ્રીનો કુ ખાસ આભારી છું અર્થાત્ જેટલો આભાર માનું તેટલો ઓછો છે

મારામાં સમયભાવનાની ખીસાવટ અને સદૃજ લખવાની કે મેલવાની શક્તિ ખીની છે તેમાં પ્રયત્ન તો પરમપૂજ્ય શાસ્ત્ર વિદ્યાગ કવિરત્ન શાસન પ્રભાવક બહારકે આચાર્યશ્રી વિજય અમૃતસૂત્રી ચરણ મહારાજનો અને મારા પરમ ગાનગુરુ પૂજ્ય મુનિવર્યશ્રી રામવિજયજી મહારાજનો અમૃતો ઉપકાર છે તેમજ ખીન્ને ઉપકાર મારા સસારીપણાના મોટા ભાઈ અને સાધુપણાના ગુરુ પૂ મુનિશ્રી આનંતિવિજયજી મહારાજનો માનીશ કે જેમણે અને અનેક પ્રકારની સહાય અને પ્રેરણા આપી છે ભાવવાહી ચિત્રો કરી આપવા માટે જ્યપુરવાલા જગનાથ પત્રોનારાયજી ખૂબ પરિશ્રમ લીધો છે તેમજ પ્રેસ મેગર તૈયાર કરી આપવામાં અને કુ સંગોધનમાં મગજદાસ મન સુખરામ માસ્તરની પુરેપુરી સહાય ખાસ ઉપેક્ષનીય છે

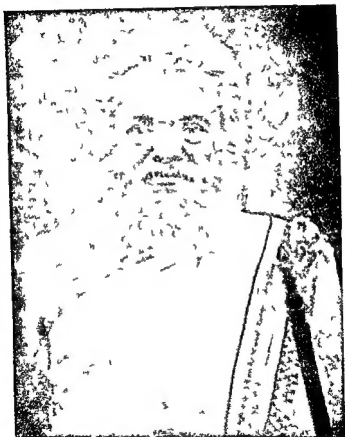
આ પુસ્તિકામાં જિનાશાવિદ્ય પ્રમાણે કે સૂચથી કાંઈ લખાઈ ગયું હોય તેને માટે ક્ષમા માનું છું

આ મારા લઘુ પ્રયાત્નમાં વિક્ષાનોની દૃષ્ટિને કેલય ક્ષતિઓ જણાય તો તે ખાસ ક્ષતિઓ તરફ મારું ધ્યાન ખેંચે એજ એક સૂચન નમ્ર ભાવે કરી વિરમું છું

તપાગચ્છીય પૂજ્ય આચાર્યશ્રી વિજયનેમિચૂરીચરણ	} શ્રીઓ નેમિ અમૃત આનંતિચરણોપાસકે
જેન જ્ઞાનશાળા	
કે પાળગપોળ-અમદાવાદ	મુનિ નિરજનવિજય
	રિ સ ૨૦૦૬ ના ફાલ્ગુ સુદી પુનમ

મુ ૩ મણિવાલ જગનલાલ શાસ્ત્રી નવપ્રભાત પ્રીતી ગ પ્રેસ
લીઈંગ ૨૧૩-અમદાવાદ

શાસનસભ દ્વ-ત્રયગ્વિપતિ-અનેકનૃપપ્રતિગ્રથ-કલ્પગણિઆદિ-
વિવિધનીર્થોદ્ધારક-પ્રો-પ્રભાવસા-પી-પરમ દુન્ય
આચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયનેમિસૂત્રીય છ મહાનાજ માહેબ

જા મ વિ સ ૧૬૨૦ કાતિક શુદ્ધ ૧ શુક્રવાર મહુવા

દીપા વિ સ ૧૬૨૪ જ્યેષ્ઠ શુદ્ધ ૭ બાવનગર

ગણિપદ વિ સ ૧૬૬૭ કાતિક વદ ૭ વળા-વલ્લભિપુર
૫ વાસા. વિ સ ૧૬૯૦ માગસર શુદ્ધ ૩ વળા-વ-સલિપુર
સપિદ વિ સ ૧૬૬૪ જ્યેષ્ઠ શુદ્ધ ૫ બાવનગર
સ્વર્ગવાસ વિ સ ૨૦૦૫ આસો વ. અમાસ શુક્રવાર મહુવા

સ મ પં લુ

ક

જે મહાપુરુષની

સામેની જાણ પ્રતિકૃતિ-છત્રી છે

તેમની જૈનસિદ્ધાંતિક વિદ્યા અજોડ છે

ન્યાયશાસ્ત્રના અદિતીય વિચારક છે અને જ્યોતિ

શિપાદિશાસ્ત્રના અસાધારણ વેદા છે તત્ત્વમર્મિત વકતૃત્વ

કળામાં બીનહરીક છે તેમજ આ મહાપુરુષની અનહદ ગુણભક્તિ એ
શ્રી ગૌતમસ્વામિની શ્રી મહાવીરપ્રભુ પ્રત્યેની અપૂર્વ ભક્તિનો પોતાના
જીવનમાં સાક્ષાત્કાર કરી બતાવ્યો છે જે મહાપુરુષનાં કહેનાં અનેક
હીતવચનો અમને આત્મધર્મ સન્મુખ કરવામાં અને સયમભાવનામાં

અનેક પ્રકારે સહાયશ્રૂત થયા છે તે સ્વર્ગસ્થ સુરિસત્રાટના

શિષ્ય સમુદાયના મુગ્ધમણિ પૂન્યપાદ આચાર્યશ્રી

વિજયોદયસૂરીચરણ મહારાજ સાહેબના પરમ

પવિત્ર હરકમળમાં શ્રી અખ્યાત્રીજનો મહિમા

નામની આ સધુ પ્રસ્તિકા ભક્તિભાવે

બેટ ધરીએ છીએ.

શ્રી તેમજ-અમૃત ચરણોપાસક -

મુનિ-ખાન્તિવિજય તથા

મુનિ-નિરજનવિજય

શાસનમત્રાદ-તાપાચ્છાધિપતિ-પ્રાચીન અનેક તીર્થોદ્ધારક-અનેક
 નૃપપ્રતિભોધક-પ્રૌઢપ્રભાવશાધી પ્રાત સ્મરણીય પરમપૂજ્ય પૂજ્યપાદ
 સ્વ શ્રી વિજયનેમિશ્વરીશ્વરજી મહારાજશ્રીના પદપ્રતિષ્ઠિત-અ-તેવાસી
 સિદ્ધાન્તવાચસ્પતિ-ન્યાયવિચારક-જ્યોતિ સિદ્ધપાદિશાસ્ત્રવેદ્યા-
 અનેક સ્વાદ્વાદસિદ્ધાન્તપોષક-જાળમ્બલચારી-
 પૂજ્યપાદ શ્રી વિજયોદયશ્વરીશ્વરજી મહારાજ

જન્મ: સુ ૧૯૪૪ ખગાત દીપા સ ૧૯૬૨ દેવા-માતરખામે
 ગણિપદ ને ૧૮૬૬ કપડવળ

પ્રાગ ૧૮૬૬ ૧૨ ૩૫૧૦૨૦૦
 ૧૯૬૬ ૨૦૨૧ ૧૦ ૩૫૧૦૨૦૦ ૧૯૭૨ સાદી

શ્રીમસિન્નેદ્રપદપદ્મજચચ્ચરીક-જ્ઞાનાન્ધયે વિમલભાવમૃતે સતેઽસ્તુ ।
 આજ મશીલપરિશ્વગવિશ્રુતાય, શ્રીશ્વરોદયમહામહતે નમો મે ॥ ૧ ॥
 (વચ્ચન્તતિલક)

જિનશાસનમત્રાજ , નેમિશ્વરીશ્વરપ્રભોઃ ।
 પદપ્રતિષ્ઠિતાયાસ્તુ, ગુરુમક્તાય તે નમઃ ॥ ૨ ॥

સ્વ. સુરિસશ્રદ્ધા પદ્મભાષક પ્રત્યેક કમિલ પીપ્પલાસિ બાલકનયારી,
ભદ્રાકાચારી શ્રી વિજય-અમૃતસૂત્રી વ જી મહારાજ

જ મ સ ૧૦૧૧

બોધા

હીયા સ ૧ ૭૧

ત્યાન

પ રાસ તથા મરોત

સ ૧૦૮૫ મધુવા

વ્યાખ્યાન

સ ૧ ૬૧ મુવા

આ રામ પદ

સ ૧ ૦૨ અમદાવાદ

આ પ્રતિકાના નામક

પૂ મુનિઓ નિર્દેશના મધ્યલ

પૂ મુ કી આ તનિજયલ મહારાજ

પ્રસ્તાવના

‘ગિરુબોધ સોપાન ત્રયાવલિ’નું આ નોંધુ સોપાન પ્રમાણક તરફથી સમાજ આગળ ધરવામાં આવે છે. આ પુસ્તકમાં પ્રથમ તીર્થંકર શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનનો દૃઢ જીવન પરિચય આપેલો વામાં આ યો છે. આ જીવન પરિચય કનિષ્ઠ સર્વંશ શ્રી હેમચંદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજની અતિતીવ કૃતિ તરીકે પદ્મજેન શ્રી ત્રિપુરી ગાયત્રી પુરુષ ચરિત્રના પ્રથમ પર્વના આધારે ગુચાયેલ છે. કવિકાવ સર્વંશ શ્રી હેમચંદ્રસૂરીશ્વરજી સાક્ષરોએ ૧૭૨૨ જૂનિના એક અભિમેન જવાહીર અને ઉચ્ચોત્તમ સાહિત્ય પરિશીલન કરનાર તરીકે આનંધ્યા છે. આ મિના જગજગદેર છે.

આ જીવન ચરિત્રમાં શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનનો જન્મથી દીક્ષા સુધીનો દૃઢ પરિચય તથા દીક્ષાથી કેવલગીન સુધીનું વિસ્તારથી બ્યાન કરવામાં આ યુ છે. તે બાળકોને ગમશે અને હાશે હોશે વાચશે. આનું બાલકોપયોગી સાહિત્ય હાલના તનકે ખીનવવાની ખાસ આવશ્યકતા. તેમાં પૂ મુનિ શ્રી ૧ નરજનવિજયજી મહારાજશ્રીના પ્રયાસ આદરપાત્ર છે. વળી આ પુસ્તકમાં જે મુદર અને ભાવવાહી ચિત્રો મુદ્રામાં આવ્યા છે તે પણ ગાળકોને ખૂબ ગમશે તેથી પણ આ પુસ્તકનો વિશેષ પ્રચાર થશે એવી આશા મેંથી રાકાય.

આવી આકર્ષક અને સચિત્ર પુસ્તિકા પ્રથમજ વાર નહાર પડે છે એમ કહી શકાય.

આ પુસ્તકમાં કયા કયા વિષયોનું વર્ણન કરેલ છે તે અરે દુકમાં જણાવતું પ્રસંગોચિત છે. તે આ પ્રમાણે—શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુનો જન્મ દિશાકુમરીઓનું આગમન દેવા સહિત દિશાએ મેં પર્વત ઉપર કરેલો જન્મ વેળાનો ત્યાજ મહોત્સવ હમ દેખાવો.

વગેરેનું દ્રુત વર્ણન કરું છે ત્યાર પછી સપરિવાર ઉદ્ધાનમાં વસત વિદ્યાર લોકોની કી ! જોઈને પ્રભુને સસાર ઉપર આવેલો વેરાગ્ય આવ જનમ થયેલી દીક્ષાની આવના નવ લોભતિક દેરોનું આગમન તથા તેનજે પ્રભુને કરેલી ધર્મતીર્થ પ્રવ્રતાવવાની વિનનિ વર્ષાદાન દીક્ષા અખ્યાતોજને દિવસે પારણુ ટ્રેણગતોત્પત્તિ વગેરે પ્રસંગોનું સરળ ભારવાહી ભાષામાં વર્ણન કરું છું સાથે સાથે અમુક અમુક ખાસ પ્રસંગો જણાવનારા ભાવવાહી સુદર ચિત્રો મૂક્યા છે તેથી આ પુસ્તકના આશર્યામાં ખાસ વધારો થયો છે

છેતરે જણાવવાનું કે આ પુસ્તિકામાં સાહીય તેમજ અન્ય ખીન પ્રાપ્તિ ક્ષતિ વાચકોના ખ્યાલમાં આવે તો આ પુસ્તિકાના લેખક પૂજ્ય મનાગજીશ્રીને જણાવશે તો ખીજ આટલિમાં સુધારો કરાશે

લી વ્રાસચક્ર અમરતવાલ્ય કાપડીયા

સુસરકારોને પોષણ આપતી અને બાળકોને આનંદ સાથે દાન-નોન આપતી 'ત્રિશુભોવ મોપાન' અંધાનદી ના આજ મુલી આ મોપાનો ૧૬૨ પૃષ્ઠો ૩૦ રૂ. ૩૦ તે બાળકોને ખાસ વચાશે

પ્રથમ મોપાન—અનતિપતિ મહારાજ વિદ્યામણિય
કિ -૧૦- ૫૨૬ ખમજીન વિક્રમરાજનું ધાર્મિક જીવન પરિચય

ખીજુ મોપાન—મુપાન નનો મહિમા યાને શ્રેષ્ઠ ગુણમાર
કિ ૦-૮-૦ ૧૧ ચિત્રો સહિત મુદ્ર જીવનકથા

ત્રીજુ મોપાન—જ્ઞાનપત્રમોનો મહિમા યાને ૧૨૦૦ ગુણ મંજરી કિ ૦-૮- ૧૦ ચિત્રો સહિત મુદ્ર મે જીવનકથા

ચોથુ મોપાન—અખ્યાતોજનો મહિમા ૧૬ સુદર ચિત્રો સાથે શ્રી રૂપચંદ્ર પ્રભુનો સરળ અને ૧૬ જીવન પરિચય કિ ૦-૧૦-૦

જૈન પર્વો

આ જગતમાં વર્તતા દરેક દરેક ધર્મોમાં પોતપોતાના ધર્મનું ન્તવ્ય પ્રમાણે તહેવારોનો ઉપદેશ કરાવેલો છે જૈન ધર્મમાં કહેલા તહેવારો પર્વના નામથી ઓળખાય છે પર્વ એટલે પવિત્ર દિવસ અથવા આત્મિક સુખની આશાધનાનો ખાસ નિયત દિવસ જેમ હાલમાં રાષ્ટ્રમેઘ કેળવવા રાષ્ટ્રીય તહેવારો યોજાય છે તેમ જૈન ધર્મના આદ્ય પ્રમાણે જૈન પર્વો પ્રાચીન ાળથી નિયત કરાયેલ છે

જૈન ધર્મમાં દેટનાક પર્વ દિવસો ‘વાર્ષિક પર્વ’ તરીકે ઓળખાય છે અને ‘દલા’ પર્વ દિવસો ‘માસિક પર્વ’

૧ કાર્તિક સુ. એકમ-ત્રેસતું પર્વ કાર્તિક સુ પાંચમ-છાન પચમી કાર્તિક સુ. ચઢેશ-ચોમામી ચૌસ કાર્તિક સુ. પુનમ-૨૬ જિવાળી આગસ્ટ સુ. ૧૧-મૌન એમદસી પોષ વ. ૧૦ પોષ સમી અથવા શ્રી પાર્શ્વનાથનો જન્મ દિવસ પોષ વ. ૧૩-મેરૂ ત્રયોદશી અથવા શ્રી નિલભદેવનો નિર્વાણ દિવસ, ફાલ્ગુ સુ. ૧૪-ચામાની ચૌદસ વખી ઓગી ચૈત્ર સુ. ૧૩-શ્રી વીઃ જન્મ ચેત્રી પુનમ વૈશાખ સુ. ૩-અખાત્રીજ, અશાઃ સુ. ૧૪-ચોમા ડી ચૌ થ શ્રીપરંપિત્ર પદ્મપદ્મા મહા પર્વ, આમે માસની ઓગી આસો ૧૬ અમાસ-શ્રી વીઃ નિર્વાણ દિવસ-જિવાળી આ જવા મુખ્ય વાર્ષિક પર્વો છે દરેક તીર્થ પ્રવુના પાંચ કલ્યાણકોનો અર્માં સમાવેશ કરી રાખાય

૨ દરેક માસની મે જો-૪ મે પાચમ મે આદ્ય, મે અગ્યા રસ, મે ચૌ.થ, પુનમ અને અમાસ-આ બાર તિથિઓનો માસિક પર્વમાં સમાવેશ થાય છે

તરીકે ઓળખાય ■ જે પર્વ-તહેવાર વર્ષભરમાં એકજ વખત આવે તે વાર્ષિક પર્વ' કહેવાય છે અને જે ૧૨ દરેક માસમાં આવે તે 'માસિક પર્વ' કહેવાય છે

જેન પર્વોના ઉદ્દેશ શુ ? જેન ધર્મના દરેકે દરેક પર્વમાં ત્યાગ ભાવના ઝેળવવાના વિધાનો ક્યન કરાએલા છે જોનોનાં તમામ પર્વોમાં-તહેવારોમાં ત્યાગ એનો પ્રાણવાયુ સ્થાપિત કરાએલ છે અર્થાત્ જોનોના કોઈ પણ પર્વ-તહેવારમાં માત્ર મનિદા ખાવાના કે મોજશીખ અને મોજમળ ભોગવવાના મર્યાદાઓ દ્રષ્ટિએચર નહિ થાય.

જેન રમના પર્વો અને અથ વર્મોના તહેવારોમાં તત્કાલ શુ ?

જોનોના તહેવારોમાં પૌરુષિક શુભ-સામાજિક આસક્તિ વધારનારા સવ પદાર્થોમાંથી મનને પાકુ વાળીને વૈરાગ્ય ભાવના, ધર્મ ભાવના અને ત્યાગ ભાવનાને પોષવાનો ઉદ્દેશ રહેતો છે જેન પર્વોમાં ઉપવાસ આચાર્ય એકાસલ પીષધ સામાયિક દેવવદન, દયા, જ્ઞાન વિગેરે કર્તવ્યોમાં મધારકરિત ઉચ્ચમશીલ રહેનારું છે આ કારણથી આ લોકોત્તર પર્વો કહેવાય છે અન્ય ધર્મોના તહેવારોમાં એ ધર્મના ઉપાસોને મોજમળ અમન ચમન, નાટક સીનેમાં વિગેરે સાંસારિક રમરામમાં રમતા આપણે જોઈશું તેમજ એમ દશી વિગેરેના ઉપવાસ વિગેરેમાં ફરાશના નામે માલ મતીદા ખાવાની છૂટ થઈ મઈ છે આથી એના માટે કહેવત થઈ ગઈ છે—

શીરો પુરો લાપશી ઓર કાકઢી બાદિ
કહેજે કી તેા પકાદશી ઓર દ્વાદશીની દાદી'

અર્થાત્ તહેવાર સિવાયના ચાલુ દિવસોમાં માલુસ આદ-ખાદ આનાથી પેટ ભરી ધરાધને ખાય છે ત્યારે કુખ્જની જન્માષ્ટમી-પોકુળ આદમ તેમજ એકાદશી વિગેરે તહેવારોમાં ઉપવાસ કયો હોય છતાં પેટ ભરીને રાજ ખાવાની છૂટ હોવાથી એકાદ રૂપીએ તો સહેજે ખરચ થઈ જાય ■ છતાં પેટ ભરાતુ નથી

જુઓ ! દિવસભર ધરાધને કરાળ ખાવ છતા કહેવાય શું ? કે ઉપવાસ કર્યો છે

એવી ગીને મુરતીમેના તહેવારો જુઓ કે ઈસાર્ધ વિગેરે અન્ને નના તહેવારો જુઓ તો તેમનાં અને જૈનોના તહેવારોમાં ખૂબ ખૂબ અતર લાગ્યા વિના રહેને નહિ

એ પ્રમાણે જૈનેતરોના તહેવારો સમઘી માનના જાણવાને હવે જૈન ધર્મમાં તહેવારો-પર્વો માટે શું કહેવું છે તે હું કહી જાણાવ્યું છે —

જૈન ધર્મના દરેક પર્વોમાં ત્યાગ ભાવના તરફ વધારે મદત્ત અપાયું છે તેથી આ પર્વ દિવસોમાં મોજશોખનો ત્યાગ જરી સાતિ અને સ તોપ ધારણ કરીને સમભાવ પૂર્વક આત્મ તત્ત્વની વિચારણા કરવી જોઈતી બની શકે તેવી ધર્મારાધના કરવી તેમાં પશુ આ તહેવારોમાં ઉપવાસ આયજિન, એકાસપ્ત વગેરે તપ યથારાકિતએ કરવાનું જૈન સાસ્ત્રમંત્રોએ ખાસ કુમાર્યું છે તે સાથે દરેક તહેવારમાં પૌષ્ઠ, સામાયિક જિનશ્ચન પ્રતિક્રમણ, જિનપૂજા જિન ભક્તિ અને સાત્ત્વ શ્રવણ વિગેરે ક્રિયાઓ કરવાનાં મુખ્ય કર્તવ્યો બતાવ્યા છે આ ક્રિયાઓ કરતાં આરાધક પ્રાણીઓએ વિચારવું જોઈએ કે મારા આત્માની કશી રીતે શુદ્ધિ થાય ? કશી રીતે આ હું અશ્વધી સ્વચ્છ સમુદ્રનો પાર પમાય ? તેમજ જ્ઞાન અને ક્રિયાના સયોગથી આત્માને લાભેન કઈકેપી મળે તો નાશ ક્યારે થાય ? મારો આત્મા પરમ શુદ્ધ મોક્ષ ત્યાને ક્યારે પામશે ? ” વગેરે શુભ વિચારો વડે આત્માની નિર્મળતા કરવી તોજ જૈન પર્વોની યથાર્થ આરાધના કરી જણાવ અને તોજ તપાદિ કરવાનો ઉદ્દેશ સફળ થયા લેખાય આ માટે કહ્યું છે કે —

‘વગી ન તાલી આત્માની શ્રદ્ધો નહિ મનુરૂ સગ,
તપક્રિયા દેગ મહુ સાથે ભગવ, અગ’

આજ માનવમાં અન્ય સ્થળે પણ કહ્યું છે કે —

ધર્મ આત્મ શાષ્ટ્રે કરો એનું મૂન અમૂન,
જન રજનીયા વર્મનું મગે ન દોળે મૂન

માનવ ધર્મક્રિયા પણ આત્મ સાક્ષીએ ખીં જાવના પૂર્વક કરવી
પા. દેખાદેખીથી ફક્ત બહાગના આકબર પૂર્વક ધર્મકરણી કરવાથી
મહુ અર્થ ફલ મળે છે

વગીસ મહાનુભાવો ! આલુ સરીના વારસદારો-પુત્ર પુત્રીઓ
તરફ જ । ઘટિ કરી જુઓ તો ખરા કે ઉત્તમ કુળના સુકર
સરકારે જમા જુ સાવાતા બાકી ગયા છ આ પ્રસંગે એ અનુભવીના
મોલ ખાસ યાદ આવે છે —

આકાશ માનવનો પણ આચાર પશુના

નાણુસ થયો પણ માનવતા ન વારતા પશુ થયો ।

જ્યા ત્યાં જ્યારે ત્યારે જે તે ખાય તો પશુ અને
માનવમાં ગો તફાવત ?

વિશેષ વિનાના પશુની જેમ જ્યા ત્યાં ખાતા કપાથી ખ્યાલ
હોય કે મહિ આહાર કરાય કે ન કરાય. પરંતુ ચોખ્ખા ધ્યાને
આહાર કરવો જોઈએ તેમજ જ્યાં તે ત્યાં સમયનો ખ્યાલ પણ
નિવિવેકીને ન હોય જે-ને ભક્ષ્ય-અભક્ષ્યનો પણ વિવેક નિવિવેકીમાં
ન જ હોય, માટે શુદ્ધિમાન-વિવેકી મનુષ્યોએ ઉપરના વાક્યમાં
કહેલ વસ્તુ સ્વીકારી રવવ સિદ્ધરથી છો છે

અખાત્રીજ નામ કેમ પડ્યું ?

આ ચાલુ અવસર્પિણી કાલમા સુપાત્ર ૧૧ ઐયાસકુમારથી પ્રત્યુ' કે જેમ કો નું મૂળ, મૂળાણ રોપ કે તેમ નુપાત્ર ૧૧નું મૂળ ગણીએ તો અખાત્રીજનો નિવસ છે

વૈશાખ મુ. ૧૧ના દિવસે નુપાત્ર ૧૧ પ્રથમ દેવાયુ તેની યાદી કાયમ રાખવા માટે સોમ્રએ તે દિવસને અક્ષયતૃતીયા-અખાત્રીજ નામ આપ્યું

મુપાત્રાન પરપરામે અક્ષયમુખ-મોક્ષ મુખને આપનાર કે માટે મુપાત્ર ૧૧નો આરભ-પહેલ વહેનો નિવસ તે અક્ષયતૃતીયા-અખાત્રીજ

૧

આ ચોનીશીના પ્રથમ તીર્થ કર પ્રભુનો પ્રથમ પાગજીનો નિવસ તે અખાત્રીજ

સૂર્યના છૂટા પડેલાં કળર કિરણો ત્રિયાસુમાર દ્વારા ફરીને સૂર્યમાં જોડાવાથી સૂર્ય પુનઃ પ્રગટિત થયો, સ્થામ થયેન મેર પર્વત ઐયાસકુમાર દ્વારા પૂવના સિંચનથી પ્રાપ્તમાન થયો અને શત્રુઓ સામે યુદ્ધ કરતા મહાપુત્રને ઐયાસકુમારે જિત મેળવવામા સહાય કરી એ તથા ઉત્તમ સ્વર્ગનો સંચિત સૌ પ્રથમ પ્રવર્તેલ દાન ધર્મનો પ્રથમ દિવસ તેજ અખાત્રીજનો દિવસ

બાર બાર માસ સુધી આહાર વિના પ્રભુને વિચરતા જોઇ દુખી દીલવાળી સારીએ માનવ પ્રજાને પ્રભુનું પારણ થવાથી આનંદ આનંદ વ્યાપ્યો તે દિનની અખડ વાદ રહ એ મુદ્રાથી તે નિવસને માનવ પ્રજાએ 'અક્ષયતૃતીયા' નામ આપ્યું

નેત તથા નેતેતર માન્ય અખ્યાતીજ-અ ત્યત્તીયા

વેશાખ સુ. ત્રીજના વિસત્રે અક્ષવતૃતીયા કહેવાય છે બારત
સ્વર્ગની તમામ પ્રજા એ ઉત્તમ વિસત્રે પર્વ-તહેવાર દિન માને છે,
તે દિનની ઉત્તમતા જમ જાહેર છે કારણ કે તે પરિવ્ર વિસે આતુ
નોષીલીના પ્રથમ તીર્થ કર પ્રજા શ્રી સ્વયંભૂવ ભગવાનને તેર માસ અને
અચ્ચાર વિસ ઉપવાસમાં ગા પછી તે મહા તપશ્ચાતુ પારણ શ્રી
ત્રેપાંસકુમારે મેરગીના રસરહે કગવ્યુદતું દરેક તીર્થ કર પ્રતુને પ્રથમ
પારણ કરાવનારના નામે શાઓમાં લખાવેલા છે તેમાં ત્રેપાંસકુમારનું
નામ સર્વ મોખજે છેજ છતાં મોખ પણ નીર્થ કર પ્રતુના પારણાનો
વિસ જો આખી જોત પ્રજામાં જાહેર પારણા રૂપ પ્રખ્યાત હોય
અને અજોત-જોતેતર નજામાં પણ પ્રસિદ્ધ તહેવાર નિ તર્ગી વધુ
પ્રસિદ્ધ થયો હોય તો તે રમત આજ વિસ છે જોતે સર્વ લોકો
આખ્યાતીજ તરીકે માને છે કારણ કે દિ દુધર્મના આગમન પુરાણ
વિગરે મુખ્ય મુખ્ય શાઓમાં પણ શ્રી સ્વયંભૂવ પ્રતુ સખધી ઉ નેજો
આવે છે

૧ ડા. સત પદ્મી નનાદૃષ્ટ્યને એક રથને જણાવ્યું છે કે —
‘અતિદાસિ પ્રમાણેથી બનાવી સ્થાપ એમ છે કે હ સ ની
પદ્મી સત્તાધિપૂર્વે પ્રથમ તીર્થ કર સ્વયંભૂવની કેટલાયે લોકો
પૂજા કરતા હતા એ પ્રમાણમાં પણ હવે સકા નથી કે મહાવીર
તથા પાર્થનાથની પદ્મના પણ જોત ધમ દેવાઇ ચૂક્યો હતો
કેમકે યજુર્વેદમાં સ્વયંભૂવ અજીતનાથ તથા અરિષ્ટનેમિ નામના
પણ તીર્થકરોનો જ નેજ આવે છે આગમન પુરાણ આપણ લક્ષ
એવે છે કે જોતધર્મના સ્થાપક શ્રી સ્વયંભૂવ દેવ ભગવાન હતા

[Indian Philosophy - ઈન્ડિયન ફિલોસોફી]

- વર્ષાતપની હાલમા ચાલુ વિધિ -

હાલમા વર્ષાતપ કરવાનો પ્રચાર આ પ્રમાણે છે -

શ્રી આદિનાથ ભગવાનની દીક્ષા તીથિના દિવસથી એટલે કે પુજારાતી દાનજી વડી અંટમીથી સન્નિ હોય તો જૂઠ તપથીજ આ તપ શરૂ કરવું જોઈએ પણ સક્રિયાના અભાવે ઉપવાસથી પણ શરૂ કરી શકાય છે એકાંતરે ઉપવાસ કરીને પારજો મેસણુ કરી ૧૩ મહિનાને ૧૧ દિવસે એંગે અખાત્રીજ-અક્ષય તૃતીયાના દિવસે પારણુ આવે છે, પારણુમાં રૂપાનો નાનો ધડો કરાવીને તેવા ૧૦૮ ધણ પ્રમાણુ શેરડીનો રસ અથવા સાકરનું પાણી પીએ છે પારણુમાં શેરડીનો રસ કાઢ્યા પછીથી મે ખડી પડીને અમિત થયેને દેવો જોઈએ તેમજ મે પડેાર પડીને શેરડીનો રસ ઘણુ પ્રચયન સાશેદારમાં અનક્ષ કલો છે માટે તેમા રિષેક રાખવાની ખાસ જરૂર છે

આ તપમા મે દિવસ સાવે ખાવાના ન આવવા જોઈએ તથા ચૌસનો ખાધાવાર-પાગણુ પણ ન આનું જોઈએ અને ત્રણ ચૌમાસી (૧૧-૧૫) નો જુઠ કરવો જોઈએ તથા તપ કરતા વચમાં જે અખાત્રીજ આવે છે તે દિવસે પારણુ-ખાધાવાર આવે તો પણ ઉપવાસ કરવો જોઈએ છેવટે અખાત્રીજને દિવસે જુઠી ઝોજા તપે પારણુ ન કરવું જોઈએ

તપ કરવામા હ મેશનો મામાન્ય વિધિ.

(૧) ' શ્રી ઋષભદેવ નાથાય નમ ' એ પાની ૨૦ નવકારવાલી બજાવી (૨) બાર લોગરસનો કાઉસબ (૩) ૧૨ સાધોવા ચોખાના (૪) બાર પ્રક્ષિન્ના (૫) બાર ખમ્બસમણા (૬) બે ટક પ્રતિકમણુ

૧ આ તપમાં પહેલા કુલ ૪૦૦ ઉપવાસ કરવાનો વિધિ હતો તેથી ત્રીજે વર્ષે અક્ષય તૃતીયાને દિવસે આ તપ પૂરો થનો હતો એંગે લાગટ બે વરસ મુધી આ તપ કરવામાં ----- ૨૨.

(૭) બે ટક પડિયેહણા (૮) તણુ ટક દેવદન (સમારે-અપોરે-સાંજે)
 (૯) અપ્પટપ્રકાગી જિનપૂજા કરી (૧૦) વિધિ પૂર્વક ગુરવદન અને
 (૧૧) સમારે સુતુ (૧૨) સચિત વસ્તુનો ત્યાગ કરવો. ગુરુશ્રી પામે
 પચ્ચદ્ધખાણુ લેતુ (૧૩) વ્યાખ્યાન થવણુ કરતુ (૧૪) બ્રહ્મચર્ય પાળતુ
 (૧૫) યથાશક્તિએ જ્ઞાનની પૂજા કરી તેમજ નવું જ્ઞાન બાળવા માટે
 પ્રયત્ન કરવો (૧૬) યથાશક્તિએ અનુકંપા ન દેતુ વિગેરે શુભ
 કરણીમાં ઉદ્યમવીન રહેતુ

તપ કરનારાઓએ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવા લાયક
 સૂચનાઓ

(૧) આણુ તપમાં જોમ અને તેમ દોર માન માયા અને
 લોભ વિગેરે કષાયો ઉત્પન્ન કરે તેની પ્રવૃત્તિનો ત્યાગ કરવો જોઈએ

(૨) તપસ્થાનુ ફક્ત ક્ષમા છે, એ ધ્યાનમાં રાખી હમેશા
 સમતા કેળવવી ખાસ જરૂરી છે કોઈ અહિંસા તપ જે ત્રે, તે
 તો લેખે ન થાય ' એ વચન ખામ થા રાખતુ

(૩) તપના દિવસોમાં આરક્ષ મમારકનો યથાશક્તિ ત્યાગ
 કરતા રહેતુ

(૪) આહાર કરતી વખતે પાણીમાં આહારને વખાણવો કે
 વમોડવો નહિ અને એકવાડ ન પડે તે માટે ખાસ લક્ષ રાખતુ

(૫) પ્રતિક્રમણ પડિયેહણુ દેવ ન પ્રભુ પૂજન વિગેરે
 ક્રિયાઓ ભવપૂર્વક અને આળસ રહિત કરવી તે વિશેષ લાભદાયક છે

(૬) ૫ ગુરુમહારાજને વદન કરી હમેશાં વ્યાખ્યાન થવણુ
 કરી પચ્ચદ્ધખાણુ લેતુ

(૭) સાત ક્ષેત્ર-જિનભુવન જિનનિબ જ્ઞાન-પુરતક અને
 સાધુ સાધ્વી, આવક તથા અનિમ પ્રે સાત ક્ષેત્રમાં યથાશક્તિએ
 શુભ વાવે રમ સાધરતુ

અખાત્રિજના મહિમા

શક્તિ સ્વરૂપ મુનિરાજ શ્રી નિરંજને વિજયનું

ૐ શ્રી આદિનાથાય નમો નમ ૐ

રાગદ્વેષમહામોહસૂચકૈર્જનમ્ભવ ૧

દાસ્યદેતિવિલાસાશ્ન-માલાયૈર્દીન ? તે નમ ૧૧

•

વેદીંધિયનામિસુત સદ્ધ્યા-દ્ધ્યાવિષમદિષ્ટિષ્ઠયહો ॥

યેનોસૂચા પ્રિયગમજ્ઞાનાનામ્-નાનાતરાનન્દકલાનિ સૂતે ॥૨॥

—૫૫૫ આ ૭ શ્રી યશોવિજયજી મહારાજ કૃત

‘ જે શ્રી ઋષભદેવ પરમાત્માએ પૂર્વે-પ્રથમ ત્રીજા આરામા લાવેલી ધર્મ મર્યાદા રૂપ કદંબવેલડી આજ - પાચમા આરા સુધી પછુ ત્રણ જગતના લગ્ય પ્રાણીઓને અનેક પ્રકારના આત્મ અરૂપ આન્તરિક આનંદ રૂપ ફલોને આપ્યા કરે છે તે નાલિ મુળકરના પુત્ર શ્રી આદિનાથ, એન્દ્રી એટલે આત્મ સંજાધી જ્ઞાનાદિક લક્ષ્મી (લ ય પ્રાણીઓને) આપે

જેણે કીધી સકળ જનતા નીતિને જાણનારી, ત્યાગી રાજ્યાદિક વિભવને જે થયા મૌનધારી, બેસેતો કીધો મુગમ સંજાળો મોક્ષનો માર્ગ જેણે, વન્દુ છુ તે ઋષભજિનને ધર્મ-ધોરી પ્રભુને

—૬૮ વિ ચવિરત્ન ૫ આ શ્રી વિજયામૃતમૂરીધરજી મ જી

અખાત્રીજનો મહિમા.

પ્રકરણ પહેલું

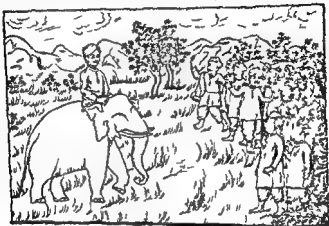
શ્રી જયભદ્રેય

ઘણા ઘણા વર્ષો પહેલાની વાત છે તે વખતે ભરત
 દેવમા અવસર્પિણી કાલનો ત્રીજો આરો પૂરો થવા આવ્યો
 હતો તે વખતે લોકો ઘણા મુખી હતા કારણ કે તેમને
 જોઈતી વસ્તુઓ વ્યવસ્થા પાસેથી મળતી હતી વળી લોકો
 પણ મતોથી હતા દેવ ભાવ ધણો જોણો હતો કોઈ રાજા
 શેઠ કે નોકર ન હતા. સૌ પોતપોતાની મરજી મુજબ
 આનંદમા સમય પસાર કરતા હતા તે વખતે પુરુષ અને
 સ્ત્રી એમ જોરલાનો જન્મ થતો હતો તેથી તે કાલના
 મનુષ્યો યુગલીયા કહેવાતા હતા

કુલકરો અને નીતિઓ.

ધીમે ધીમે કાળ જવા લાગ્યો તેમ તેમ કાળના
 માહાત્મ્યથી કે પવૃક્ષોની શક્તિ જોઈ મતી ગઈ તેમજ
 કાળના પ્રભાવથી લોકોમા મારાપણની ભાવના વધવા લાગી,
 તેથી સતોષ પણ જોણો થવા લાગ્યો અને તેથી તેઓમા
 પરસ્પર ઝગડાઓ વધવા લાગ્યા આથી તેમને કોઈ ઝગડો
 થતાવનારની જરૂર જણાવા લાગી

તે કાળમાં હાથી ઘોડા વગેરે હતા પરંતુ તેમનો ઉપયોગ વાહન તરીકે કોઈ કરતું નહોતું એક વખત એક પ્રવેત હાથી એક યુગલિયાને આદરપૂર્વક ઉચકીને પોતાની ઉપર બેસાડીને ઘેરે ફેરવવા લાગ્યો આથી યુગલિયાઓ આશ્ચર્ય

હસી ઉપર બેઠેલા પ્રથમ કુનડા વિમલવાહન ખાખ્યા અને ઘોળા હાથી ઉપર બેઠેલ હોવાથી તેને વિમલ વાહન નામથી બોલાવવા લાગ્યા આ વિમલવાહનને તે સમયે જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું હતું વિમલવાહનને પોતાથી અધિક માનતા યુગલિયાઓ તેમની પાસે આવી પોતાની ફરિયાદ બજાવવા લાગ્યા વિમલવાહને પણ તેમને કષ્ટવૃત્તો વહેચી આખ્યા અને કોઈ મર્યાદા બોળગે તેને સખ માટે હાજાર નીતિની શરૂઆત કરી એટલે મર્યાદા બોળગનારને “હા ! તે આ ખોટું કથું” એમ જી કપકો આપે આવી શિક્ષાથી યુગલિયાઓ પોતાની મર્યાદા બોળગતા ન હોતા

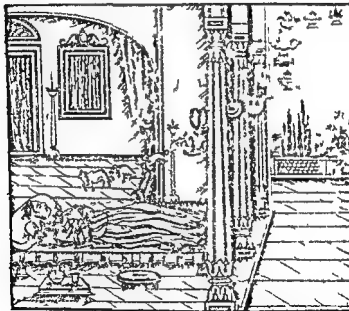
આ પ્રમાણે હાકાર નીતિની ચરૂઆત કરનાર વિમલ વાહન પ્રથમ કુલકર કહેવાયા કુલ જોટલે મર્યાદા તેના કરનાર તે કુલકર કેટલોક કાલ ગયા પછી જાળના પ્રભાવથી લોકોમાં ઝઘડા વધવા લાગ્યા અને તેઓ વારંવાર હાકાર નીતિ જાળગવા લાગ્યા તેથી વિમલવાહનના વચમાં થયેલા, યજ્ઞસ્વી નામના ત્રીજા કુલકરે આકાર નીતિ ચલાવી થોડા અપરાધીને માટે હાકાર નીતિ, મધ્યમ અપરાધી માટે માનરનીતિ અને મોટા અપરાધીને માટે અને નીતિ વાપરતા એ પ્રમાણે કેટલોક કાળ ગયો, ત્યારે લોકોમાં પાછા ઝગડાઓ વધવા લાગ્યા તેથી પ્રત્યેનિજિત નામના પાંચમા કુલકરે ત્રીજા ધિક્કાર નીતિ ચલાવી અને ત્રણ નીતિ વડે કેટલોક વખત લોકોએ શાંતિથી સમય પસાર કર્યો.

નાલિ કુલકર અને મરૂદેવા

પ્રત્યેનિજિત કુલકર પછી મરૂદેવ નામે છઠ્ઠા કુલકર થયા તેમની શ્રીશક્તા નામની સ્ત્રીએ નાલિ અને મરૂદેવા નામના સુગવને જન્મ આપ્યો. મરૂદેવના મરણ બાદ નાલિ કુલકર થયા તે સમયમાં કુલકર કહેવાયા તે પછુ ત્રણ નીતિ વડે સુગલિકોતુ પાલન કરતા હતા.

નાલિ કુલકરને બ્યવસ્થા કરતા કેટલોક કાળ ગયા પછી અગાડ મહિનાની વદ ચૌદશના દિવસે સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમાંથી ઋષભ પ્રભુનો જીવ એક દેવ અવીને નાલિ કુલકરના પત્ની મરૂદેવાની કુખમાં અવતર્યા તે વખતે જોટલે પ્રભુ ગર્ભમાં આબ્યા ત્યારે ત્રણે લોકોમાં સવળા જીવોને સુખ થયું તે વખતે મરૂદેવા માતાએ ચૌદ મોટા સ્વપ્નો જોયા તે સ્વપ્ન

આ પ્રમાણે - ૧ વૃષભ, ૨ હાથી, ૩ ચિહ્ન, ૪ લક્ષ્મી, ૫
કુલની માળા, ૬ ચક્ર, ૭ રવિ, ૮ શ્વર, ૯ મુવર્ત કાશ
૧૦ પદ્મ સરોવર, ૧૧ દીર સમુદ્ર, ૧૨ વિમાન, ૧૩ રત્નનો
દગલો, ૧૪ નિર્ધન-ધૂમાડા વગરનો અગ્નિ

મરેલા માતા બર્ધનિન્દામાં ચો મહાસ્વપ્નો જુએ છે
સ્વપ્ન જોઈને મરેલા જાગ્યા સ્વપ્ન જોવાથી જાન દ
પામેલા મરેલા માતાએ સ્વપ્નની જાણી હકીકત નાભિ કુલકરને
ઠહી તેમણે સરલ સ્વભાવથી કહ્યું કે-‘તમને ઉત્તમ કુલક
પુત્ર થશે’ તે વખતે સ્વપ્ન પાઠડો નહોતા આ વખતે

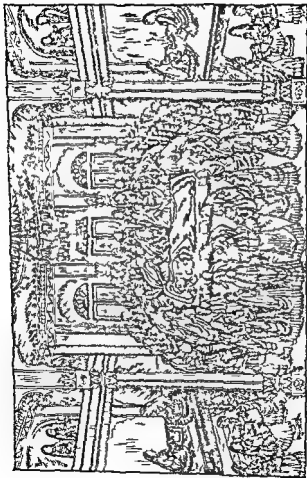
ઈ દ્રોના આસનો ચલાવમાન થયા અવધિગાનથી ભગવતનું
વ્યવન જાણીને જયા ઈદ્રો ભેગા થઈને માના પાસે આગ્યા
અને માતાને પ્રણામ કરી સ્વપ્નનો અર્થ જણાવતા કહ્યું કે
‘ હે સ્વામિની ! તમે ચૌદ મોટા સ્વપ્ન જોયા છે તેથી તમને
આઠ રાજલોકમા પૂજનીય જોવા પ્રથમ તીર્થ કર, પુત્ર થશે ”
એ પ્રમાણે સ્વપ્નનો સ્વાવાર્થ જણાવી ઈદ્રો સ્વપ્નવાને ગયા
મરેદેવા માતા પણ સ્વપ્નનો અર્થ જાણીને ઘણા હર્ષિત થયા.

શ્રી કપલદેવ પ્રભુનો જન્મ

મરેદેવા માતાની દુખમા ગર્ભ જનુકમે વૃદ્ધિ પામવા
લાગ્યો તે ગર્ભના પ્રભાવથી માતાની ક્રાંતિ દિવસે દિવસે
વધવા લાગી તેમને કાઈ જોયો નહોતો યુગલિયાઓમા
પણ નાભિ ફુજકર વધારે પ્રિય થયા તે વખતે કપલદેવનો
પ્રભાવ પણ વૃદ્ધિ પામ્યો તિર્થ ચ અને મનુષ્યોના વૈરભાવ
પણ શાત થયા એ પ્રમાણે નવ માસ અને સાડા આઠ
દિવસ ગયા, ત્યારે ચૈત્ર માસની વ- આઠમને દિવસે, સર્વ
ગ્રહો ઉચ્ચ સ્થાનકે આ યા ત્યારે, મરેદેવા માતાએ પ્રભુને
જન્મ આપ્યો તે વખતે સઘળી દિશાઓ પ્રસન્ન થઈ
લોકોમા આનંદ વ્યાપ્યો નાગડીઓને પણ દક્ષિણ મુખનો
અનુભવ થયો.

છત્રપત દિશા કુમારીઓનું આગમન તેમણે કરેલું સૂતિકર્મ

તે વખતે આસન કપવાથી ૫૬ દિશા કુમારીઓ ત્યા
આવી તેમણે જોકે મોટું હજાર રાજાવાળું સૂતિકર્મ ગૃહ

મનુજો જન્મોત્સવ ઉજવતી ૫૬ દિશાડમારીઓ

દેવશક્તિથી બનાયું કેળના ત્રણ ગૃહ બનાવ્યા પછી માતા તથા પ્રભુને સિંહાસન ઉપર બેસાડીને નિર્ભજ જળથી સ્નાન કરાવ્યું પછી વિલેપન વગેરે કરીને વસ્ત્રાવકાર પહેરાવીને બીજા સિંહાસન ઉપર વધે જઈને બેસાડયા બાવના ચંદનની જન્મથી બે રક્ષા પોટલી બનાવી બનેના હાથે બાંધી પછી 'હિ ભગવત તમે દીર્ઘાયુવાળા થાઓ' એમ જ્ઞીને બનેને નમસ્કાર કરીને મંગલ ગીત ગાઈને સુતિકાભવનમાં માતાને તથા પ્રભુને સુવાડીને તે દિશા કુમારીકાઓ પોતપોતાના સ્થાનકે ગઈ

૬૪ ઈદ્રોનું આગમન

તે વખતે દેવલોકમાં શાશ્વતી ઘટાઓના નાદ સાથે ઈદ્રોના આસનો અવાયમાન થયા તેથી સૌધર્મેન્દ્ર પ્રથમ તેા કોપાયમાન થયા પરંતુ અવધિજ્ઞાનના ઉપયોગથી પ્રભુને જન્મ થયો જાણીને કેાપ સાત થયો પછી સિંહાસન ઉપરથી સાત આઠ મગવા પ્રભુની સામે જઈને અજલિ જોડીને નમસ્કાર કરીને પ્રભુની શકસ્તવ વડે સ્તુતિ કરીને કહ્યું કે "હે તીર્થપતિ ! હે જગતના નાથ ! હું આપને નમસ્કાર કરૂ છું હે નાભિનંદન ! આપના જન્મથી આજે નાગડીઓ પણ સુખ પામ્યા છે આપના જન્મથી પવિત્ર થએલો આજનો દિવસ પણ ધન્ય છે ભરત મેત્રમાથી નાથ ખામેવ ધર્મ પણ આપના જ્ઞાન વડે પ્રગટ થયો" એ પ્રમાણે સ્તુતિ કરીને ઈદ્રે પોતાના નેગમેરી નામના સેનાપતિને બધા દેવોને પ્રભુના જન્મ મહોત્સવ માટે બોલાવવાની આજ્ઞા કરી આથી સેનાપતિએ સુધોવા ઘટા વગાડી ઈન્દ્રની આજ્ઞા દેવોને જાણવી, તેથી

ઇન્દ્ર મહારાજના સપરિવાર ચક્રસ્થાન વડે પ્રભુની શ્લોકિ કરે છે
 સર્વ દેવો લેગા થયા ઇન્દ્રની આશાથી ખાવક નામના

અભિયોગિક દેવે મોટા પાલક વિમાનની રચના કરી, પછી તેમા વચ્ચે રહેલા સિદ્ધામન ઉપર બેસીને સોધર્મેન્દ્ર પોતાની આઠ પટરાણીઓ સાથે જ્યાં મરૂદેવા માતા ગાવ પ્રભુ સાથે મૂર્તિકા ગૃહમા રહેલા છે, ત્યાં આ-યા તે વખતે પીળા દેવો પણ અનેક પ્રકારના વિમાનોમા બેસીને આવ્યા પછી ધદ્દે પ્રભુને પ્રદક્ષિણા દેવા પૂર્વક પ્રણામ કરીને હાથ બેંધીને મરૂદેવા માતાની સ્તુતિ કરીને જણાવ્યું કે “હે મહાદેવી ! તમે ભય પામશો નહિ હું સોધર્મેન્દ્ર તમારા પુત્રનો જન્મ મહોત્સવ કરવા આ યો છું” એમ કહીને માતાને અવસ્થાપિની નિદ્રા આપી

૪- મહારાજ પોતાના પાય ૩૧ કગી પ્રભુને મેર ઉપર લઈ જાય છે.

મેરૂ ઉપર પ્રભુને સ્નાત્ર મહોત્સવ

ત્યાર પછી સોધર્મેન્દ્રે પોતાના પાત્ર રૂપ દર્શાવે એક રૂપે પ્રભુને પોતાના હાથમાં લીધા એક રૂપે પ્રભુના મસ્તક ઉપર છત્ર ધારણ કર્યું એ રૂપથી એ બાત્રુએ ચામર ધારણ કર્યા અને એક રૂપથી વજ્ર ધારણ કરીને આગળ ચાલ્યા એ પ્રમાણે પ્રભુને લઈને સોધર્મેન્દ્ર મેરૂ પર્વત ઉપર ગયા ત્યાં મેરૂ શિખર ઉપર આવેલ પાદુક વનમાં દક્ષિણ દિશા તરફ અતિપાદુક બવા નામની શિવા ઉપર આવેલા સિંહાસન ઉપર બેસીને ઇંદ્રે પ્રભુને પોતાના ખેળામાં ધારણ કર્યા

સોધર્મેન્દ્ર સિવાયના બાકીના ૬૩ ઇન્દ્રો પણ ઘટાના નાદથી સાવધાન થઈ અવધિજ્ઞાનના ઉપયોગથી પ્રભુના સ્નાત્ર માટે પોત પોતાના પરિવાર સાથે સીધા મેરૂ પર્વત ઉપર આવ્યા પછી અચ્યુતેન્દ્રના હુકમથી અભિયોગિક દેવોએ સોના રૂપા વગેરે બાજુ બાતિના કળશો બનાવ્યા તે કળશો એક યોજન ઉંચા હતા કુલ દરેક પ્રકારના એક હબને આઠ કળશો બનાવી તેમાં ક્ષીરસાગર તથા માગધાદિ તીર્થોના પાણી ભર્યા, તથા અનેક પ્રકારના મુગ ધીંઘા કમળો, માટી તથા અનેક પ્રકારની ઔષધિઓ લઈને અભિયોગિક દેવો મેરૂ પર્વત ઉપર આવ્યા બધી સામગ્રી તૈયાર કરીને પ્રથમ અચ્યુત ઇન્દ્રે પ્રભુને સ્નાત્ર કરાવ્યું ત્યાર પછી કમવાર દરેક ઇન્દ્રે પ્રભુને સ્નાત્ર કર્યું છેવટે ઇશાનેન્દ્રે પાત્ર રૂપ સોધર્મેન્દ્રની જેમ કર્યા, તે વખતે સોધર્મેન્દ્રે છેડુ સ્નાત્ર કર્યું

સ્નાત્ર કરીને દેવકુળ વસથી પ્રભુના ચરીરને લુછીને પ્રભુને વસ્ત્ર તથા ઘરેણા પહેરાવ્યા પછી હર્ષ પૂર્વક પ્રભુની

૬૪ ઇન્દો ગેર પવંત ઉપર પ્રભુનો સ્નાન મહોત્સવ ઉજવે છે

સ્તુતિ કરીને ફરીથી સૌધર્મેન્દ્રે પાચ રૂપો કરીને પ્રભુને
 અહંબુ કર્યા પ્રભુને લઈને ઈન્દ્ર મહારાજ મરૂદેવા માતા પાસે
 આવ્યા મરૂદેવા પાસે પ્રભુને મૂકીને માતાની અવધિગામિની
 નિદ્રા ફર કરી ઈન્દ્રે પ્રભુના અશુભામા અમૃત મૂક્યું કારણકે
 તીર્થ કરો સ્તનપાન કરતા નથી ભૂખ લાગે ત્યારે તેઓ પોતાનો
 અશુભો ચૂમે છે ત્યાર પછી ઈન્દ્રો તથા દેવો નદીશ્વર ક્ષીપે ગયા
 ત્યાં શાશ્વતી પ્રતિભાઓનો અદ્ભુત મહોત્સવ કરીને બધા
 દેવો પોત પોતાના સ્થાને ગયા

ઈક્ષ્વાકુ વંશની સ્થાપના તથા બાલ્યવય

મરૂદેવા માતાએ ચોઠ સ્વપ્નમાં પ્રથમ વૃષભ જોયો,
 તેથી પ્રભુનું નકપભા જોવું નામ પાડ્યું પાચ ધાવ માતાથી
 લાલન પાલન કરાતા પ્રભુ જોકે વર્ષના થયા તે વખતે
 સૌધર્મેન્દ્ર વંશની સ્થાપના કરવા માટે પ્રભુ પાસે આવ્યા
 'પ્રભુ પાસે ખાલી હાથે ન જવાય' એમ વિચારી ઈન્દ્રે
 શેરડીનો જોકે મોટો સાઠો પોતાની સાથે લીધો અવધિગામિની
 ઇંદ્રનો આશય જાણીને પ્રભુએ તે સાઠો લેવાને પોતાનો હાથ
 લાખો કર્યો જોડે છે ઇંદ્રે તે પ્રભુના હાથમાં આપ્યો પ્રભુએ
 ઈશ્વર ઓ અહંબુ કર્યો તેથી ઈક્ષ્વાકુ વંશની સ્થાપના કરીને
 ઈન્દ્ર સ્વસ્થાને ગયા

અનુક્રમે પ્રભુ મોટા થતા ગયા, તે વખતે દેવો અનેક
 પ્રકારના રૂપો કરીને પ્રભુને વિનોદ પમાડતા હતા પ્રભુનું
 શરીર દિવસે દિવસે અધિક અધિક કાતિથી મોલવા લાગ્યું
 તીર્થ કરો જન્મથીજ ચાર અતિશયવાળા હોય છે તેમના
 શરીરે મેવ તથા પરસેવો થતો નથી, માસ તથા લોહી

શ્વેત વર્ણના હોય છે તેમનો આહાર નિહાર ચર્મચક્ષુવાગ્ધ-
આપણે જોઈ શકતા નથી, તેમજ તેમનો શ્વાસોશ્વાસ મુગધિદા
હોય છે પ્રભુમા એટલું જણ હોય છે કે મમે તેવો જળવાન
દેવ પણ તેમની આગળી વાગી શકતો નથી બીજા તીર્થ કરો
અમૃતપાનની ઉંમર પસાર થાય ત્યારે રાધેલા અન્નનું
લોજન કરે છે પરંતુ શ્રી ઋષભદેવ ભગવત તો ઉત્તરકુરૂ
નામના યુગલિયાના ક્ષેત્રમાંથી દેવોએ લાવેલા કંપવૃક્ષોના
ફળોનો આહાર કરતા હતા તે સાથે અનેક પ્રકારની કોડા
કરતા પ્રભુ અનુક્રમે યુવાવસ્થાને પામ્યા.

ઋષભદેવના મુનદા તથા મુમગલા માવે થએલા લગ્ન
અત્યાર સુધી યુગલિક કાલ હોવાથી મુગલ રૂપે
જન્મેલા બાળકો યુવાવસ્થામાં એક બીજા માથે પરિણીત જીવન
ગાળતા હતા તે વખતે લગ્નની ક્રિયા જેવી કેઈ વિધિ
નહોતી પ્રભુના લગ્નનો યોગ્ય સમય અવધિગ્નાનથી જાણીને
મોધર્મેન્દ્ર પ્રભુ પાસે આવ્યા પ્રભુને પ્રજ્ઞામ કરીને જણાવ્યું
કે “આપ તો વીતગત છે મોક્ષને માટેજ આપની દરેક
પ્રવૃત્તિ છે પરંતુ આપના તરફથી જેમ મોક્ષમાર્ગ પ્રગટ
થવાનો છે તેમ વ્યવહાર માર્ગ પણ આપનાથીજ શરૂ થવાનો
છે માટે આપનો લગ્ન મહોત્સવ કરવાની મારી ઈચ્છા
વર્તે છે મુનદા તથા મુમગલા જને આપને માટે યોગ્ય
છે માટે પ્રસન્ન થઈને મારી વિનંતિ સ્વીકારો” પ્રભુએ પણ
હજી પોતાનું ત્યાગી લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય બાકી છે તથા
બાકી રહેલ ભોગાવલિ કર્મ અવશ્ય ભોગવવાનું છે એમ
જાણી મસ્તક નમાવી પોતાની સમતિ જણાવી આમા

સુમગલા તેા પ્રભુ સાથે જન્મેલી હતી અને સુનદા ને નાલિ કુળકરે ઉઠેરીને મોટી જરી હતી કાગલુકે સુનદા સાથે જન્મેલ યુગલિક પુરૂષ તેના મસ્તક ઉપર તાડવૃક્ષનું ફળ પડવાથી પ્રથમ અકાળે મરણ પામ્યો હતો. પ્રભુની સ્મૃતિથી ઈન્દ્રે તથા દેવોએ પ્રભુ પરે ગહીને તથા ઈન્દ્રાણી અને દેવીઓએ કન્યા પક્ષે રહીને મોટી ક્ષામધૂમ પૂર્વક પ્રભુના લગ્ન કર્યા ત્યારથી લોકોમા લગ્નની પ્રમાણ રૂઢ થઈ પ્રભુએ પ્રનતવિલોચન વ્યવહાર માર્ગ

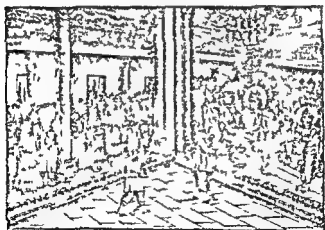
લગ્ન પછી અનાસક્ત ભાવે પોતાની જાને સ્ત્રીઓ સાથે લોગ લોગવતા ઘણો કાળ પસાર થયો તે વખતે સુમગલાનો કુખથી ચોંદ સ્વપ્ન સૂચિત પ્રથમ ચક્રવર્તી ભરતકુમાર તથા બ્રાહ્મીનો યુગલ રૂપ જન્મ થયો સુનદાએ પણ બાહુબલિ તથા મુદરીને યુગલ રૂપે જન્મ આપ્યો ત્યાર પછી સુમગલાએ યોગલુપચાસ પુત્ર યુગલને જન્મ આપ્યો એ પ્રમાણે પ્રભુને કુલ સો પુત્રો અને બે પુત્રીનો પગિષાર હતો આ પુત્રો તથા પુત્રીઓથી વી ટાએલા પ્રભુ અતિશય ચોક્ષતા હતા

અનુક્રમે કાલના દોષથી ક-પવૃક્ષોનો મહિમા ઘણો ઝોઠો થઈ ગયો હતો, તેથી યુગવિગેમા ૧ કષાયો વધવા લાગ્યા હતા ત્રણ પ્રકારની નીતિ હવે કામમા આવતી નહોતી તેથી યુગલિકો અનેક પ્રકારની ફરિયાદો લઈને પ્રભુ પાસે આવતા હતા પ્રભુએ તેમને જણાવ્યું કે—‘લોકોમા મર્યાદા યોગ્ય ગનારને શિક્ષા ફરનાર રાજા હોય છે, માટે તમે નાલિ

કુલક પાસે જઈને રાજાની માગણી કરી 'યુગલિયાઓએ પણ નાભિ કુલક પાસે જઈને રાજાની માગણી કરી ત્યારે તેમણે કહ્યું કે "જ્યેષ્ઠ તમારો રાજા યાઓ" આથી આનંદ પામી યુગલિકો પ્રભુ પાસે આ-યા 'તમને નાભિ કુલકે અમારા રાજા જનાવ્યા છે' એમ કહી તેઓ અભિષેક માટે જળ લેવા ગયા

ઈદ્રે કરેલો પ્રભુનો રાજ્યાભિષેક તથા વિનીતા
નગરીની સ્થાપના

તે વખતે ઈન્દ્રનું સિદ્ધાસન અસાધ્યમાન થવાથી અવધિગાનથી પ્રભુનો રાજ્યાભિષેક સમય જાણીને સૌધર્મેન્દ્ર

"જનસરી સપ્ત પત્રમા યુગલિક નર પૂજત,
સુભ ચન્દ્ર ન પડે હાય ભવજન અત "

ત્યા આત્મા દીવ્ય સિંહાસન રચીને તેના ઉપર પ્રભુને
 બેસારીને ઇન્દ્રે તીર્થજળથી પ્રભુનો રાજ્યાભિષેક કર્યો પદ
 દીવ્ય વસ્ત્રો, મુગટ તથા રત્નના ઘરેણા પ્રભુને પહેરાવ્યા તેવામ
 જળ લેવા ગયેલા યુગલિકો કમળના પાદકાના પડીપામા જળ
 લઈને આત્મા મુગટ, કુડલ, બિગેરે રાજપોષાકથી પ્રભુને
 શણગારેલા બેઠેને તેમણે 'પ્રભુના મસ્તક ઉપર તે
 જળ નખાય નહિ' એમ વિચારીને તેમના ચરણમા તે જળ
 નાખ્યું આ યુગલિકો હવે વિનીત-વિનયવાળા થઈ ગયા છે
 એમ કહી ઈંદ્ર મહારાજ કુનેરની પાસે વિનીતા નામે નગરી
 બનાવવાનો હુકમ કરી સ્વસ્થાને ગયા ત્યાર પછી કુનેરે
 અનેક ઉથી અને ઓટી ઓટી હવેલીઓવાળી અનેક બક્ષ
 થી શોભાયમાન, વિનીતા નગરીની રચના કરી ત્યા પ્રભુ
 શી નામલહેવે મત્રી વગેરે પ્રધાનમંડળની રચના કરી અમલ
 કરવા માડ્યો.

પ્રભુએ લોકોને ગીખવેલી અનેક કળાઓ

તે વખતે કે પવુએનો અભાવ થયો લોકો કદમૂળ
 તથા ફળાદિક ખાતા હતા ઘઉં, ચોખા વગેરે અનાજ નો
 ખેતી કર્યા વગર ઉગતું હતું તે કાચુ ખાઈને નિર્વાહ કરતા
 હતા કારણ કે તે વખતે અગ્નિ નહોતો પરંતુ તે કાચુ
 અનાજ તેમને જરાજર પચતુ નહિ હોવાથી, તેમને અજીર્ણ
 થતું હતું પ્રભુએ તેમને ફાવરા કાઢીને ખાવાનું કહ્યું, તે
 પછી તે પચતુ નહોતું તેથી પલાળીને ખાવાનું કહ્યું, છતાં
 નહિ પચવાથી સુઠી કે કાખમા ગરમ કરીને ખાવાનું કહ્યું
 છતાં જરાજર પચતુ નથી એવામા કોઈ વૃક્ષની ટાળીઓ પર

રૂપર અચડાવાથી તેમાથી અગ્નિ ઉત્પન્ન થયો. આ કેઠઈ રત્ન ૭
એમ બાણી લોકો! તેને પકડવા લાગ્યા. તેથી દાઝવા લાગ્યા
આથી તેમણે પ્રભુ પાસે તે હકીકત જણાવી ત્યારે પ્રભુએ
તેમને કહ્યું કે તે અગ્નિ છે તેમા અનાજ પકાવીને ખાઓ
લોકો! હજી સરળ હોવાથી ધાન્ય અગ્નિમા નાખી જેમ
કપ્પવૃક્ષ પાસે માગણી કરતા તેમ માગણી કરવા લાગ્યા
પરંતુ અગ્નિ તેમને કાઈ પાછું આપતો નથી અને બધું પોતે જ

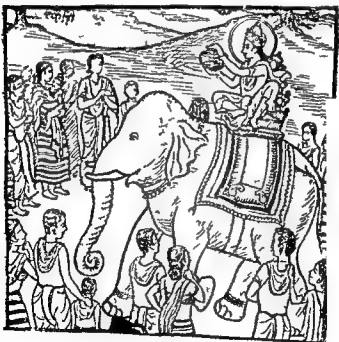
પ્રભુ લોકોને કુશારની કળા શીખવે છે

ત્યા આબ્યા દીવ્ય સિંહાસન ત્યીને તેના ઉપર પ્રભુને
 બેસારીને ઇન્દ્રે વીર્યજળથી પ્રભુનો રાજ્યાભિષેક કર્યો પછી
 દીવ્ય વસ્ત્રો, મુગટ તથા રત્નના ઘરેણા પ્રભુને પહેરાવ્યા તેવામા
 જળ દેવા ગયેલા યુગલિકો કમળના પાદકાના પડીયામા જળ
 લઇને આબ્યા મુગટ, કુડલ, વિગેરે રાજયોષાકથી પ્રભુને
 શણગારેલા જોઇને તેમણે ‘પ્રભુના મસ્તક ઉપર તો
 જળ નખાય નહિ’ એમ વિચારીને તેમના ચરણમા તે જળ
 નાખ્યું આ યુગલિકો હવે વિનીત-વિનયવાળા થઇ ગયા છે
 એમ કહી ઈંદ્ર મહારાજ કુબેરની પાસે વિનીતા નામે નગરી
 બનાવવાનો હુકમ કરી સ્વસ્થાને ગયા ત્યાર પછી કુબેરે
 અનેક ઉથી અને ઓટી ઓટી હવેલીઓવાળી અનેક બળ
 શેથી શોભાયમાન, વિનીતા નગરીની રચના કરી ત્યા પ્રભુ
 શ્રી કાલકદેવે મત્રી વગેરે પ્રધાનમંડળની રચના કરી અમલ
 કરવા માડ્યો.

પ્રભુએ લોકોને ગીખવેલી અનેક કળાઓ.

તે વખતે કે પવૃથોનો અભાવ થવાથી લોકો કેદમૂળ
 તથા ફળાદિક ખાતા હતા ઘઉં, ચોખા વગેરે અનાજ જે
 ખેતી કર્યા વગર ઉગતું હતું તે કાચુ ખાઈને નિર્વાહ કરતા
 હતા કારણ કે તે વખતે અગ્નિ નહોતો પરંતુ તે કાચુ
 અનાજ તેમને બરાબર પચતું નહિ હોવાથી, તેમને અજીર્ણ
 થતું હતું પ્રભુએ તેમને દેવતરા કાઢીને ખાવાનું કહ્યું, તો
 પણ તે પચતું નહોતું તેથી પલાળીને ખાવાનું કહ્યું, છતા
 નહિ પચવાથી મુઠી કે કાખમા ગરમ કરીને ખાવાનું કહ્યું
 છતાં બરાબર પચતું નથી એવામા કોઈ વૃક્ષની ડાળીઓ પર

રૂપર અથડાવાથી તેમણી અગ્નિ ઉત્પન્ન થયો. આ કોઈ રત્ન છે
એમ બાણી હોકો તેને પકડવા લાગ્યા. તેથી ઠાઠવા લાગ્યા
આથી તેમણે પ્રભુ પાસે તે હપીકત જણાવી ત્યારે પ્રભુએ
તેમને કહ્યું કે તે અગ્નિ છે તેમા અનાજ પકાવીને ખાઓ.
હોકો હજી સરળ હોવાથી ધાન્ય અગ્નિમા નાખી જેમ
કપ્પવૃક્ષ પાસે માગણી કરતા તેમ માગણી કરવા લાગ્યા
પરંતુ અગ્નિ તેમને કાઈ પાછુ આપના નથી અને બધુ પોતે જ

પ્રભુ હોકોને કુશારની કળા શીખવે છે

ખાઈ જાય છે એમ જાણી તેઓએ પ્રભુને ફરીયાદ કરી તે વખતે પ્રભુ હાથી ઉપર બેઠીને બહાર ફરવા નીચ્છ્યા હતા લોકો પાસે લીલી માટી મગાવી હાથીના કુબચ્છળ ઉપર માટીનો પિંડ મૂકી તેનો વાસણ જેવો આકાર બનાવીને કહ્યું કે આવા વાસણ બનાવી તેમા અનાજ ચેકીને ખાઓ એટલે તે બળી જશે નહિ આ પ્રમાણે પ્રભુએ પ્રથમ કુલારની કળા શીખવી

ત્યાર પછી પ્રભુએ લોકોને ઘર બાંધવાની ચિત્ર ચિત્રવાની, વણકરની તથા હજામની કળાઓ શીખવી તેમજ બીજા પણ અનેક ધંધા લોકોને શીખવ્યા તે ઉપરાંત પ્રભુએ પોતાના માતા પુત્ર ભરતને બહોતેર કળાઓ શીખવી ભરતે તે કળાઓ પોતાના બીજા ભાઈઓ તથા પુત્રાદિકને શીખવો બાહુબલિને દસ્તી, અશ્વ ને સ્ત્રી-પુરુષના લક્ષણો જોખખવાની જ્ઞાઓ શીખવી જ્ઞાણીને જમણા હાથથી અક્ષર લિખિઓ શીખવી સુદરીને કાળા હાથથી ગણિત શીખવ્યું તેમજ આ માતા, આ પતિ, આ પુત્ર, આ ભાઈ, આ બહેન વગેરે વ્યવહાર લોકોને શીખવ્યો આ બધી પાપકારી ક્રિયાઓ છે તે છતાં, લોકો ઉપરની અનુકંપાથી પોતાનું કર્તવ્ય છે એમ સમજીને પ્રભુએ શીખડાવી તે ઉપરાંત પ્રભુએ રાજ્યની વ્યવસ્થા સારી રીતે ચાલે માટે શામ, દામ, ભેદ તથા દડ એ ચાર પ્રકારની નીતિ શરૂ કરી તેથી લોકો સુખ શાંતિથી રહેવા લાગ્યા બેની કરીને શુન્દરાન ચલાવવા લાગ્યા અને હળીમળીને રહેવા લાગ્યા એ પ્રમાણે રાજ્ય કરતા પ્રભુનો ઘણો કાળ ગયો ગયો

પ્રકરણ બીજું .

પ્રભુને થયેલો વરાગ્ય અને આપેલું
વગ્મીદાન તથા દીક્ષા

‘આમે આમે કોયવ ટહુત્તી,
ઉડતા કંઈ રૂડા હુમ ને મોર રે’

એવ મા વસત ઋતુ આવી પહોંચી, તે વખતે સઘળી
વનસ્પતિઓ નવા વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હોય તેમ નવીન પત્રો,
પુષ્પો અને ફળોથી શોભવા લાગી ઉદ્યાનોમાં દરેક ઊડવાઓ
ઉપર જાત જાતના ફૂલો ખીન્ચા હતા, અને તે પુષ્પો ઉપર
રમ ભેરગી પતંગીયાઓ ઉડતા હતા, તેમજ ભમંગઓ
શુભરવ કરી રહ્યા હતા આખાઓ ઉપર મોર આવ્યો હતો
અને તેના ઉપર બેઝીને કોયલો મીકા મીકા ટહુકાઓ કરી
રહી હતી પક્ષીઓ કત્તોલ કરી રહ્યા હતા એ પ્રમાણે
ઋતુરાજ-વસતનું સામ્રાજ્ય ચાંદે બાળુ ફેવાઈ ગયું હતું
તે વખતે ધીમો ધીમો શીતળ પવન વાનો હતો જેમ
યોવન અવસ્થાથી ઓપર્યો શોભે છે, તેમ વૃક્ષોથી ભરપુર
ઉદ્યાનો વસત ઋતુથી શોભી રહ્યા હતા

એ પ્રમાણે જ્યાં જુઓ ત્યાં આજને આનંદ આપતા
હીલાછમ વૃક્ષો જણાતા હતા આવી વસત ઋતુના આગમન
પ્રસંગે પરિવારના અતિ આગ્રહથી શ્રી ઋષભદેવ ભગવાન
વસતોત્સવ માણવા માટે મૌ પર્ગિવાર સાથે ઉદ્યાનમાં પધાર્યા

આ પ્રસંગે વિનીતા નગરીના સર્વ લોકો પણ વસ

તોત્સવ માણવા માટે ઉદ્યાનમાં એકઠા થયા હતા ઉદ્યાનમાં મધ્ય ભાગમાં ઝાડીની ઘટાની વચ્ચે એક સુંદર મકાન આવેલું હતું તેની આસપાસ પાણીના ફૂવારા ઉડી રહ્યા હતા, અને લોકો આરે તરફ અનેક પ્રમરના હામ્ય વિનોદ કરી રહ્યા હતા કેટલીક સ્ત્રીઓ વિવિધ પ્રકારના ફૂલોની માળાઓ બનાવી પોતાના પતિના કંઠમાં આરોપતી હતી કેટલેક ઠેકાણે હપતીઓ મરજી સુજળ કરી રહ્યા હતા નાના બાળકો જુદી જુદી મનગમતી રમતો રમતા હતા અને કીલકીલાટ હાસ્ય કરી દિશાઓને ગમતી રહ્યા હતા.

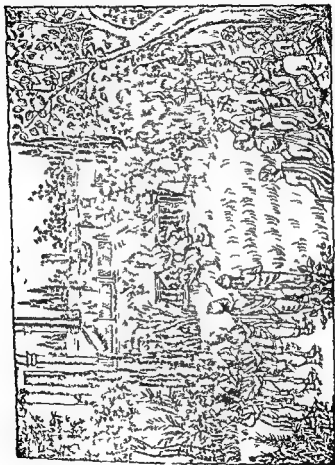
આ પ્રમાણે વસત ઋતુના પૂર જહારથી ખીલેલ ઉદ્યાનને વિષે અનેક સ્ત્રી પુરૂષો નિરકુશપણે વસત ઋતુને આનંદ ભોગવી રહ્યા છે તે જોઈને પ્રભુને વિચાર થયો કે આવી કીડાઓ મેં જીજે કોઈ સ્થાને જોઈ છે કે કેમ? એ પ્રમાણે એકામતાથી વિચાર કરતા પોતે પૂર્વ ભવમાં ભોગવેલા અનુ તરવાસી દેવાના સુખો અવધિશાનથી ભણ્યા તે જાણીને વિશેષ વિચાર કરતા તેમના મોહના જાધનો તૂટી ગયા.

પ્રભુની વૈરાગ્ય ભાવના

ત્યાર પછી શ્રી રૂપભદ્રેવ પ્રભુ વિચારે છે કે “આ વિષયથી અધ જનેલા મનુષ્યોને ધિક્કાર થાઓ જેઓ પોતાના આત્માનું હિત સમજતા નથી. જેઓ યૌ સસાર રૂપી ફૂવામાં પોતાના કર્મ વડે રેટની ઘટિકાઓના ન્યાયે અમનાગમન કરે છે જેમ ઉષતા માણસની રાત્રી ફોગટ પસાર થઈ જાય તેમ મોહાન્ય ગ્રાણીઓનો જન્મ ફોગટ ચાલ્યો જાય છે.

જેમ ઉદરો ઉગતા વૃક્ષના મૂલને કાપી નાખે છે તેમ રાગ દેષ અને મોહ રૂપી ઉદરો પ્રાણીઓના ધર્મ રૂપ વૃક્ષને મૂલમાથી કાપી નાખે છે મૂર્ખ માણસો ક્રોધને વધારે ॥ પણ તેઓ જાણતા નથી કે ક્રોધ તેના વધારનારનેજ લક્ષણ કરે છે નુકસાન કરે છે માન રૂપી હસ્તી ઉપર જોડેલા લોકો મર્યાદાનુ ઉલ્લંઘન કરીને કેઈનું હિતકારક કહેવું ગણકારતા નથી હંમેશા પીડા કરાવનારી માયાને લોકો ત્યજી શકતા નથી જાકળતા પાણી વડે દ્રવ્ય મલીન થાય અને કાચળ વડે શ્વેત વસ્ત્ર મલીન થાય તેમ આત્માના નિર્મલ ગુણ સમુદાય લોભ વડે મલીન થાય છે”

“જ્યાં સુધી ભવ રૂપી કેદખાનામાં જેલર-ચોકીદારો સમાન કપાયો જાગતા હોય છે, ત્યાં સુધી મનુષ્યોને મોક્ષ સુખો ક્યાંથી પ્રાપ્ત થાય ? જૂતના ઉપદ્રવવાળા મનુષ્યોની જેમ સ્ત્રીમાં આસક્ત થયેલા મનુષ્યો પોતાનાજ નાશને જોઈ શકતા નથી ઔષધ પ્રયોગથી સિંહને આરોગ્ય આપનાર જેમ પોતાનાજ નાશને નોતરે છે તેમ તે તે પ્રકારના સ્નિગ્ધ આહાર વડે ઘરીરને પુષ્ટ કરનાર પોતાનાજ નાશને નજીક લાવે છે જેમ જ્રમર મુગન્ધની પાછળ લગ્યા કરે છે, તેમ મુગન્ધમાં લમ્પટ જીવ પણ કોઈ કેકાણે શાંતિ મેળવતો નથી પ્રબલ વાત, પિત્ત અને કફ સરખા વિષયો વડે પ્રાણી ઓતુ જ્ઞાન રૂપી ચૈતન્ય છુટાય છે માટે મોહમાં ફસાયેલા જીવોને ધિક્કાર યાજ્ઞો આ પ્રમાણે પ્રભુ અનેક પ્રકારે વૈરાગ્ય જાવના જાવી રહ્યા છે”

लोकांतिक हेवानु आगमन
 ' लोकांतिक मुर निने शासन स्थापि नाथ
 दान सव मरी आपीने साधा शिवपुर साथ.

उद्यानभा वेराज्य आवनावाण प्रभुने नव लोकांतिक हेवा धर्म तीर्थ प्रवर्तोवयानी ' विन ति ३२ छ

તે વખતે પ્રભુનો દીક્ષા સમય નજીક આવ્યો છે એવું બાળીને પોતાનો આચાર સાચવવાને માટે સારસ્વતાદિ નવ લોકાતિક દેવોએ ઋષુ પામે આવીને મન્નક નમાવી અજલિ ભેટીને આ પ્રભુને વિનંતિ કરી - “હે પ્રભુ! જેમ નદી ધર્મ ગળેલો બ્યવહાર માર્ગ તમોએ લોકોને દેખાડ્યો, તેમ ભરત શ્રેષ્ઠમા નાશ પામી ગયોવ ધર્મ તીર્થને પ્રવર્તાની મોયમાર્ગ પ્રજાને બનાવો અને તેના વડે ભવ્ય જીવોને મોક્ષમાર્ગમા ભેટા અથવા હવે આપને દીક્ષા લેવાનો અવસર નજીક આવ્યો છે તે જણાવવાને અમે આવ્યા છીએ.” એ પ્રભુએ કહીને તેઓ પ્રભુને વહી પોત પોતાને સ્થાને ગયા તે વખતે દીક્ષા લેવાની ઈચ્છાવાળા પ્રભુ પણ તે સ્થાનેથી પોતાના રાજમહેલે આવ્યા.

પ્રભુ પોતાના પરિવારને પોતાનો દીક્ષા લેવાનો વિચાર જણાવે છે

ત્યાર પછી પ્રભુએ પોતાના સામતો વગેરેને તથા ભગત, બાહુબલિ વગેરે પોતાના પુત્રોને બોલાવ્યા પછી પ્રભુએ તેમને જણાવ્યું કે “હવે હું સયમ-દીક્ષા લેવાનો છું માટે હવેથી ભરતને ગાંજની લગામ લેવાનું જણાવું છું.”

પ્રભુની વાણી માલગીને ભરતે ગદગદ સ્વરે અજલિ ભેટીને કહ્યું કે “હે પિતાજી! આપના ચરણકમલમા આજે ટતા મને જે સુખ મળે છે તે રત્નના મિહાસન ઉપર બેસવાથી મળવાનું નથી આપની આગળ પગે દોડના મને જે સુખ મળે છે તે સુખ ગંગેન્દ્ર ઉપર બેસવાથી મળવાનું નથી તમારા વિરહથી ગાંજની પ્રાપ્તિ શા કામની? તમારી સેવાના સુખ આગળ સર્વસુખ ત્રિન્દુ માત્ર છે.”

ભરતના ભક્તિયુક્ત વચનો સાંભળીને પ્રભુએ તેને જણાવ્યું કે “હે વત્સ ! અમે રાજ્યનો ત્યાગ કરીએ અને બીજો કોઈ રાજા ન હોય તો પૃથ્વી ઉપર રાજા સ્વચ્છ દી બને અને ‘મરુચ ગણાગણ ન્યાયથી’-જેમ સમુદ્રમાં મોટું માછલું નાના માછલાને ગળી બંધ છે તેમ રાજાવાન નબળાનો નાશ કરે, માટે તારે રાજા થઈને આ પૃથ્વીનું પાલન કરવું તું આજ્ઞાનું પાલન કરનાર છે, અને અમારી આ તને આજ્ઞા છે માટે તારે અમારૂં વચન પાળવું જોઈએ.”

ભરતનો રાજ્યાભિષેક

પ્રભુના વચનો સાંભળી પ્રભુની આજ્ઞાને આધિન થઈને હું ખી હૃદયે ભરતે વિનયથી નગીને સિંહામનને શોભાવ્યું ત્યાર પછી પ્રભુની આજ્ઞાથી પ્રભુને જેમ ઈન્દ્રી વગેરેએ આવીને રાજ્યાભિષેક કર્યો હતો તેમ મત્રીઓ, સામ તો તથા સેનાપતિઓએ ભરતનો રાજ્યાભિષેક કર્યો તે વખતે મુગટ છત્ર, ચામર વગેરે રાજચિન્હોથી ભરત રાજા અધિક શોભવા લાગ્યા.

ત્યાર પછી પ્રભુએ બાહુબલિકુમારને બહુલી દેશમાં આવેલ તક્ષશિલાનું, તેમજ પોતાના બીજા પુત્રોને પશ્ચિમ જુદા જુદા દેશો આપીને પોતાનું રાજ્ય વહેંચી આપ્યું રાજાઓએ પોતપોતાના નામ ઉપરથી પોતાના દેશના નામ પાડ્યા જેમકે-શ્રી રૂપભદ્રેવપ્રભુના પુત્ર સુરાષ્ટ્રકુમારના નામ ઉપરથી તે દેશનું સુરાષ્ટ્ર-સૌરાષ્ટ્ર દેશ નામ પ્રસિદ્ધ થયું તેવીજ રીતે અવતિકુમારના નામ ઉપરથી અવતિ દેશ નામ પડ્યું અને તે અવતિ દેશ હાવમા માલવાના નામથી ઓળખાય ॥

પ્રભુએ આપેલું સાવત્સરિક દાન

સયમના અભિલાષી પ્રભુએ કૃપવૃક્ષની જેમ સાવત્સરિક દાન આપવાનું શરૂ કર્યું ‘જેને જેટલા ધનની જરૂર હોય તેટલું દાન પ્રભુ આપશે’ એ પ્રમાણે ચોટા, ચોક અને શેરીઓમાં પ્રભુએ ઘોષણા કરાવી

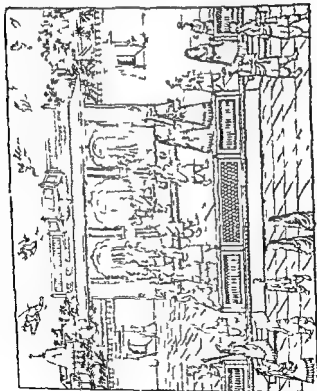
તે વખતે ઇન્દ્રના આદેશ પામેલા કુબેરની પ્રેરણાથી જાનક જાતીના દેવો લાખા કાલથી જેના સ્વામી નાથ પાત્રી ગયા હોય તેવું, ગિરિની ગુફા વગેરેમાં રહેલું, સ્મશાનાદિમાં દાટેલું, તથા ઘરોમાં દાટેલું સોનું રૂપું રત્ન વગેરે ધન લાવીને પ્રભુના ઘરમાં મૂકતા હતા

પ્રભુ પણ સૂર્યોદયથી સોજન કાલ સુધીમાં એટલે એક પ્રહર સુધીમાં દરરોજ એક કોડ ને આઠ લાખ સુવર્ણનું દાન આપતા હતા એક વર્ષમાં પ્રભુએ સર્વમંત્રીને ત્રણસો અઠ્યાસી કોડ, અને એ ત્રી લાખ સુવર્ણનું દાન આપ્યું

પ્રભુ ઇચ્છા પ્રમાણે સોને દાન આપતા હતા તો પણ પ્રભુની દીક્ષા જાણીને સંસાર ઉપર વૈરાગ્યવાળા લોકો પણ થોડું-થોડું જેટલું ધન ગ્રહણ કરતા હતા અધિક ધન લેતા નહોતા. આ પ્રમાણે દાન આપતા પ્રભુને બરોબર બાર મહિના પસાર થઈ ગયા

શ્રી જિનેશ્વરપ્રભુના પિતાના નામથી અકિલ અને સાવત્સરિક દાનને યોગ્ય એવા સોનેયાવડે જિનેશ્વરપ્રભુના જ કારે દેવો પુરે છે, ઇન્દ્રો પણ પ્રભુના હાથે અપાતું દાન ગ્રહણ કરે છે, કારણકે—તે દાનના પ્રભાવથી દેવલોકમાં પણ બાર વર્ષ સુધી કોઈ પ્રકારનો કલેશ ન થાય, મોટે ચક્રવર્તી વિગેરે પણ પોતાનો જ કાર અશ્રય કરવા માટે તે

શકણુ કરે છે, સુખી સદ્ગૃહસ્થો પોતાની યશ કીર્તિની વૃદ્ધિ માટે અને રોગી પુત્રો પોતાના મૂળ ગૈરમની હાનિ થાય માટે તેમજ બાર વર્ષ સુધી દાન લેનારને નવો રોગ ઉત્પન્ન ન થાય માટે એ મહાપ્રભાવશાળુ દાન સૌ શકણુ કરે છે વધારે શું કહેવું ? લબ્ય છુનોજ આ દાન મેળવી શકે છે

શ્રી રામકૃષ્ણ પ્રભુ વરસીદાન આપે છે

મમતવી પરિવારને માતાને બહુ વાર,
તૈયારો ઢગી રસમીએ લેવા મયમલા

ઈન્દ્રનું આગમન અને પ્રભુનો દીક્ષાત્સવ

ધાર્મિક દાનના અત સમયે આસન ચવાયમાન થવાથી
ઈન્દ્રો ભક્તિભાવથી પરિવાર સાથે પ્રભુ પાસે આન્યા પછી
શાળ્યાભિષેકની જેમ હાથમા જળ લેરલા ઘડવાળા દેવો
સાથે ઈન્દ્રે દીક્ષા-ઉત્સવનો અભિષેક કર્યો ત્યાં પછી પ્રભુને
દિવ્ય અલંકાર અને વસ્ત્રો ધારણ કરાવ્યા

‘દીક્ષા મહોત્સવનો વરઘોડો સુદર ને શ્રોકાર
સ્વામી મુ રાજ ગિરિન તોભે દેવદેવી ન નાર’

પછી ઈન્દ્રે દેવ વિમાન જેવી મુદર્ગના નામની સુદર
શિખિકા-પાલખી બનાવી પ્રભુ તે શિખિકામા બેઠા
પ્રથમ મનુષ્યોએ અને પછી દેવોએ પુણ્યના ભાર સરખી તે
શિખિકા ઉપાડી

તે વખતે દેવો અને અમુરોએ મગલ વાનિત્રો વગા
ડવા માલ્યા તેના શબ્દથી દિશાઓ ગાળી ઉઠી પ્રભુની બે
બાજુએ દેવતાઓ આમર વીઝવા લાગ્યા મનુષ્યો અને
દેવોએ ‘જય જય’ શબ્દ કર્યો શિખિનમા બેઠેલા પ્રભુ
વિમાનમા રહેલી શાશ્વતી પ્રતિમા જેવા સુદર શોભતા હતા

પ્રભુનો વરઘોડો જોવા આવેલા નગરવાસીઓ

પ્રભુને આવતા જોઈને ઠેટલાક લોકો, બાળકો પિતાની
પાછળ દોડે તેમ પ્રભુની પાછળ દોડતા હતા

કેટલાક પ્રભુને દ્વરથી જોઈ ચક્રાય માટે વૃક્ષ ઉપર ચઢી ગયા, તે જાણે મધૂર મેઘને દ્વરથી જોવાને વૃક્ષ ઉપર ચઢ્યા હોય તેવા લાગતા હતા.

કેટલાક લોકો સૂર્યના પ્રચંડ તાપને ધણુ ચંદ્રના તાપ જેવો માનતા રાજમાર્ગોને વિષે એકઠા થયા.

કેટલાક પ્રભુને જોવામા વિલંબ ન થાય માટે ઘોડા ઉપર બેસીને માર્ગમા વેગથી દોડવા લાગ્યા.

કેટલાક લોકો પ્રભુને જોવાને માટે લોકોના ટોળાની અંદર પેસીને માર્ગ કરવા લાગ્યા ત્રિભુવનેશ્વરને જોવાને વેગથી આવતી કેટલીક લલના-શ્રીઓના હાર તૂટી ગયા.

કેટલીક શ્રીઓ કેંડ ઉપર બાળકોને તેડીને પ્રભુના માર્ગમા ઉભી રહી.

કેટલીક શરીરના ભારથી નમી ગયેલી શ્રીઓ સખીની ભુજાનું અવલંબન કરીને આવતી હતી.

કેટલીક લલના-શ્રીઓ પ્રભુના દર્શનમાં વિલંબ કરાવનાર પોતાના ભારે શરીરની નિદા કરતી હતી.

કેટલીક અપલાઓ પ્રભુ તરફ ધાણી તેમજ લાજ-એક ભાતના ચોખા ફેંકતી હતી, તે જાણે પોતાના પુણ્ય બીજને વાવતી હોય તેવી જણાતી હતી.

કેટલીક અગના-શ્રીઓ તમે લાગો કાળ જીવો, તમે લાગો કાળ આનંદ પામો વગેરે અશીર્વાચનો બોલતી હતી.

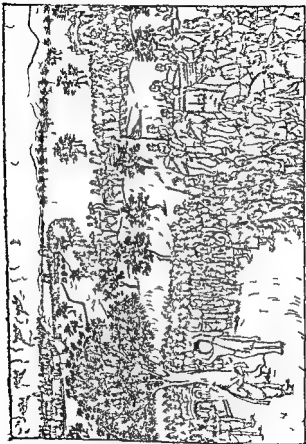
આ વખતે અપલાક્ષી છતાં ધણુ પ્રભુને જોવામા લીન ચએલી નગરની શ્રીઓ નિશ્ચલાક્ષી જેવી લાગતી હતી.

સિદ્ધાર્થ ઉદ્યાનમાં પ્રભુનું આગમન અને સ્વયં દીક્ષા

એ પ્રમાણે નગરવાસીઓથી બેવાતા પ્રભુનો વરઘોડો આગળ ચાલી રહ્યો છે વિમાનમાં બેસીને આવેલા દેવોથી આકાશ છવાઈ રહ્યું છે વરઘોડામાં બસત અને બાહુબલિ પ્રભુની બને બાનુએ ચાલી રહ્યા છે બીજા અકુળ પુત્રો પ્રભુની પાછળ ચાલે છે પછી મરદેવા માતા, સુનંદા અને સુભગલા એ બને પત્નીઓ, બ્રાહ્મી અને સુદરી એ બે પુત્રીઓ ચાલે છે દેવ દેવીઓ તથા પ્રભુજનો પણ પાછળ ચાલે છે

એ રીતે પ્રભુનો દીક્ષાનો વરઘોડો ચાલી રહ્યો છે આ વરઘોડાનો કાંઈ કાંઈ અનેરો છે, તેનું શું વર્ણન કરીએ ? કારણકે ઇન્દ્રોએ આ વરઘોડાને શણગારવામાં કાંઈ કમીના શાખી નહોતી કીડીઓ ઉભરાય તેમ આજે વિનીતા નગરીમાં દેવ દેવીઓ તથા માણસો ઉભરાયા હતા પછી વરઘોડા સાથે પ્રભુ સિદ્ધાર્થ નામે ઉદ્યાનમાં આવી પહોંચ્યા શિળિકામાંથી ઉતરીને ત્યાં અચોક્ક વૃક્ષની નીચે આવીને પ્રભુએ વસ્ત્રાવ-કારીનો ત્યાગ કર્યો તે વખતે ઇન્દ્રે દેવદુષ્પ વસ્ત્ર પ્રભુના સ્કંધ ઉપર મૂક્યું

આ ક્ષેત્ર માત્સ્યની વદ આઠમનો (ગુજરાતી ફાગણ વદ આઠમનો) દિવસ હતો દિવસના પાછલા પહેરે ઉતરાવાદા નક્ષત્રનો ચંદ્ર સાથે યોગ થતા અને મનુષ્યોની સમક્ષ જાણે ચાર દિશાઓને

સિદ્ધાર્થ ઉઘાનમાં પ્રભુ સ્વયં દીક્ષા લેતાં લોચ કરે છે જ્યારે હિન્દ મંદિરોન

આપતા હોય તેમચાર મુઠિ-મુઠીથી લોચ કર્યો પાચમી
મુઠિથી લોચ કરતા હિન્દ પ્રભુને વિનતિ કરી કે "આપના
સુવર્ણકાંતિ સરખા ખલા ઉપર મરકત મણિની જેમ ચોલતા

આટલા કેશ રહેવા દો” તે વખતે પ્રભુએ પણ ઇંદની વિનંતિનો સ્વીકાર કરી પાછલના ભાગના થોડા-એક મુઠી કેશ રહેવા દીધા કારણકે ‘સ્વામી-મોટાઓ પણ પોતાના એકાત બકેતની માગણીનું ખડન કરતા નથી’

પ્રભુએ હોય કરેલા કેશને સૌધર્મે-એ પોતાના વચના ઉદામા બાધી દીધા, પછી તે કેશને તેમણે પોતેજ ક્ષીર સમુદ્રમાં પધરાવ્યા ઇન્દ્ર મહારાજે ત્યાર પછી હાથની સગાથી વાજિત્રો વાગતા બધ કરાવ્યા

છઠ્ઠા તપસ્વી પ્રભુએ તે વખતે ‘નમો સિદ્ધાણ’ પદથી સિદ્ધ ભગવતોને નમસ્કાર કરીને “કરેમિ સામાદય સવ્ય સામજ્જ જોગ પચ્ચક્કામિ” એટલે ‘સર્વ સાવધ બ્યાપારોનું હું પ્રત્યાખ્યાન કરૂ છું’ એમ મૂકીને સર્વ વિરતિ સુધમ અગીકાર કર્યું આ વખતે નારકનાં હવોને પણ ક્ષણવાગ સુખનો અનુભવ થયો ઇન્દ્રે તથા દેવોએ પ્રભુની ન્તુતિ કરતા જણાવ્યું કે —“હે પ્રભુ! તમે સર્વ હવોને અભયદાન આપનારા છે! અસત્ય અને વેરીને તમારે સર્વથા ત્યાગ કર્યો છે તમારે સંપૂર્ણ પ્રજાસર્વ શ્રદ્ધા કર્યું છે, તેમજ પરિશ્રદ્ધાને ત્યાગ કર્યો છે, મો સર્વ ગુણવાળા આપની સ્તુતિ કયા શબ્દોમાં કરી? જો આપને કોડ કોડ વાર વદન કરીએ છીએ” એ પ્રશ્નો સ્તુતિ કરી ઇન્દ્રે વગેરે નદી-વર દીપે મહોત્સવ કરાવ્યા ત્યાથી સર્વે દેવ સ્વસ્થાને ગયા

આ વખતે પ્રભુને સગી રવિન્દ્રિય હવોના

૧. જાવને જણાવનારે ચોથુ મન પર્યાવરણ ઉત્પન્ન થયું કરેક
 ૨. તીર્થ કરે ભગવતો મતિજ્ઞાન, શુભજ્ઞાન અને જ્ઞાપિજ્ઞાન એ ત્રણ
 જ્ઞાન માથે લઈને જ જન્મે-ઉત્પન્ન થાય ॥ અને દીક્ષા લે

૨૫ દીક્ષા લઈને પ્રભુ શ્રી ઋષભદેવે અન્ય સ્થળે વિહાર કર્યો

તે જ વખતે ચોથુ મન પર્યાવરણ તેમને ઉત્પન્ન થાય છે

પ્રભુએ દીક્ષા લીધી ત્યારે પ્રભુના વિરહને યહન નહિ કરી શકતા કચ્છ, મહાકચ્છ, પ્રસેનજિત વગેરે ચાર હબાર જણાઓએ પણ ‘પ્રભુની ગતિ તેજ અમારી ગતિ’ એમ વિચારીને ભરતેશ્વર વગેરેએ વાયો છતા પણ પ્રભુ સાથે દીક્ષા લીધી સેવક સ્વામીને અનુસરે તે યોગ્ય છે

ત્યાર પછી ભગવત ત્યાથી વિહાર કરી બીજા ગામ તરફ પધાર્યા તેમની પાછળ બીજા સાધુઓ પણ ચાલ્યા અને તેઓ એક ગામ પાસે આવી પહોચ્યા

પ્રકરણ ત્રીજું

તાપસોની ઉત્પત્તિ

પ્રભુની સાથે કચ્છ મહાકચ્છ વગેરે દીક્ષિત થએલાઓએ પણ વિહાર કર્યો. પારણાને દિવસે ગોચરી માટે ફરતા પ્રભુને કાઈ કંઈએથી આહાર મળ્યો નહિ કારણકે તે કાલે લોકો ભિક્ષા આપવાનો વિધિ બીલકુલ ભૂલતા નહોતા લોકો તો ભગવાનને પ્રથમની જેમ રાત્ર સમજી હાથી, ઘોડા રત્ન વગેરે ભેટ આપતા હતા, પરંતુ તેઓ પ્રભુને આહારની ભિક્ષા બેઝંજો છે તે સમજતા નહોતા પ્રભુ તો ભિક્ષા ન મળવા છતા પણ દીનતા ધારણ કરતા નથી એ પ્રભાણે ભિક્ષા વિના એક પછી એક દિવસો ચમાર થવા લાગ્યા

પ્રભુની સાથે દીક્ષા લેનારાઓ કચ્છ મહાકચ્છને
પોતાની મુસીબતો જણાવે છે

હવે શિક્ષા નહિ મળવાથી ભૂખ અને તરસથી પીડાતા,
તરવને નહિ બાળુનારા તે આગ હજાર તપસવીઓ વિચાર
કરવા લાગ્યા કે “પ્રભુ તો સ્વાદિષ્ટ ફળને પણ કિં પાક? જેવા
મધુરિને ખાતા નથી મીઠું પાણી પણ પીતા નથી શરીરની
કોઈ જાતની મેચા કરતા નથી સ્નાન કરતા નથી, વિલેપન
કરતા નથી તેમજ વચ્ચલકાર પણ ધારણ કરતા નથી મસ્તકને
વિશે સૂર્યના તાપને નિરતર સહન કરે ॥ શયન વગેરે
નથી કરતા તો પણ થાકી જતા નથી હસ્તીની જેમ ટાઢ
અને તાપથી કલેશ પામતા નથી, કુધા-ભુખને ગણકારતા
નથી તરસને તો બાણે બાણતાજ નથી વૈરવાળા ક્ષત્રિયની
જેમ નિદ્રા પણ લેતા નથી આપણે તેમના અનુચર-સેવક થયા
છીએ છતાં આપણા સામે પણ જોતા નથી તો કયાની તો
શી વાત કરવી? પુત્ર સો વગેરે પરિવાર વિનાના છે છતાં
પણ તેઓ નિરતર ચિંતામાં શુ ચિન્તન કરે છે? તે પણ
આપણાથી સમજી શકાતું નથી ”

તે મુનિઓ પ્રભુની અને પોતાની સગખામણી કરે છે.

આવો વિચાર કરીને ભૂખ અને તરસથી પીડાતા તે
મુનિઓ પોતાના આગેવાન કચ્છ અને મહાકચ્છ પાસે આવીને
આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યા - “કુધાને જિતનાર પ્રભુ કયા ?

૧ કિં પામના ફલ ખાવામાં સ્વાદિષ્ટ હોય છે પણ તે ઝેરી
હોય છે

અને અજ્ઞના ક્રીડા સરખા આપણે કયા ? આપણાથી આ ભૂખ સહન કરી શકાતી નથી ”

“ તરસને જિતનાર પ્રભુ કયા ? અને જળના ટેકકા સમાન આપણે કયા ? આપણાથી આ તરસનું દુઃખ સહન કરી શકાતું નથી ”

“ તાપને સહન કરનાર આ પ્રભુ કયા ? અને છાયડાની ઇચ્છાવાળા માકણ સરખા આપણે કયા ? આપણાથી તડકે સહન થઈ શકતો નથી ”

“ ટાઢને નહિ ગણખરનાર પ્રભુ કયા ? અને ટાઢથી કપતા શરીરવાળા આપણે કયા ? આ ટાઢનું દુઃખ આપણાથી સહન કગાય તેમ નથી ”

“ નિદ્રાને જિતનાર પ્રભુ કયા ? અને નિદ્રાણુ આપણે કયા ? હંમેશા એક મ્થળે નહિ રહેનાર પ્રભુ કયા ? અને આસન ઉપર બેઠી રહેવાની ઇચ્છાવાળા આપણે કયા ? ”

■ આપણે પ્રભુજીની પાછળ વગર વિચારે મત લીધું તે તો સમુદ્ર ઓળંગવાને ગરૂડની પાછળ કાગડા દોડે તેના જેવું કયું છે ■

“ હવે શું આપણે જીવન માટે આપણાં રાજ્યો ગ્રહણ કરીશું ? અરે તે તો ભરતે ગ્રહણ કરી લીધા છે હવે કયા જવું ? અથવા આપણે જીવિકા માટે ભરત પાસે જઈએ સ્વામીને છોડીને ત્યાં જવામા તો ભય રહેલો છે હે આર્યો ! કાર્ય કગવામા મુઝાઈ ! એલા અમને કાર્ય બતાવો

કોઈ રસ્તો કાઢો પહેલા પછી તમે અમને મુરઠેલીમા માર્ગ બતાવતા હતા તો હાલ પછી અમને યોગ્ય માર્ગ તમેજ બતાવો ”

કચ્છ મહાકચ્છથી શરૂ થએલા તાપસ પ્રવૃત્તિ

ઉપર પ્રમાણેની તે તપસ્વીઓની માગણી સામળીને કચ્છ મહાકચ્છે તેમને જવાબમા જણાવ્યું કે-“જો સ્વયં-જૂરમણુ નામે સોથી મોટા સમુદ્રનો પાર પામી શકાય તો પ્રભુના હૃદયના ભાવને બાદપી શકાય પહેલા પછી આપણે તો પ્રભુ કહેતા તે પ્રમાણે કરતા હતા પરંતુ હાલમા તો પ્રભુ મોન ધારણુ કરીને રહ્યા છે તેથી કાઈ પણ આદેશ કરતા નથી માટે જેમ તમે કાઈ જાણતા નથી તેમ અમે પણ કાઈ જાણતા નથી માટે આપણા બધાની સરખી ગતિ છે, તેથી તમેજ કહો કે આપણે હવે શું કરવું ?

ત્યાર પછી તે સર્વેએ સાથે બેસીને વિચાર કર્યો કે તજ દીધેલા રાજ્યને ફરીથી લેવા માટે ભરત પાસે જવું કોઈ રીતે યોગ્ય નથી તેમજ આપણાથી પ્રભુના માર્ગે પણ વ્યાધી શકાય તેમ નથી, તેથી આપણી સ્થિતિ તો ધોળીના કુતરા જેવી થઈ છે

ત્યાર પછી તે બધા એક વિચારના ચક્ષુને ગંગા નદીના કાંઠે આવેલા વનમા ગયા અને ત્યાં ઈચ્છા મુજબ ફળાદિ, વગેરેના આહાર કરવા લાગ્યા, ત્યારથી જટાને ધારણુ કરનાર વનવાસી તાપસોની આ પૃથ્વી ઉપર પ્રથમ પ્રવૃત્તિ થઈ છે

જડાધારી તાપસી વનમાં મરણ મુજબ ફળાદિ વગેરેના આકાર કરે છે

પ્રકરણ ચોથું

વિદ્યાધરોની ઉત્પત્તિ

તાપસ માર્ગની પ્રવૃત્તિની શરૂઆત કરનાર કુચ્છ-મહાકુચ્છને નમિ તથા વિનમિ નામના પુત્રો હતા. પ્રભુએ દીક્ષા લીધા પહેલાં આ બંને બાઈઓને કોઈ કામ પ્રસંગે દૂર દેશમાં મોકલ્યા હતા તેઓ ત્યાંથી પાછા આવતા હતા ત્યારે વનમાં તેમને તાપસ વેશમાં રહેલા તેમના પિતાનો-કુચ્છ મહાકુચ્છનો મેવાપ થયો.

પિતાને જોઈને નમિ વિનમિને આવેલા વિચારો.

જ્યારે નમિ વિનમિએ તેમના પિતા કુચ્છ મહાકુચ્છને જોયા ત્યારે તેઓ તાપસ વેશમાં હતા પિતાનો આવો વેશ જોઈને તે બંને બાઈઓ વિચારવા લાગ્યા કે “ઋષભદેવ સરખ સ્વામી છતાં આપણા પિતાની જગત્તી જેવી દશા શાઈ થઈ હશે? તેઓના બારીક વસ્ત્ર, અગરાગ, પુષ્પમાળાવાળે કેશ કલાપ અને હાથો ઉપર જેસીને કરાતી સવારી કયા અને પૃથ્વીની ધૂળ, લાળો જટા અને પગની ઝુસારૂંરી કયા ચાલે. જઈને પિતાનેજ પૂછો જોઈએ.”

કુચ્છ મહાકુચ્છ પ્રભુની દીક્ષા વગેરેની હકીકત નમિ-વિનમિને જણાવે છે —

આનો વિચાર કરી બંને જણાએ પિતા પાસે આવી પ્રાર્થના કર્યો, તે પછી આપની આવી દશા શાઈ થઈ છે.

એ પ્રભાણે પિતાને પૂછ્યું, તે વખતે ઠગ મહાકચ્છે જણાવ્યું કે “ઋષભદેવ પ્રભુએ તો રાજ્યપાટ છોડી દઈને દીક્ષા લીધી છે રાજ્યગાદી ભરતને આપી છે તથા બાકીના દેશો પણ બાહુબલિ વગેરેને વહેળી આપ્યા છે અને પણ પ્રભુની પાછળ ભરત રાજા વિગેરેએ વાર્યા છતાં વગર વિચારે દીક્ષા લીધી પરંતુ અમારાથી તો બુદ્ધ, તરત, ટાંક, તડકા સહન થઈ શક્યો નહિ. જેમ ગધેડા અથવા ખચ્ચર પોતાના ઉપરનો બોનો યાકો જઈને નાખી દે તેમ દીક્ષાથી યાત્રી ગયેલા અમોએ દીક્ષા-મનને ત્યાગ કર્યો પરંતુ તથા દીધેલો ગૃહવાસ ફરીથી કેમ સ્વીકારાય ? એવા વિચારથી અમે તાપસ ધર્મને આ વનમાં રહીએ છીએ, અને ક્ષણકલાઈ ખાઈને જીવનનિર્વાહ ચલાવીએ છીએ” પિતાની વાત સાંભળી નમિ વિનમિએ કચ્છ-મહાકચ્છ પાસે શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુજી કયા છે વિગેર અમાર્યાર પૂછ્યા

નમિ વિનમિ પ્રભુ પાસે આવીને ગળ્યનો સાગ માગે છે

પિતાની વાત સાંભળીને નમિ વિનમિ “અમે પણ પ્રભુ પાસે જઈને રાજ્યભાગની માગણી કરીએ” એમ કહીને પિતાને પ્રણામ કરીને ત્રણ પાસે આગ્યા

પ્રભુએ રાજ્યા’ વગેરે સર્વ વસ્તુઓનો ત્યાગ કર્યો છે એવું નહિ ભાવતા તે બંને કુમારો ધ્યાનમાં રહેલા પ્રભુજીને પ્રણામ કરીને વિનંતિ કરવા લાગ્યા —

“હું વિનુ’ અમને બંનેને ફર દેશાવર મોકલોને’
ભરત પત્રીને દેશ વહેળી આપ્યા ને અમને

પણ જમીન કેમ આપી નથી ? તે વખતે અમે નહોતા
માટે ન આપી તો હવે અમે આવ્યા છીએ માટે કૃપા
કરીને આપો”

“ હે પ્રભુ ! અમારાથી કયો અપરાધ કરાયો. ” કે

નમિ વિનમિ પ્રભુની ગેવાશક્તિ કરે છે

જેથી જમીનની વાત તો દૂર રહી, પણ તું કંઈ જવાબ પણ આપતા નથી ? ”

આ પ્રમાણે તે બંનેએ કહેવા છતાં બંન્નરે પ્રભુએ કંઈ જવાબ ન આપ્યો, ત્યારે તે બંનેએ વિચાર કર્યો કે જો કે સ્વામી બોલતા નથી, તો પણ તેમનો જ આપણને આશરો છે એવો નિશ્ચય કરીને તે બંને પ્રભુની સેવા કરવા લાગ્યા.

નમિ વિનમિની ભક્તિથી પ્રસન્ન થએલા ધરણેન્દ્ર :

“ રાજ્ય ભાગ લેવાને આવે નમિ વિનમિ બે કુમાર
પુષ્પ બિછાવી જન છટાવી કરે મેવા અસિંચાર ”

પ્રભુના નજીકના ભાગની રજીને ચાત કરવાને તેઓ પાણી લાવીને છાટવા લાગ્યા. સુગંધી પુષ્પો લાવીને પ્રભુની આગળ પાથરવા લાગ્યા, વળી ખુલ્લી તરવારો સાથે પ્રભુની બંને બાજુએ ઉભા રહીને પહેરો ભરવા લાગ્યા તથા ત્રણ સંધ્યામળે પ્રભુને નમીને અજન્મિ જોડીને ‘ અમને રાજ્ય ભાગ આપો ’ એ પ્રમાણે માગણી કરવા લાગ્યા.

એ પ્રમાણે કેટલાક વિસે આજ્ઞા ગયા, તેટલામા નાગકુમાર દેવાનો અધિપતિ ધરણેન્દ્ર પ્રભુને વદન કરવા આજ્ઞા તે વખતે નાગરાજે ત બંનેને પ્રભુની સેવા કરતા તથા બાળકની જેમ સરળ ભાવે રાજ્યની માગણી કરતા જોયા.

આશ્ચર્ય પામેલા ધરણેન્દ્રે તેમને પૂછ્યું કે “ તમે કેાણ છો ? પ્રભુ પાસે આશ્ચર્ય પૂર્વક શેની માગણી કરો છો ? પ્રભુએ

એક વર્ષ સુધી સાવત્સરિક દાન દીધુ તે વખતે તમે ક્યા ગયા હતા ? હાલમા તો સ્વામી સર્વ પરિભ્રમનો ત્યાગ કરીને મમતા રહિતપણે વર્તે છે તેઓ તો રોષ અને તોવધી (રાગદ્વેષથી) ગ્રહિત છે પોતાના શરીર ઉપર પણ તેમને મમત્વ-મમતા લાગ નથી ”

એ પ્રમાણે ધગણે ક્રમા પ્રશ્નો સાલગીને તે જાને કુમારોએ વિચાર્યું કે આ કેમ પ્રભુનો ભજા જણાય છે માટે આપણી હકીકત તેને જણાવીએ આવું વિચારી તે જાને જોડ્યા કે “ અમે જાને એમના સેવક છીએ તેઓ અમારા સ્વામી છે તેમણે પુત્રોને ગાંધ્ય વહેળીને આપ્યું, તે પહેલા અમને આજ્ઞા કરીને દૂર દેશમા મોકલ્યા હતા. ભલે તેમણે સર્વસ્વ આપી દીધું, તે જ અમને ગાંધ્ય આપશે સેનકોએ સ્વામી પામે છે ૮ નહિ તેની ચિન્તા શા માટે કરવી ? એવકોએ તો સ્વામીની એવા જ કરવી ઉચિત છે ”

તે વખતે ધગણે ૬ કહ્યું કે “ તમે જાને ભરત રાજા પાસે જઈને રાજ્યની માગણી કરો કારણ કે તે પણ પ્રભુના જ પુત્ર છે માટે તમને જરૂર રાજ્ય લાગ આપશે ”

ધરણેન્દ્રના વચન સાલગીને જાને કુમારોએ કહ્યું કે “ વિશ્વના સ્વામીને પામીને હવે બીજો સ્વામી કેણુ કરે ? દુષ્ટપણુ મેળવાને ડેરહાને ડોણુ એવે ? અમે તો પ્રભુ સિવાય બીજા કેમ પાસે માગવાના નથી મળવાનું હશે તો આ સ્વામી પાસેથી મળશે ”

તુષ્ટમાન ધરણેન્દ્ર નમિ વિનમિને વિદ્યાધરેના અધિપતિ જનાવે છે

જને કુમારોનો જવાબ સાંભળીને તથા પ્રભુ ઉપરની તેમની અડગ શ્રદ્ધા તથા ભક્તિ જોઈને ધરણેન્દ્ર ઘણું સતોષ પામ્યા તેથી પ્રસન્ન થએલા ધરણેન્દ્રે કહ્યું કે “હું નાગકુમાર દેવોનો અધિપતિ-ધન્દ્ર છું અને પ્રભુનો સેવક છું તમે જને મહાસત્ત્વશાળી છો પ્રભુ મિવાય બીજાની સેવા નહિ કરવાની તમારી પ્રતિજ્ઞા ઘણી ઉત્તમ છે આ ત્રણ ભુવનના સ્વામીની સેવાથી જે આએલી સમ્પત્તિઓ પોતાની મેળે નજીક આવે છે એમની સેવા કરવાથી કઈ લક્ષ્મી પ્રાપ્ત નથી થતી ?”

જે પ્રભાણે કહીને ધરણેન્દ્રે કહ્યું કે “જેવા તમે પ્રભુના સેવક છો તેવા હું પણ પ્રભુનો સેવક છું આ તમારી સેવાના ફલ રૂપે હું તમને વિદ્યાધરેનું અધિપતિ પદ આપુ છું પરંતુ તે તમને સ્વામીની સેવાથી જ મળ્યું છે એમ માનજો ”

ત્યાર પછી ધરણેન્દ્રે ગૌરી પ્રત્નસિ વગેરે અડતાલીસ હજાર વિદ્યાઓ તેમને આપી તે વિદ્યાઓ પાઠ કરવા માત્રથી સિદ્ધ થાય તેવી હતી પછી ધરણેન્દ્રે કહ્યું કે “અહીંથી તમે જને વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર જાઓ તે પર્વત ઉપર આવેલી ઉત્તર દક્ષિણની બે શેણિઓને વિષે નગરો વસાવીને સુખપૂર્વક તમે ત્યાં અખંડ રાજ્ય કરો ”

પછી બગવતને નમીને ધરણેન્દ્રે પ્રબલ નામન વિમાન

બનાવ્યું અને ધરણેન્દ્ર સાથે તેઓ વિમાનમાં બેઠા સ્વામીની સેવાના કૃપા રૂપે મળેલી તે નવી રૂપરત્નની હકીકત કહ્યું મહાકવિએ પ્રથમ જણાવીને ત્યાંથી તેઓ અયોધ્યા નગરીમાં ભરત રાજાને મળ્યા અને સર્વ બીના જણાવી

કહ્યું છે કે- 'સ્વામીની પુરોના સ્વપ્નની સિદ્ધિ પોતાની ક્ષિત્તિ અન્યને બતાવવાથી સાચ છે ' ત્યાર પછી સર્વ સ્વપ્નનો અને પરિવારને લઈને તેઓ વિમાનમાં બેસીને વૈતાલ્ય પર્વતની પ્રથમ મેખલામાં આવે પહોંચ્યા

ભરત મેત્રની ધરણેન્દ્ર મધ્ય ભાગમાં આવેલા આ વૈતાલ્ય પર્વતથી ભરત દેવના ઉત્તર ભરતાર્ધ અને દક્ષિણ ભરતાર્ધ એવા બે વિભાગ થયેલા છે આ વૈતાલ્ય પર્વત રૂપ યોજન ઉંચો છે અને મૂળથી માંડીને દશ યોજન સુધી પચાસ યોજન પહોંચે છે તે વૈતાલ્યમાં દશ યોજન ઉંચે ઉત્તર દક્ષિણની બે બાજુએ દશ દશ યોજન પ્રમાણ પહોંચી પ્રથમ મેખલા (અગાસી જેવો ભાગ) છે તેમાંની દક્ષિણ મેખલામાં રથનું પૂર ચક્રવાલ નામનું સુખ્ય નગર જેમાં ૬ એવા પચાસ નગરો વસાવ્યા અને ઉત્તર અધિમા ગગન વલ્લભ નામના સુખ્ય નગર સાથે સાડા નગરો વસાવ્યા હરેક નગરમાં શ્રી કૃષ્ણદેવ પ્રભુની મંદિરમાં આપના કરી

આ પ્રમાણે નગરો વસાવી તે બંને ભાગોએ ત્યાં રાજ્ય કરવા લાગ્યા ત્યાંના લોકો વિદ્યાધરો કહેવાયા કારણ કે તેઓ ધરણે દેવે આપેલી વિદ્યાઓને ધારણ કરતા હતા

આ વિદ્યાધરો પોતાના વિદ્યાના બળથી ગર્વિષ્ઠ થઈને

કોઈ પ્રકારનો અન્યાય ન કરે તે માટે ધરણેન્દ્રે આ પ્રમાણે તેઓને મર્યાદા કરી આપી હતી

૧ જે કોઈ વિદ્યાધર વિદ્યાધ જનીને જિનેશ્વરની, જિન ચેત્યની, ચરમ શરીરીની કે કાયોત્સર્ગમા રહેવા કોઈ મુનિ શાળની આશાતના-ચરાણવ કે ઉ-લ્લસન કરશે તેની વિદ્યાઓ આલી જશે

૨ જે વિદ્યાધર સ્ત્રીની ઇચ્છા વિના તેના ઉપર બલાત્કાર કરશે અગર તો હ પત્નીને મારી નાખશે તેની વિદ્યા તરત નાશ પામશે

આ મર્યાદા ધરણેન્દ્રે બધાની સમક્ષ કહીને તે બૂલી ન જવાય માટે રત્નની લી તમા શિલાલેખની જેમ પ્રચસ્તિમા લખીને, નમિ વિનમિને વિદ્યાધરોના અધિપતિ પદે સ્થાપ્યા પછી ધરણેન્દ્ર સ્વસ્થાને ગયા વિદ્યાધરો વિદ્યાના બળથી અનેક પ્રકારની કીડાઓ કરીને સુખ પૂર્વક કાળ નિર્ગમન કરવા લાગ્યા

આ પ્રમાણે વિદ્યાધરો (જેયરો)ની પ્રથમ ઉત્પત્તિ થઈ

મકરણ પાત્રમુ

અક્ષય તૃતીયાની ઉત્પત્તિ

હવે આપણે આ કથાના મુદ્દા પર આવી પહોંચ્યા છીએ અત્યાર સુધી જે મહાપુરૂષથી આ પર્વની ઉત્પત્તિ થઈ છે તે મહાપુરૂષના જન્મ વગેરેનું તથા તેમણે કેવા કેવા કાર્યો કર્યા તેનું કાંઈક વર્ણન કર્યું હવે દીક્ષા લીધા પછી પ્રભુની કેવી અવસ્થા હતી તે હકીકત કહેવાય છે

પ્રભુનું શિક્ષા માટે પર્યટન

પ્રભુએ છઠ્ઠું તપ કરીને દીક્ષા શરૂ કરી પ્રથમ પારણ કરવા માટે પ્રભુ ક્યારે પરતુ તેમને જોઈ ઠેકાણેથી શિક્ષા મળી નહિ તે વખતના લોકો મુનિને શિક્ષામા શું આપવું તે સમજતા નહોતા.

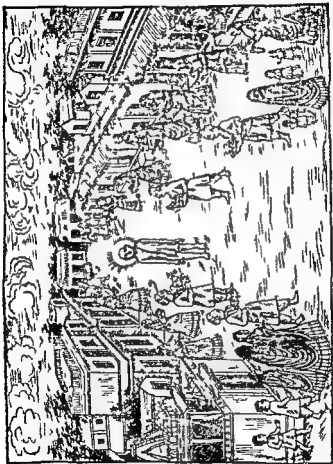
લોકો પ્રભુને પારણામા કેવી કેવી ભેટો આપવા આવે છે

“હોને હોને આ શિક્ષા ભારે કપલ દેવ ભગવાન,
દોઈ હનકના ભાપણ આપે આપે કન્યા દોઈ,
શિક્ષાનો વ્યવહાર ન જાણે એમા તે શુ હોય ?
દોઈ નથી લેતા શુ કરીએ ? લોક દરે પોતા હોને”

આહાર નહિ મળવાથી દિવસે દિવસે શરીર કાન્તિ હીન થતી જવાથી પ્રભુ ઓળખી પણ શકતા નથી જો કે તેમનું આત્માનું અન્તર-તેજ તો દિવસે દિવસે વૃદ્ધિ પામતું જતું હતું-નિર્મળ થતું હતું

તે વખતના લોખા લોકો પ્રભુને શિક્ષા માટે ફરતા જોઈને પ્રભુ પગે ચાલે છે માટે તેમને હસ્તીની જરૂર છે એવું સમજીને તેમને હાથી આપવા માટે છે “હે પ્રભુ ! આ હાથી આપને યોગ છે માટે તે કૃપા કરી શરૂ કરો ” પ્રભુ તો તેના સામે નજર પણ કર્યા મિવાય ખીજે સ્વર્ગે જાય છે

પ્રભુ આગળ ચાલ્યા જાય છે ઘીબલ લોકો પ્રભુને અશ્વની જરૂર હશે એમ વિચારતા પ્રભુ આગળ અશ્વને લેવાની કહે છે કે “હે સ્વામી ! આ ઉત્તમ જાતિવત અશ્વ છે માટે તે આપ શરૂ કરો ”

લોડા પ્રભુની આગળ અનેક પ્રકારની ભેટો ધરે છે અને લેવા વિનવે છે

બીજા કેટલાક પુષ્પની માળાઓ વગેરે યાજમા લઈને પ્રભુની પાસે લાવીને “હે પ્રભુ! આ સુદર પુષ્પની માળા આપ માગ્ણુ કરો” એમ કહીને પ્રભુને આપવા માટે છે પરંતુ પ્રભુ તેા ત્યાંથી આગળ ચાલ્યા જાય છે

કેટલાક લોકો રત્ન તથા સુવર્ણ વગેરે લાવીને “હે પ્રભુ! આપ આ રત્ન સુવર્ણ વગેરે મહણુ કરી અમારા ઉપર કૃપા કરો” એમ કહીને રત્નાદિક આપવા માટે છે પ્રભુ ત્યાંથી બીજે જાય છે

વળી કેટલાક લોક તેા પોતાની કન્યાઓ લઈને પ્રભુ પાસે આવે છે અને પ્રભુને કહે છે કે “આ રૂપવતી દેવાગન્ધ સરખી અમારી કન્યાઓને આપ મહણુ કરો” પરંતુ જગવાન તેમની સામે નજર કર્યા સિવાય આગળ જાય છે

કેટલાક લોકો સુદર અને બારીક વસ્ત્રો પ્રભુને આપવા માટે છે પરંતુ પ્રભુ તે લોકોા સિવાય આગળ જાય છે

તે વખતે કેટલાક લોકો પ્રભુએ ઘણા વખતથી સ્નાન કર્યું નથી માટે તેમને સ્નાન કરવું હશે, એવા વિચારથી પ્રભુને કહે છે કે “હે પ્રભુ! સ્નાન કરવાને મારા ઘરે પધારો સ્નાન માટે જળ તૈયાર છે” બીજા કેટલાક કહે છે કે “હે પ્રભુ! લક્ષ્યાક તેલ તૈયાર છે માટે મર્દન કરો” કેટલાક “ગોશીર્ષચ દન તૈયાર છે માટે વિલેપન કરો” એમ કહે છે

પરંતુ પ્રભુ આમાનુ કાઈ પણ લેતા નથી, તેથી લોકો નિરાશ થાય છે અને પ્રભુ તેા એક સ્થળેથી બીજે સ્થળે વિહાર કરે છે આ પ્રમાણે વિહાર કરતા કરતા દિવસો ઉપર

દિવસો અને મહિના પછી મહિના પચ્ચાર થવા લાગ્યા. પરંતુ પ્રભુને યોગ્ય ભિક્ષા મળી નહિ એ પ્રમાણે આહાર વિના વિહાર કરતા કરતા ભગવતને દીક્ષા લોધાને એક વર્ષ થવા આંચુ, ત્યાં સુધોમા પ્રભુનું શરીર ઘણું ક્ષીણ થઈ ગયું.

લોકો પણ નિરાશ થઈને પ્રભુને ચેતી વાછા હશે તેનો વિચાર કરે છે, પરંતુ ખાધે પીધે સુખી હોવાથી તે સ્વરૂપ લોકો પ્રભુને આહારની જરૂર છે એમ સમજતા નથી.

પ્રભુનું ગજપુરમાં (હસ્તીનાપુરમાં) આગમન

એ પ્રમાણે આર્ય અનાર્ય અનેક દેશોમાં પ્રભુ વિહાર કરી રહ્યા. પ્રભુ વિચાર કરે છે કે “દીવે જેમ તેલથી બળતો રહે છે, વૃક્ષો પાણીવડે સચેતન રહે છે, તેમ પ્રાણી એના શરીરો આહારથી જ ટકી શકે છે તે આહાર હોય રહિત હોય તો જ મુનિઓથી લઈ શકાય મથા દિવસોની જેમ હજી માફ શરીર તો ટકી શકશે પરંતુ જેમ ચાર હજાર મુનિઓ આહાર વિના જીવી શક્યા નહિ, તેમ બીજા પણ મુનિઓ ભવિષ્યમાં આહાર વિના હરકત પામશે અને મારિત્રનો ભગ કરશે ” આવા વિચારથી ભગવાન ગજપુર નગરમાં આવી પહોંચ્યા.

ત્રેયાસકુમારને આવેલું સ્વપ્ન

આ નગરમાં પ્રભુના બીજા પુત્ર બાહુબલિના પુત્ર સોમ પ્રભ-સોમયયા રાજા હતા. આ સોમપ્રભ રાજાને ત્રેયાસકુમાર નામે પુત્ર. આ ત્રેયાસકુમારને તે રાત્રે એક સ્વપ્ન આંચુ તે સ્વપ્નમાં તેમણે જોઈ જોયું કે “ચારે તરફથી

ઠાઈક રયામ બની ગએલા સુવર્ણગિરિ-મેરૂને તેમણે દૂધના ઘડાવડે સિંચન કરીને તેની રયામતા દૂર કરીને તે પર્વતને ઉત્તલ બનાવ્યો. ■

તેજ રાત્રે સોમપ્રભ રાજા તથા મુખુદ્ધિ શેઠને આવેલું સ્વપ્ન

મુખુદ્ધિ શેઠને એવું સ્વપ્ન આવ્યું કે " સૂર્યમાધી છુટા પડી ગએલા તેના હબાર કીરણોને શ્રેયાસકુમારે ફરીથી સૂર્યમા સ્થાપન કર્યા, તંથી તે સૂર્ય અધિક દીપ્તવા લાગ્યો. "

સોમપ્રભ રાજાને એવું સ્વપ્ન આવ્યું કે " એક રાજા બીજા અનેક શત્રુ રાજાઓ વડે ઘેરાઈ ગયો હતો. પરંતુ પોતાના પુત્ર શ્રેયાસકુમારે તે રાજાને સહાય કરી શત્રુઓનો પરાજય કરીને જય મેળવી આવ્યો.

સ્વપ્ન ફેલની વિચારણા

બીજે દિવસે પ્રભાતે સભાની અંદર તે ત્રણે ભેગા થયા, ત્યારે તેઓએ તેમને આવેલું સ્વપ્ન એક બીજાને કહી સંભળાવ્યું. આ સ્વપ્નનું શું ફળ હશે એમ તેઓ વિચારણા કરવા લાગ્યા. પરંતુ કોઈ પ્રકારનો નિર્ણય કરી શક્યા નહિ તે છતાં તેમને એવો વિચાર આવ્યો કે આ પણને ત્રણેને આવેલ સ્વપ્નોનું સર્વ ફળ સુવરાજને મળશે અને શ્રેયાસકુમારને કોઈ મોટો લાભ જરૂર થશે તેમજ એટલી ખાતરી તો થઈ કે શ્રેયાસકુમાર વડે કોઈ એવું શુભ કાર્ય કરાશે કે જેથી મુશ્કેલીમાં આવેલા કોઈ મહાપુરુષ શ્રેયાસકુમારના હાથે તે મુશ્કેલીમાંથી છુટા થશે, પરંતુ ચોક્કસ નિર્ણય કરી શક્યા નહિ પણ સૌ સ્વપ્નને ગયા.

પ્રભુના આગમનથી લોકોમાં ફેલાએલો હર્ષ

વૈશાખ સુદ ત્રીજનો દિવસ છે તે દિવસે સ્વપ્નને નિર્ણય
જણાવવાને માટે જ પ્રભુ આવ્યા હોય તેમ વિહાર કરતા કરતા
પ્રભુ ગંજપુરમાં આવી પહોંચ્યા પ્રભુના આગમનની વાત વાસુદેવે
લોકોમાં ફેલાઈ ગઈ, તેથી અનેક લોકો પ્રભુને જોવા માટે
એકઠા થયા આજે પ્રભુએ આહાર વાપર્યાને બરોબર એક વર્ષ
ને ૪૦ દિવસ થયા છે, તે છતાં પ્રભુ વૃષભાચાર્યે આપ્યા
આવે છે પ્રભુના દર્શનથી લોકો હર્ષ પામ્યા પરંતુ તેમની
શરીરની સ્થિતિ જોઈને તેઓ ચિંતામાં પડ્યા અને વિચા
રવા લાગ્યા કે —

“અહા! આ શું? આ પૃથ્વીના પતિ કેઈ પણ
રાજાચિન્હ વિના ઉઘાડા મસ્તકે તથા ઉણકા પગે રાજમાર્ગ
ઉપર કેમ ચાલે છે? પ્રભુને આવી સ્થિતિમાં જોઈને સૌ
આશ્ચર્ય ચકિત થઈ ગયા અને તેમની ચારે તરફ ફરી
વળ્યા ”

પ્રભુની ચારે બાજુ વીટાઈ વળેલા લોકોમાંથી કોઈકે
પ્રભુને કહે છે કે “હે પ્રભુ! આરે જે રાજમાર્ગ અમારા
ઉપર કૃપા કરે ” બીજો કહે છે કે “હે સ્વામી! લાજ
વખતે તમારા દર્શન થયા છે તો આરે ત્યાં આવી સ્નાન
કરો જળ, વસ્ત્ર, તેલ ગધુ તેવાર છે ” ત્રીજો કહે છે કે
“હે પ્રભુ! પગે ન ચાલતા આ શું? બીજો કહે છે કે
કરો ” ત્યારે ચોથો કહે છે કે “આ મારા ઉત્તમ
ઉપર બેસી બીજો ” પાંચમો કહે છે કે “હે સ્વામી!

દેવાગના સુરખી રૂપવાન મારી ક યાનો હાથ ગ્રહણ કરો ”
છદ્ધો ઠહે છે કે “હે સ્વામી ! આ રત્ન સુવર્ણાદિ ગ્રહણ
કરો ” એમ ખીખા અનેક લોકો કાઈ કાઈ વસ્તુઓ લેવાને
પ્રભુને આમ ત્રણ આપે છે પરંતુ પ્રભુ તો તેમથી કાઈ લેતા
નથી લોકો પણ સમજતા નથી કે પ્રભુએ આ બધી
વસ્તુઓને તો પોતાની મેળે સ્વેચ્છાએ ત્યાગ કર્યો
છે તો તેઓ તનેથી વસ્તુ કેમ ગ્રહણ કરશે ?

એયાસકુમાર તથા પ્રભુનો મેળાપ

“ શબ્દ સામળી પ્રભુને કેખી, બાતિ સમરણ Cપ થુ
માસુક ઇશુરસ વહોરાઓ રાખે સર્વંતુ રૂળીયુ ’

એયાસકુમારે લોકોનો કોણહલ સામળી આ કોણહલ
શેનો છે તેની સેવકો યાસે તપાસ કરાવી સેવકોએ શ્રીજીવભદ્રેવ
પ્રભુના આગમનના સમાચાર જણાવ્યા

પ્રભુના આગમનની વાત સામળીને એયાસકુમારને આજે
હૃદયમાં અનેરો આનંદ થયો તે પપ્પ પ્રભુને જોવાને ઉત્સુક
થઈને ઉભા છે તેવામાં લોકોની અનેક પ્રકારની માગણી
અને લોટોનો અનાદર કરીને પ્રભુ આગળ સ્થિતતા ચાલતા
માજમહેલ નજીક આવી પહોંચ્યા જોરે એયાસકુમાર પશ્ચ
પોતાના પ્રપિતામહ (જાપના દાદા) ને મળવાને ઉઘાડા પગે
તરતજ દોડી ગયા પ્રભુને જોઈ પ્રભુના ચરણમાં પ્રણામ કર્યા

પ્રભુને જોઈને એયાસકુમારને થયોહુ

બાતિસમરણ જ્ઞાન

પ્રભુના સુખ વરદ જોઈ રહેલા એયાસકુમારને પ્રભુને

વેષ ભેદને એવો વિચાર આન્યો કે આ વેષ મે વ્યાક
 ભયો છે એક ધ્યાનથી વિચારણા કરતા તેમને તત્કાલ
 અતિમ્મરણુ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું તેથી પોતાને અને સ્વા
 મીને પૂર્વનો કેવો સંબંધ ચાલ્યો આવેલો છે તે પ્રત્યક્ષ
 ભેદુ અને તેથી પ્રભુને કર્મ વસ્તુની જરૂર છે તે તરતજ
 તેમના ધ્યાનમાં આવ્યું બોળા લોકો પ્રભુએ જે વસ્તુઓને
 ત્યાગ કર્યો તેને તે વસ્તુઓ તેમને લેવા માટે વિનંતિ કરે
 છે પરંતુ પ્રભુને તે વસ્તુઓની જરૂર હોત તો આ વેષ
 ધારણ શા માટે કરે ? પ્રભુને આહાર વાપર્યાને એક વર્ષથી
 અધિક મમય થયો છે અને તેથી શરીર દબવાને માટે
 એષણીય શુદ્ધ આહારની પ્રભુને જરૂર છે એ વાત અતિ
 સ્મરણુ જ્ઞાનથી ક્રેયાસકુમારે જાણી

એયામકુમાર પ્રભુને ઇસુરમ બંદોશનીને સુપાત્રદાનનો
 માર્ગ જતાવે છે

“ અમય તૃતીયાને શુભ દિવસે, પાંચ પ્રભુએ કીડુ,
 પચ દિવ્ય પ્રગળ્યા એયામે દાન પ્રથમ ત્યા દીધુ ”

પ્રભુની સન્મુખ એયામકુમાર ઉભા રહ્યા છે, તેટલા
 કોઈકે શેલકીના રસથી ભરવા લોકોને લાવીને એયામકુમારને
 લેટ આપ્યા આ શુદ્ધ અને એષણીય રસ પ્રભુને જ્ઞાનીય-
 શુદ્ધ-ખયે એવો ॥ એવું જાણીને ક્રેયાસકુમાર ડહુ કે-
 ‘હે ભગવન ! આ શુદ્ધ રસ અકલ કરે’ પ્રભુએ પગ ન દીધ
 નીચ ॥ એમ જાણીને હસ્તપાત્ર-હાથ રૂપી ચત્ર તાને
 ધર્યું ક્રેયાસકુમારે એક પછી એક રસના ધણ લઈને પ્રભુના
 હસ્તપાત્રમાં ઠલવવા માડ્યા તે વખતે તે ગુમાથી જી-

પણ ટીપુ જામ ઉપર પડતું નથી કારણ કે પ્રભુનો
અતિશય-પ્રભાવ છે કે તેમના જોખામા રસ નાખ

આવે તેની શિખા વધે પણ તેમાંથી નીચે ઢોળાય નહિ
અર્થાત્ પ્રભુની સેવા કરનારની કદી અધોગતિ-નીચી ગતિ
થાય નહિ રસ બહોરાવતા શ્રેયાસકુમારના હૃદયમાં તે વખતે
હર્ષ માતો નથી વધતા પરિણામે તે પ્રભુને રસ વહોરાવે
જાય છે પ્રભુએ તે રસ પીને તપના તાપ વડે તપેલી
પોતાના શરીરમાં રહેવ સાત ધાતુને શાન્ત કરી-પારણ કૃષ્ણ,
એક પછી એક એમ શેલડીના રસ બરેલા એસો ને આક
ધમ તેમણે પ્રભુને વહોરાવ્યા હોડો પ્રભુને આહાર જોઈ શકતા
નથી કારણ કે તેવો પ્રભુને જ મ તિશય-જન્મથી પ્રભાવ છે

સુપાત્ર દાનના પ્રભાવથી પ્રગટેલા પાચ દિવ્યો :

૧ શ્રેયાસકુમારની ખ્યાતિ કરનારા બહિર્જનો દેવ
તેવો દેવ હુન્દુભિનો નાદ તે વખતે આમશમાં થયો

૨ મનુષ્યોના નેત્રોના આનંદાત્રની સાથે શ્રેયાસકુમારના
આવામમાં રત્નમુવર્ણાદિની વૃદ્ધિ થઈ

૩ પ્રભુના ચરણ કમલથી પવિત્ર થએલી પૃથ્વીને પૂજવા
માટે હોય તેવી પુષ્પવૃદ્ધિ થઈ

૪ દેવલોકના સર્વ વૃદ્ધોના પુષ્પરસથી એકઠી થએલી
હોય તેવી ગ પોદડની-મુગ પિદાર પાણીની વૃદ્ધિ થઈ

૫ આકાશને વિચિત્ર વાદળમય કળી ચામર સરખી
દિવ્ય-રેશમી વગેરે વસ્ત્રોની વૃદ્ધિ થઈ

આ પ્રમાણે પ્રથમ સુપાત્રદાનના મહિમાથી દેવલોક
માંથી દેવોએ " અહોદાન અહોદાન " એવો હૃદયોપજ્વ

પૂર્વક પાત્ર દિવ્યો પ્રગટાવ્યા શ્રેયાસક્રુમારને। યશ ચારે
દિશામા ફેલાયે। પ્રભુ પણ ત્યાંથી અન્યત્ર વિહાર કરી ગયા।

જે ભૂમિ ઉપર પ્રભુજીએ પાનણ ઠર્યું હતું તે
પ્રભુજીના પવિત્ર ચરણ ઠમગથી પવિત્ર થયેલ ભૂમિને
કોઈ સ્પર્શ ન કરે અને આ ચાદગાર પ્રસંગની યાદ
કાયમ ટકી રહે એ આશયથી શ્રેયાસક્રુમારે ત્યાં રત્નમય
પીઠ-ઓળો કરાવ્યો।

આ પ્રમાણે આ અવસર્પિણીના ત્રીજા આરાના અતે
સુપાત્રદાનની પ્રથમ સરગાત શ્રેયાસક્રુમારના હસ્તે યજ્ઞ તે
વેશાખ સુદ ત્રીજનો દિવસ પ્રભુના પારણાથી અમર થયો।
તેથી ત્યાં પછી તે તિથિ અક્ષય તૃતીયા નામથી પ્રસિદ્ધ
યજ્ઞ પ્રભુએ ઇંદ્રુ રસથો પારણ કર્યું તેથી તે ઇંદ્રુ તૃતીયા
નામથી પણ પ્રસિદ્ધ છે અત્યારે પણ તેનું અપખરણ
અખાત્રીજ નામ જગ પ્રસિદ્ધ છે

અહિ સુપાત્ર દાનમા ચાર અતિમેદ્ય કારણો મહ્યા
હતા, તે આ પ્રમાણે-૧ બહુમાનપૂર્વક શુદ્ધ વિધિ, ૨ શુદ્ધ દ્રવ્ય-
ઉનાળાના ઠાળમા અનુક્રમ શેરડીનો રસ, ૩ દાતાર-અતિ
સ્મરણ શાનવાલા, ૪ પ્રથમ તીર્થ કર-ઉત્તમોત્તમ પાત્ર તેદિવસે
હસ્તિનાપુર નગરમા લોકોના ઘેર ઘેર ઉત્સવ મહાયો લોકો
ઘણા હર્ષિત થયા અને પ્રભુનો જય જયકાર બોલવા લાગ્યા।
લોકો કહેવા લાગ્યા કે દેવોને પણ લોકોનું દાન શ્રેયાસક્રુમારે
પ્રભુને આપ્યું તે લઈ પ્રભુએ શ્રેયાસક્રુમારને તારી દીધા
અને પ્રભુએ શ્રેયાસક્રુમારને મુક્તિનું દાન આપ્યું દાન દેનાર
તથા દાન લેનારને પન્થ હો।

અક્ષય તૃતીયા પર્વ

ત્યારથી માડીને આ અક્ષય તૃતીયા પર્વ શરૂ થયું અનેક લોકો આ પર્વની આરાધના કરીને અક્ષય મુખને પ્રાપ્ત છે આ તપ શુભકારી ફાગણ વદ અષ્ટમીથી શરૂ કરાય છે અને જ્યેષ્ઠ વર્ષ જ્યેષ્ઠ માસ અને અગિઆર દિવસે પૂરે થાય છે (તેની વિધિ પુસ્તકની શરૂઆતમાં આપવામાં આવેલી છે ત્યાંથી જોઈ લેવો) ધન્ય હો આ તિથિના પ્રવર્તકને ! ધન્ય હો આ તિથિની આરાધના કરનારાઓને ! નમઃ શાં થાઓ આ તિથિના આરાધકોની અનુમોદના કરનારને !

પ્રકરણ છઠું.

ત્રેયાસકુમાર પ્રભુની માથેનો નવ લવનો
સ બધ જણાવે છે

પ્રભુને દાન આપીને ત્રેયાસકુમાર પોતાને રાજમહેલે આવ્યા પારણા વખતે થજેલ વૃદ્ધિથી અને પ્રભુના પારણાથી વિસ્મય પામેલા રાજા તથા નગરલોકો પણ ત્રેયાસકુમારની પાછળ તેમના આવાસે આ-આ પ્રભુના પારણાની વાત સાંભળી કંઈ મહાકંઠાદિક તાપસો પણ ત્યાં આ-આ

તે સમજા ત્રેયાસકુમારને કહેવા લાગ્યા કે 'હે કુમાર ! તમે ધન્ય છો, મનુષ્યોમાં ચિરોમજ્જિ છો કારણકે અમે પ્રભુને સર્વત્ર આપતા હતા તો પણ પ્રભુ તે લેતા નહોતા અને તમે આપેલો શેરડીનો રસ પણ પ્રભુએ સ્વીકાર્યો વસ્તુ બ્રહ્મણની વાત તો કર રહી, પરંતુ અમારી સાથે પ્રભુ બોલ્યા

પણ નથી પહેલા તો પ્રભુએ અનેક લાખ પૂર્વો સુધી પુત્રની જેમ આપણ પાસેન કયું અને અત્યારે તો જાણે આપણને જોગબના પણ ન હોય તેમ વર્તે છે તેનું શું કારણ ?”

એવાસકુમાર પ્રભુનું સ્વરૂપ લોકોને સમજાવે છે

એવાસકુમારે કહ્યું કે “ તમે જેમ જાલો નહિ પહેડ નો પ્રભુ પરિશદી-મસારી હતા, પરંતુ હાલ તો પ્રભુ અપરિશદી-ત્યાગી છે, તેથી કાંઈ પણ સાચે સખતા નથી હાલમાં પ્રભુ સસાર સમુદ્રમાંથી બહાર નીકળી જવાની ઇચ્છાવાળા છે, તેથી સપગા પાપ કાર્યોના ત્યાગ કયો છે જેને ભોગની ઇચ્છા હોય તે જ્ઞાન, અગમ, અલકાર, વચ્ચો વગેરે અકલ્પ કરે પરંતુ સ્વામી તો વિરહા-વેરામ્ય દયામાં વર્તે છે, તેથી તે વસ્તુઓ શા માટે લે ? જે કામદેવથી જિતાયો હોય તે કન્યાઓ અકલ્પ કરે, પરંતુ જેણે કામને જિત્યો છે તે કન્યાઓ કેમ લે ? જે હિસક હોય તે ફલાદિક અકલ્પ કરે પ્રભુ તે સર્વ જીવને અભય આપનાર છે તે સજીવ ફલ ફલાદિક કેમ અપણ કરે ? સર્વ જીવો પ્રત્યે દયાવાળા ભગવાન તો એવણી (શુદ્ધ) અને કલ્પનીય આધારનેજ અકલ્પ કરે છે, પરંતુ તમે જેના હોવાથી તે બાન સમજ્યા નહિ ”

આ પ્રમાણેના એવાસકુમારના વચનો સાંભળી હોય તેમને પૂછવા લાગ્યા કે “ ભગવાને આપણને ચિત્તપ કવગે” કહ્યું મીઠાંમું છે, પરંતુ આ જ્ઞાન આપવાની વાત તો ભગવાને આપણને કોઈ વખતે જણાવી નહોતી, તે જ્ઞાન આપવાનું કયાથી બાંધું ? ”

શ્રેયાસકુમાર દાન આપવાનું ગાથી જાણ્યું
તે સમજાવે છે

દોકોને જવાબ આપતા શ્રેયાસકુમારે જણાવ્યું કે
"સગવડના દર્શનથી મને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું
તેથી હું આઠ જાવ સુધી આ પ્રભુની સાથે દેવ મનુષ્ય જાવમા
જાઓ છું તે જણ મેં પ્રત્યક્ષ આજે જોયું, અને તેથી પ્રભુને
કયું દાન ઉચિત-આપવા યોગ્ય છે તે મેં જાણ્યું "

શ્રેયાસકુમાર અને પ્રભુને આઠ જાવોનો મળધ

પ્રભુને ધન સાર્થવાહન જાવમા પ્રથમ સમક્ષિત પ્રાપ્તિ
ધર્મ, ત્યારથી તેરમી જાવે પ્રભુ તીર્થ કર ચક્રને મીસે ગયા
તેમા પ્રભુ પાચમા જાવે ઇશાન દેવલોકમા શ્રીપ્રજનામે
વિમાનમા લલિતાગ નામે દેવ હતા તે વખતે હું તેમની
સ્વયં પ્રજા નામે દેવી રૂપે હતી આ અમારા નવ જાવના
સળધમા પહેલો જાવ હતો ૧

બીજા જાવમા લલિતાગ દેવ પૂર્વ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા
પુષ્કલાવતી વિજયમા વજ્રજ ધ (વજ્રધર) નામે રાજ થયા
અને હું તેમની શ્રીમતી નામે રાણી થઈ ૨

ત્રીજા જાવમા અમે જ ને ઉત્તરકુરુ મેત્રમા યુગલિક થયા ૩

ચોથા જાવમા અમે જ ને સૌધર્મ દેવલોકમા મિત્ર
દેવપણે ઉત્પન્ન થયા ૪

પાચમા જાવમા પ્રભુ સૌધર્મ દેવલોકમાથી ચક્રોને
મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા ક્ષિતિપ્રતિષ્ઠિત નામના નગરમા જીવાન ૬

નામે વૈદ્ય થયા અને હું પણ તેજ નગરમા કેશવ નામે
શ્રેષ્ઠ પુત્ર થયો ૫

છઠ્ઠા ભવમા અમે બને અમ્યુત નામના બારમા દેવ
લોકમા બાવીસ સાતરોપમના આયુધ્યવાળા સામાનિક દેવ થયા ૬
સાતમા ભવમા જગદીપના પૂર્વ વિદેહમા પુષ્કલાવતી
વિજયમા પુઠરીકિણી નામની નગરીમા પ્રભુ વજ્રસેન નામના
રાજાના વજ્રનાભ નામે ચક્રવર્તી પુત્ર થયા, અને હું તેમનો
મુયશા નામે સારથિ થયો આ સાતમા ભવમા વજ્રસેન
રાજા ચક્રવર્તી હતા તેમજ તીર્થંકર પણ થયા હતા તે
તીર્થંકરપદ્ધે વિચરતા હતા ત્યારે વજ્રનાભ ચક્રવર્તીએ તેમ
નાજ પિતા શ્રી વજ્રસેન તીર્થંકર પાસે ચારિત્ર લીધું હતું,
તે વખતે મે પણ તેઓની સાથે ચારિત્ર લીધું હતું તીર્થંકરે
તે વખતે કહેલું કે આ વજ્રનાભ ભરતક્ષેત્રમા પહેલા તીર્થંકર
થવાના છે આ બધું સ્વરૂપ મે બતિસ્મરણ જ્ઞાનથી બાળ્યું
તેથી પ્રભુને કયા આહારની જરૂર છે તે મે આજે પ્રભુને
હેખીને અહિં બાળ્યું નહિ તો હું પણ તમારી જેમ આ
વાત બાણીતો નહોતો ૭

આઠમા ભવમા અમે બને સર્વાર્થસિદ્ધ નામના પાત્રમા
અનુચરવાસી વિમાનમા તેત્રીસ સાતરોપમના આયુધ્યવાળા
દેવ થયા ૮

નવમા ભવમા સર્વાર્થસિદ્ધથી સ્થવીને પ્રભુ ઝપભદેવ
થયા અને હું તેમનો પ્રયોત્ર એયાસકુમાર થયો ૯

એયાસકુમારે કહેલું સ્વપ્ન ફળ
વળી ગઈ રાત્રે મને, સ્વારા પિતાને ત્યાં સુશુદ્ધિ થોકને

સ્વપ્ન આવેલું તેનું મને આ સુપાત્રદાનરૂપે પ્રત્યક્ષરૂપ મળ્યું છે મેં સ્વપ્નમાં 'શ્યામ યજ્ઞેવા ગેરગિરિને દ્રવધી સિંચન કરી ઉત્પલ કપોં જોવું જોયું હતું' તેથી તપધી કૃષ્ણ યજ્ઞેવા જગતને ઇંદુરસથી મેં પારણ કરાવ્યું મારા પિતાજીએ સ્વપ્નમાં જે 'રાજાને શત્રુ સાથે લડતા જોયા' તે પ્રભુ પોતે તેમને 'મેં સહાય કરી જોવું પિતાજીએ જોયું હતું' તે મેં પારણ કરાવીને પ્રભુને પરીપક્ષાદિ શત્રુઓને જીતવામાં સહાય કરી એમ જાણવું સુખ્યુક્તિ થોડે સ્વપ્નમાં 'સૂર્યમણિમાથી ખરી ગળેલા હજાર કિરણોને મેં પાછા સૂર્યમાં સ્થાપન કર્યાં જોયું જોયું હતું,' તેનો ભાવાર્થ એ કે સ્વામીનું હજાર કિરણ યુગ્મ કેવલજ્ઞાન આ આધારના અતરાયથી દૂર રહેલું તે મેં પારણ કરાવી તેમની સાથે જ જોડી દીધું એવાસકુમારે કહેલી હકીકત સાલગી સો સ્વપ્નમાં જયા ત્યાર પછી કેટલાક વર્ષો પછી પ્રભુને કેવલજ્ઞાન થયા બાદ એવાસકુમાર પણ પ્રભુ પાસે ચરિત લખીને તેજ ભવમાં મોખે ગયા

"વદન હો પ્રથમ સુપાત્રદાનના પ્રવર્તક એ એવાસકુમારને !"

પ્રભુને એક વર્ષ અધી આધાર કેમ માર્યો નહિ ?

પૂર્વે જે કર્મ બાધ્યુ હોય તે કર્મ લેવા સિવાય છુટકો કોઈને યતો નથી કેટલાક ભયે પહેલાં ભગવાનના જીવે માર્ગમાં ચર્મને જતા જેતરમાં પાનનું પણ જોયું

x આદિનાય પ્રભુને ૧૨ માસમાં આધારને અતરાય હતો આધાર ભોધા વિના સરીર ટકે નહિ, એ ઠીક વિના કેવલજ્ઞાન થાય નહિ તેથી એવાસકુમારે આધાર-વન મારીને કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત સાથે જોડી દીધું એમ કહેવાય છે

ધાન્યના અગામથી બળદો ધાન્ય ખાઈ જતા હતા બળદોને ધાન્ય ખાતા રોકવાને એડુતો તેમને મારતા હતા. આ જોઈને દયાભાવે તેમણે (પ્રભુના શ્રવે) કહ્યું કે “અરે મૂખાઓ! તમને બળદોના સુખે શી કુ બાધતા આવડતુ નથી? બળદોને માટે શી કુ બાધો એટલે તેઓ ધાન્ય ખાઈ શકશે નહિ”

એડુતોએ કહ્યું કે “અમને શી કુ બાધતા આવડતુ નથી તે વખતે પ્રભુના શ્રવે તે પાછલા ભવમા ત્યા ઉભા રહીને પોતાના હાથે શી કુ બનાવી તે બાધવાનો ઉપદેશ કર્યો શી કુ બાધવાથી બળદોએ ત્રણસો સાંઠ નીસાસા નાખ્યા”

આ વખતે ભગવાને બોધેલું અતરાય કર્મ પ્રભુએ દીક્ષા સ્વીધી ત્યાર પછી ઉદયમા આવ્યું, તેથી ભગવાનને આહાર માટે ફરવા છતા એક વર્ષ સુધી આહાર મળ્યો નહિ બોધેલું કર્મ કોઈને છોડતુ નથી

આ હકીકતનો સાર એ છે કે શ્રવે કર્મ બાધતી વખતે - કોઈ પણ કાર્ય કરતી વખતે, ખૂમ વિચાર રાખવો જોઈએ કારણકે કર્મ બાધતુ કે નહિ તે શ્રવના અધીન છે, પરંતુ બોધેલું કર્મ ઉદય આવે ત્યારે પસ્તાનો કરવો નકામો છે કારણ કે ઉદય આવેલું કર્મ સોગવ્ય વિના છુટકો થતો નથી માટે કર્મ બાધતા પહેલા સૌએ મરોમર વિચાર કરવો.

પ્રભુનો બહુલી દેશમા વિહાર

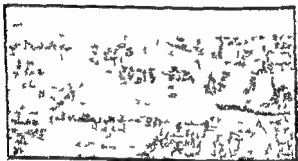
એક હજાર વરસ જિન વિચર્યા દેશ નગર પુર ગામ,
વિહા પ્રતિબંધે ધર્મ કુરુષર જગત શ્રવ વિગ્રામ ।
બહુનો દેશ વિચરી પાછા ફર્યા તત્કાળ
બાહુબલિ પોદારતા, હાલ આદમ તાર ॥

વિહાર કરતા કરતા પ્રભુ બાહુજલિના બહુલી દેશમાં
વિચરતા વિચરતા તટશિક્ષા નગરીના બહારના ઉડનમાં
એ વખતે સજ્જતા સમયે પધાર્યા અને કાઠિસગમ રથાનમાં
રથ તે વખતે ઉદ્યાનપાવકે બાહુજલિ નગરને 'શ્રી સ્વરભ
દેવ પ્રભુ બહારના ઉદ્યાનમાં પધાર્યાની' વધામણી આપી
તેથી હર્ષિત થએલા બાહુજલિએ તેને વધામણીમાં ખૂબ દાન
આપી વિદાય કયો પછી બાહુજલિ વિચારવા લાગ્યા કે-
"અત્યારે સાજ પડી છે અને હવે થોડા વખતમાં બધા પરિ
વાર સાથે પ્રભુને વાઢવા જઈ શકાયે નહિ માટે સવારમાં
મહોત્સવ પૂર્વક બધા પરિવારને સાથે લઈને ધામધૂમથી
પ્રભુને વદના કરવા જઈશું" આવા વિચારથી બાહુજલિ તે
વખતે પ્રભુને વાઢવા ગયા નહિ અને સવારમાં પ્રભુને વાઢવા
જવા માટે પોતાના ગણુ લાખ પુત્રો તથા પોત્રાદિને
તૈયાર થઈ જવા માટે સૂચના કરી તેમજ આપુ નગર
શણુગારવા માટે નગરજનોને હુકમ કયો તથા પોતાના લગ્ન
ને તૈયાર થવાનો હુકમ કયો

બાહુજલિ રાજા દ્વારા ઉપર મેસી પ્રભુને વાંચતા જાય છે

બાહુબલિને સત ક્યારે પૂરી થાય અને સવાર થાય કે તરત પ્રભુને વદન કરવા બાઉ એવા વિચારમાં રાત્રી વરસ નેવી લાખી લાખી બધી તૈયારી કરીને સવારમાં મોટા ઠાકમાંઠથી બધા પરિવાર તથા નગજનને સાથે લઇને બાહુબલિ પ્રભુને

રાજની પાછળ પુત્રો તથા પૌત્રાદિક અને પ્રજાજનો શહેરમાંથી પ્રમથને વાઢવા આવી રહ્યા છે

વદન કરવા નીકળ્યા પરંતુ ઉઠાને આવતા પ્રભુજી ત્યાંથી સવારમાં વિહાર કરી ગયા છે એવું સાંભળીને બાહુબલિને મનમાં ઘણો શોક થયો, અને ઘણો પશ્ચાતાપ કરવા લાગ્યા તેમજ પ્રભુ આવ્યાતા ખગરે સાંભળીને તરતજ પ્રભુને વદન કરવા ન ગયા તેથી પશ્ચાતાપ કરીને આખમાં આસુ સાથે ઠહેવા લાગ્યા કે દેવાધિદેવ મારા ઘર આગણે પધાર્યા તે છતાં હું દર્શન કરી ગયો નહિ એ માફ કેવું મોટું કમભાગ્ય ?

તે વખતે શોક કરતા બાહુબલિને આસ્વાસન આપતા પ્રધાનોએ કહ્યું કે “હે રાજન્! તમે ફોગટ શોક કરો નહિ તમે હમેશા પ્રભુનું ચિત્તમાં ધ્યાન વરો છો માટે પ્રભુ તો

તમારા ચિત્તમા વસેલાજ છે ભગવતના પગલાઓથી પવિત્ર થએલી આ ભૂમિ ઉપર પ્રભુના પગલા પડેલા દેખાય છે, તે પ્રભુ પોતેજ છે જેમ માની તેનું પૂજન કરો” બાહુ જલિયો પણ જમીન ઉપર દેખાતા પ્રભુના પગલાને ભાવ પૂર્વક વદના કરી, તે પછી સૌ પરિવાર તથા પ્રમજન પણ પ્રભુના પગલાને નમ્યા, અને તે સ્થાનનું કોઈ ઉત્સવન કરીને આશાવના ન કરે તે માટે મોટું સ્તંભય ખીક બતાવી તેના ઉપર પ્રભુના પગલા સ્થાપન કર્યા જે પ્રભુના સ્તૂપના નામે પ્રસિદ્ધ થયા છે

પ્રકરણ સાતમું

પ્રભુને કેવલજ્ઞાનોત્પત્તિ અને મૂઠેલા માતાનું
મોક્ષમન

દીક્ષા લીધા પછી શ્રીઆદિનાથ ભગવાન એક હજાર વર્ષ સુધી વાયુની જેમ અપ્રતિબદ્ધ વિહાર કરીને પૃથ્વીની ઉપર હસ્થપદ્મે વિચર્યા તે દરમિયાન તેમણે વિવિધ પ્રકારના તપો કર્યા અનેક પ્રકારના પરીપક્ષો સમભાવે સહન કર્યા

“ ક્ષપક મેષ્ટિ આરોહીને ધ્યાતા ઉત્તમ ધ્યાન,
ઘાતી નર્મનો ક્ષય કરી પામ્યા કેવલજ્ઞાન ”

એ પ્રમાણે અપ્રતિબદ્ધ વિહાર કરતા શ્રીઆદિનાથ ભગવાન અયોધ્યા નગરી પાસે પુષ્કિમતાણ નામના પરામા શકેટમુખ નામના ઘાનમા આવ્યા ત્યાં વટવૃક્ષની નીચે પ્રભુ પ્રતિમા ધ્યાને (કાર્તિકમગમા) રહ્યા અપ્રમત્ત દયામાં રહેલા પ્રભુ શુકલધ્યાનમાં વર્તતા ક્ષપક મેષ્ટિમા આરૂઢ

પછી ચૈત્યવૃક્ષને ત્રણ પ્રદક્ષિણા હાથે 'નમો તિથસ્સ' એ પ્રમાણે તીર્થને નમસ્કાર કરી પૂર્વ દિશા તરફ શુભ ગાંધીને પ્રભુ સિંહાસન ઉપર બેઠા, તે વખતે ધ્યનતર દેવોએ બીજા ત્રણ દિશામાં પ્રભુના ત્રણ પ્રતિબિંબ સ્થાપ્યા તંથા પ્રભુના મસ્તકની પાછળ જામડણની રચના કરી

પ્રભુ સિંહાસન ઉપર બીરાજ્યા એટલે દેવતા તથા મનુષ્યો સ્વસ્થાને બેઠા (આ વખતે સાધુ-સાધ્વીના ન્યાન ખાલી હતા) તે વખતે તિર્થચો પશુ જાતિ વેર મૂકીને ત્રીજા ગઢમાં બેસા આ પ્રમાણે સભા બેઠી એટલે પ્રથમ ઈન્દ્ર મહારાજે ક્રિયા ચર્ચ પ્રભુને બે હાથ બેઠીને નમસ્કાર કરીને પ્રભુની રતુતિ દેની પ્રભુની રતુતિ ટરીને ઈન્દ્ર મહારાજ સ્વસ્થાને બેઠા

ભગત મહારાજા અને મરૂદેવા માતા

ત્યારથી કપલદેવ ભગવાન મોટી રાજ્ય સદિનો ત્યાગ કરીને દીક્ષા લઈને ચાલી નોકળ્યા હતા, ત્યારથી મરૂદેવા માતા હંમેશા ચોકાતુર રહેતા હતા અને રેવન કરતા હતા રૂદન કરવાથી તેમની આંખે પડત વળ્યા હતા, તેથી મરૂદેવી પશુ શકાતુ નહોતુ

ભગત રાજા હંમેશા મરૂદેવા માતાને મવાગમ વહન કરવા આપતા હતા નિયમ પ્રમાણે પ્રભુને જે દિવસે કેવળ રાત્રિ ચલુ છે તે વખતે ભગત મહારાજા મરૂદેવાને વહન કરવા આવ્યા હતા 'હું આપનો પોત્ર ભરત વહન કરૂ છું' એમ જીનીને ભરતે માતાને વહન કર્યું

ભરતના વચન સાંભળીને આશ્ચર્ય આપીને મરૂદેવાએ

ભરતને પોતાના હૃદયમાં રહેલા શોખને જાણીને આપણે
આપણા વધુ કે “મારો પુત્ર રાજ્ય કદિ પૂર્ણ ન થઈને
છોડીને દીક્ષા લઈને એકલો ચાલી નીજીયે તે છત્ર હજી
હું છવની નહીં છું !”

“લોકોના સુખથી હું માગ પુત્રવૃદ્ધિ માટે મને
વાનો સાલળું છું, તે સાલળોને માત્ર દલ વગર જરૂર
મારા પુત્રના મસ્તક ઉપર છત્ર ધરવામાં આવે હું જો
હાથમાં તે સૂર્યનો તાપ સહન કરે છે પહેલવહેલો,
બેસીને ફરતા, ખતા, પરંતુ હાથમાં દીક્ષા પોતે
ટાંક અને લડકાને સહન કરે છે પહેલા જ નહીં નહીં
વીજળી હટી, હાથમાં લાસ અને નહીં તેને મુઠક
છે પહેલા તેઓ દીવ્ય આશ્ચર્ય વાળા દેવ અને હજી
વિદ્યા માગીને આશ્ચર્ય કરે છે પહેલા તો તરિક્કા દીક્ષા
બેસતા હતા અને આત્મારે બેસવાને જમન પુત્ર નથી
કોટવાલો અને આત્મરક્ષકો તેમજ કષ્ટ નહીં હજી
તો શિકારી પશુઓથી ભરેલા વનમાં બેસી નિર્દોષ છે
ભરત ! તું તો નાપણદેવે તણ દીક્ષા જત કુંભે દેવને
જો અને મારા પુત્રની તો જરા પણ મજા નહીં મળીને હું”

આ પ્રમાણે હું બધી આકુરિયામુદ્ધર મને માત્રને
કપડો સાલળીને ભરત રાજા તમને આ નવ નાપણ દેવ
લાગ્યા કે “ચિન્તતામાં પર્વત અને નાપણ દેવ
શિરોમણિ એવા મહાન પુત્રની મજા કઈ તમે આ પ્રમાણે
ખેદ સા માટે કરો છો ? માત્ર વિદ્યા આ સસાર સમુદ્ર
તરવાને નીજીયા છે તેમણે જો બધી દિવા સગળા
આપણને તણ દીક્ષા તે મેં છે વનમાં વિદ્યા તો પ્રભુના

પ્રભાવથી શિખરી પગુઓ પણ તેમની આગળ પત્થરથી ઘડેલા હોય તેમ શાત થઈ જાય છે ક્રુધા, તરસ વગેરે પરિવર્તો તે ભારા પિતાને કર્મ શત્રુનો નાશ કરવામાં સહાય કર્તા છે તેથી તેઓ નમે ધારો જે તેમ હુ ખી નથી, પરંતુ મુખી છે આ વાતનો તમને નિશ્ચાસ ન હોય તો તમારા પુત્ર-ભારા પિતાજી થોડા વખતમાં અઢી આવશે ત્યારે તમને તેની ખાત્રી કાઢીશ”

પ્રભુના કેવળ જ્ઞાનની અને ચક્રરત્નની એક સાથે
બન્ને વધામણી

આ પ્રમાણે ભરત અને મહેદેવા માતાની વાતચિત ચાલે ॥ તેવામાં યમકે અને ગમકે નામના બે સેવકોએ ત્યાં આવીને ભરત મહાનામને પ્રણામ કર્યા પછી પ્રથમ યમકે જણાવ્યું કે “શ્રી સ્વભદેવ પ્રભુને આજે શકટાનન ઉદ્યાનમાં કેવલજ્ઞાન થયું છે” બીજા ગમકે કહ્યું કે “આપની આયુષકાળમાં ચક્રરત્ન ઉપજ થયું છે”

બન્ને સેવકોએ એક સાથે આવી આપેલા આ બે પ્રકારના શુભ સમાચારથી ભરત ગળત વિચારમાં પડ્યા ભારે પ્રથમ કોણ પૂછત કરવું ? પરંતુ તરત વિચાર કરી સમાધાન કર્યું કે “ત્રણ જગતને પૂજ્ય સ સાર સમુદ્ધી તારનાર પિતા કયા ? અને પ્રાણીઓના પ્રાણ લેનાર અને સ સારમાં રખડાવનાર ચક્રરત્ન કયા ? પ્રથમ પ્રભુ-પિતાના દર્શન કરવા” એ પ્રમાણે વિચારી પોતાના સમ્બંધ પારવારને પ્રભુને વદન કરવા જવાને તૈયાર થવા જણાવ્યું પછી બે સેવકોને ઉચિત ઈનામ આપીને વિદાય કર્યા

ભરત મહારાજ મરૂદેવાને હાથી ઉપર બેસાડીને
સમોસરણમા લઈ જાય છે

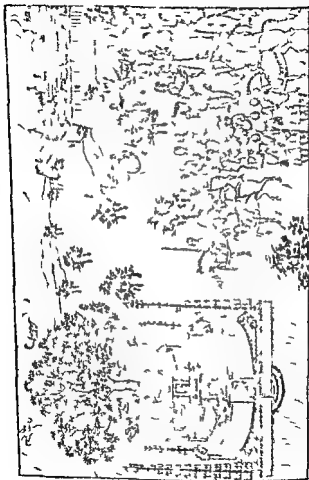
“માતા પાસે આવીને વિનવેરે લો

તુમ પુત્ર પધાર્યા પુર બહાર જો
જાનો વ ન જુઓ તુમ નન્દને રેલો,

જહિ સિદ્ધિ કુરાર અપાર જો”

ત્યાર પછી ભરત ગજા મરૂદેવા માતાને કહે છે કે
“હે માતા ! તમે મને રોજ કપડો આપો હો કે હું મારા
પિતાની સભાગ રાખતો નથી અને તે એકલા ફરે છે
પરંતુ તમે તમારા પુત્રની કેવી જહિ છે તે જોવાને જાનો
મારી સાથે જાઓ હું તમને તમારા પુત્રની જહિ દેખાડુ”

પછી ભરત મહારાજ માતાને હાથી ઉપર બેસાડીને
ચતુરંગ સેના સાથે આકબર પૂર્વક પ્રભુને વહન કરવા આવ્યા
સમોસરણની નજીક આવ્યા તે વખતે મરૂદેવા માતાએ ભરતને
પૂછ્યું કે “હે ભરત ! આ દિવ્ય વાજિત્ર ક્યાં વાગે છે ?”
જવાબમા ભરતે જણાવ્યું કે “હે માતાશ ! આ તમારા પુત્રની
આગળ દેવતાઓ દેવદુદુભિ વગાડે છે તેનો અવાજ સંભળાય
છે” ત્યાર પછી સમોસરણની નજીક આવી પહોંચ્યા ત્યારે
ભરતે પહેરે કહ્યું કે “હે માતા ! આ દેવોએ રથેલું સમોસરણ
જુઓ ભગવતની સેવા કરતા દેવોનો આ જય જય રાજ
સંભળાય ॥ આકાશમા દેવદુદુભિ વાગે છે તમારા પુત્રને
વહન કરવા આવતા દેવોના વિમાનોના ધુધરીઓના આ
શ્વર મધ્ય સંભળાય છે વતી આ મધવોના મધુર ગીતો
સંભળાય છે”

કારત રાત્ર મરેલા માતાને દાથી ઉપર લેવાડીને પ્રસાદને વાલવા થઈ જાય છે

મરેદેવાના સધુપડગની માથે દુદયપડળ ખુલે છે

‘ જોલી નાખ્યા નયનના આરણ રે લો

હુતા બન્ન ને બન્ન નિ રાત બે,

કરી દર્શન દુર ન નાવનારે લો

ભાવે બ ચત્ર ભાનના મન તે ’

પૌત્રે કંઈ પુત્રનો સદિનુ વર્ણન સભગીને મરેદેવા
માતાને હર્ષના આસુ આપ્યા જેમ પાણીવી કાઢવ ધોવાઈ
જાય તેમ તે હર્ષના આસુથી તેમના ચમુના પડળે પધુ
નાશ પામ્યા-ધોવાઈ ગયા, તેથી પ્રભુની-તીર્થ કરની સદિ
મરેદેવાએ સાક્ષાત જોઈ એ જોવાથી તેમના દુદય પડળ પાતુ
ખુલી ગયા એટલે તેમનાના પુત્ર પ્રત્યે રહેલો મોહ (જેનાવી
તેઓ અધ બન્યા, તે) પણ નાશ પામ્યો અને સસાનના
સાચા રૂપનુ તેમને જ્ઞાન થયું

આનિ ય ભાનના ભાવના મરેદેવા માતા અતકૂન
કેવલી ચર્ચ મોત્યે જાય છે

‘ આ સસાર અસાર સચુ કો એ નથી

અપારથની રી કરની જગતમા વાત તે

પેત પેતાને મારે ચાહે અન્યને,

સ્વાર્થ મરે પછી કોણ તાત ને માત કો

ચેતન ચિન્તા પત્ની માને તુ રે ૧૪

મરેદેવા માતા વિચારે છે કે હું તો “મારો પુત્ર મારો
પુત્ર” કરીને અધળી બની અને ‘ જાટલી સદિવાળો છતા
મારા પુત્રે મારી જોઈ વખત પણ ખજર લીધી નહિ માફી
બૂઠ કે પુત્ર મોહમા અધ બનેલી મને જીનુ કાઈ

નહિ આ સસારમા જીવ જોકો આ બોયો ને જોકો જવાને
 છે સસારમા કોઈ કોઈનું સગુ નયો આ પ્રમાણે અનિત્ય
 જીવના જાવતા મરેલા માતા સપકમેલિએ મદયા જોકે
 અતર્કુત મા ચારે ધાની કર્મોના કાય કરી કેવલજ્ઞાન અને
 કેવલદર્શન પામ્યા ત્યાં પછી અતર્કુતમાજ જાકીના
 ચાર અધાની કર્મોના પણ કાય કરી હાથીના મકે બેઠા
 બેઠાજ અતર્કુત કેવલી થઈ મોને ગયા આ પ્રમાણે આ
 અવસર્પિણીમા પ્રભુની માતા પ્રથમ સિદ્ધ થયા વગ્ગ હો
 જો મરેલા માતાને ।

“ જનનીને કીધું ભેરનું કેવળ રત્ન અનુપ
 પડેના માતાજીને મામ્યા, તેના શિરનકુ રૂપ. ”

મરેલા માતા મોને ગયા જોનું જાણીભરત મહારાજને
 જોકે સાથે હર્ષ અને શોક થયો દેવોએ માતાના શરીરને
 સ્પર્શ કરીને તેમનું શરીર કીર સમુદ્રમા પધરાવ્યું પછી
 ભરત મહારાજ શબ્દચિહ્નો ત્યજીને સમવસરજીમા ગયા
 ભગવતને ત્રણ પ્રવક્ષિણા હર્ષને વદન કરીને સ્તુતિ કરીને
 ઉચિત સ્થાને બેઠા

પ્રભુની પ્રથમ દેશના

ત્યાર પછી પ્રભુએ ભલ્લ જીવોના હિતને માટે દેશના
 શરૂ કરી, તે દેશના જોકે યોજન મુખી સભાની હતી સર્વ
 જીવો તેમની પેત પેતાની ભાષામા તે મમજી ચકતા હતા
 વગી તેમની વાણીમા ચોત્રીસ અતિશયે—પ્રભાવો રહેવા હતા

પ્રભુએ મેઘ સમાન ગળીં વાણીયો ઉપદેશ આપત
 જણાવ્યું કે “ હે ભલ્લ જનો! આ સસાર આધિ વ્યાધિ ને

ઉપાધિ-જન્મ જરા મૃત્યુ વગેરે સેકડો હુ ખોધી બરેહો જે માટે સર્વ જીવેને માટે આ સસાર સજામના અગારા સમાન છે તેથી સમજી પુરુષોને આ સસારમાથી નીકળવામાં પ્રમાદ કરવો હિચિત નથી”

“નારકો, તિર્થંચ, દેવ અને મનુષ્યગતિ રૂપી ચાર ગતિવાળા આ સસારમા મનુષ્ય જન્મ પામવો અતિ દુર્લભ છે કારણકે આ મનુષ્ય જન્મ ઘણા પુણ્યની રાશિ એકઠી થાય ત્યારે મળે છે માટે દશ દશાતે પામવો દુર્લભ આ મનુષ્ય ભવ પામીને પ્રમાદ કરવો નહિ”

“મોક્ષની સાધના કરવા માટે આ મનુષ્ય જન્મ ઉપયોગી છે ખીજા ભવોમા ધર્મની આરાધના અનેક કારણોથી બની શકતી નથી, પરંતુ આ મનુષ્ય જન્મમા ધર્મની આરાધના કરીને અનેક જીવો મોક્ષે ગયા છે બધે ડે અને જશે”

“શરૂઆતમા મધુર લાગતા પરંતુ પરિણામે મહા ભય કર એવા ઇન્દ્રિયોના વિષયો છે તે વિષયોમા આસક્ત થએલા જીવો આ સસાર સમુદ્ર તરીકે શકતા નથી પરંતુ તેમા અથડાતા અથડાતા અનેક પ્રકારના હુ ખો લોગવે છે માટે જો આ સસારના હુ ખોનો નાશ કરવો હોય તો પ્રથમ વિષયોનો ત્યાગ કરવો જરૂરી છે”

“નારકીઓને પરમાધામી દેવો નિરતર હુ ખ આપ્યા કરે છે તેમજ ત્યા હોનાદિનો અનેક પ્રકારની તીવ્ર વેદનાઓ હોવાથી તેમને જરા પણ સુખ નથી તિર્થંચ ગતિમા પણ શીત, વાત, તડકો તથા જળ, તેમજ વધ, બધન, ભૂખ અને તરસની વિવિધ પ્રકારની પીડાઓ હોવાથી તેમને સુખ

હે ? ગર્ભવાસ, વ્યાધિ, જરા વગેરેથી પીડાતા મનુષ્યોને પણ સુખ નથી તેમજ દેવગતિમા પરસ્પર ઇર્ષ્યા, કલક અને વ્યવન-મગ્ધ નજીક છે એમ જાણીને દેવો પણ દુ ખી થાય છે તોપણ જળ જેમ નીચી જમીન તરફ જાય તેમ જીવો અજ્ઞાનથી વારવાર સસારમા સુખ માનીને ભટકે છે, માટે હું લગ્ય જનો ' દૂધ વડે સર્પનું પોષણ કરવાની જેમ આ મનુષ્ય જન્મ વડે તમે સસાગનું પોષણ કરશો નહિ "

" આ સસારમા જીવોનું આયુષ્ય, યોવન, ધન વગેરે નાશવત છે તેનો વિશ્વાસ કરનાર જીવો ધર્મ કરી શકતા નથી, માટે ધર્મ કરવામાં વિવળ કરવો યોગ્ય નથી "

" આ ચાર ગતિના નાશવી જીવને મોક્ષના શાશ્વતા સુખ મળે છે જ્યાં જન્મ નથી, મરણ નથી, જરા નથી, ઠંજ્યા ઠકાસ નથી, પરંતુ અનત અવ્યામાધ એકાત સુખ છે માટે જો તમે આ સસારના દુ ખોથી કટાળ્યા હો અને તેમાથી દૂરી મોક્ષ સુખ મેળવવું હોય તો ધર્મમા ઉદ્યમ વાળા થાઓ "

" આ મોક્ષનું સુખ સમ્યક્ દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન અને સમ્યક્ ચારિત્રની આરાધનાથી મેળવાય છે જ્ઞાન, શીલ, તપ અને લાવના ભેટથી ચાર પ્રકારનો ધર્મ જે વળી સર્વ વિરતિ અને દેશ વિરતિ એમ બે પ્રકારનો ધર્મ છે તેમા પાંચ મહાવ્રતોના પાલન રૂપ સર્વ વિરતિ ધર્મથી સુગમ-જલદીથી મોક્ષપ્રાપ્તિ થાય છે પાંચ અણુવ્રત, ત્રણ શુણ્ણવ્રત અને ચાર શિક્ષાવ્રત એમ બાર પ્રકારના વ્રતના પાલનથી દેશ વિરતિ ધર્મ આરાધાય છે જેનાથી સર્વ વિરતિ ધર્મ

ન પાળી શકાય તે આ દેશ વિરતિ ધર્મને આરાધીને પણ
ધીમે ધીમે મોક્ષ મુખ મેળવી શકે છે આ બંને પ્રકારના
ધર્મનું મૂળ સમકિત છે ” જિનેશ્વરના વચન ઉપર સંપૂર્ણ
શ્રદ્ધા તે સમકિત કહેલું છે તે સમકિત વિના કરેલી ઉપ
રના બંને પ્રકારના ધર્મની આરાધના કુળદાયી યતી નથી

{ ૩ ક્રિનાદિક ક્રિયા ન હીએ સમકિત વિલુગિતરામ્ }

તે માટે સમકિત વડું, અણે પ્રવચન મર્મ્

ઉપર પ્રમાણેની પ્રભુની દેશના સાલગીને ભરત મહા
રાજાના પુત્ર નૃપભસેન (પુડરીક) તથા મરિચી વગેરે
પાંચસો પુત્રોએ તથા સાતસો પોત્રોએ દીક્ષા-ચારિત્ર લીધું કેમકે
લધુ કર્મવાળા ઉત્તમ જીવોને શુદ્ધને ઉપદેશ ઘણું કરીને
સાક્ષી રૂપ હોય છે બ્રાહ્મીએ પણ ભરતની આજ્ઞા મેળવી દીક્ષા
મત લીધું પરંતુ ભરતે સુદરીને સી રતનની આશાથી
ચારિત્ર લેતા રોકી, તેથી ભરત મહારાજ પ્રથમ આવક અને
સુદરી પ્રભુની પ્રથમ આવિકા થઈ બીજા પણ અનેક જીવોએ
ચારિત્ર, દેશવિરતિ, સમકિત વગેરે યથાશક્તિ મનેા શ્રદ્ધા
કર્યા એ પ્રમાણે પ્રથમ ચતુર્વિધ સંઘની સ્થાપના થઈ પ્રભુએ
નૃપભસેન વગેરે ૮૪ ગણધરોને ત્રિપદી આપી તેથી તેઓએ
ચૌદ પૂર્વો અને બાર અંગની રચના કરી બીજા પણ બહુ
વગેરેની અનેક વિધિઓ કરી પ્રભુ પછી નૃપભસેન-પુડરીક
ગણધરે પણ દેશના આપી દેશના પૂરી થયે પ્રભુને પ્રણામ
કરીને સો પાન પોતાને સ્થાને ગયા

પ્રભુ પણ ત્યાંથી વિહાર કરી ગયા અનેક ભવ્ય જીવોને
પ્રતિબોધ પમાડતા પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરવા લાગ્યા

પ્રકરણ આઠમું.

પ્રભુને કેવલજ્ઞાન થયા પછીની દુઃખીના (ઉપસહાર)

અહીં મુખ્યતઃ અક્ષય તૃતીયાને ઉદ્દેશીને લખા
એલી આ કથા પૂરી થાય છે અક્ષય તૃતીયા-અખાત્રીજ પર્વની
ઉત્પત્તિ પ્રભુ શ્રીનૃપસદેવથી થયેલી હોવાથી આ કથામાં
તેમના જીવન પ્રસંગોનું દુઃખાવર્ણન કર્યું છે અક્ષય તૃતીયા
અખાત્રીજ અને કેવલજ્ઞાન પછીનું આઠમું પ્રકરણ પ્રભુની
વિશેષ હકીકત જણાવવાના ઉદ્દેશથી અહીં આપવામાં આવ્યું છે

હવે કથાની સમાપ્તિ કરતા પહેલાં પ્રભુની સાથે
સંબંધવાળા ત્યાર પછીના બનાવો દુઃખમાં જણાવી દઈએ
ભરત મહારાજની આયુધ શાળામાં ચક્રરત્ન ઉત્પન્ન થયા
પછી તેમણે ભરત ક્ષેત્રના છ ખંડ સાધ્યા તેમાં અનેક
લડાઈઓ થઈ પ્રભુના ૬૮ પુત્રોએ ભરતની આજ્ઞાનો સ્વી
કાર ન કરતા પ્રભુની આજ્ઞાનો સ્વીકાર કર્યો એટલે તેમણે
૬૮ લાઈએ પ્રભુ પાસે ચારિત્ર લીધું

પરંતુ ભરત મહારાજના નાના ભાઈ બાહુબલિએ
ભરત રાજાની આજ્ઞા માનવાની સાફ ના કહી, તેથી તેમની
સાથે મોટું યુદ્ધ થવાની તૈયારી હતી, 'પરંતુ ઈન્દ્ર
મહારાજના સમજાવવાથી બંને ભાઈઓએ જ એક બીજા
સાથે દષ્ટિ યુદ્ધ, મુષ્ટિ યુદ્ધ, બાહુ યુદ્ધ વગેરે અનેક પ્રકારના
યુદ્ધો કર્યા તે બધામાં ચક્રવર્તીની હાર થઈ કાગળ કે
તેઓ યુદ્ધમાં ચક્રવર્તી કરતા બધી રીતે ચઢીચાતા હતા
એવટે ભરત મહારાજ પોતાના નાના ભાઈને મારવાને ચક્ર

રત્ન મૂકે છે પરંતુ 'ચક્રરત્ન સંગોત્રીને લાગતું' નથી, તેથી બાહુબલિને પ્રશ્નિષ્ઠા દર્શને તે પાછુ આવે છે. વિવેચના થએલા ચક્રવર્તીને મારવા બાહુબલિ પોતાનો હાથ ઉંચો કરીને ચક્રવર્તીના ચૂરા કચવા માટે ભરત રાજાના માથામાં મૂકી મારવા બાધ છે પરંતુ તે દરમિયાનમાં તેમના હૃદયમાં વૈરાગ્ય ભાવ પેદા થાય છે, તેથી તે ઉગ્રામેલા હાથ વડે જ પોતાના મસ્તક ઉપરના વાળનો પચ્ચમુદિથી હોચ કરીને પોતાની મેળે દીક્ષા લઈ ને ચાલી નીકળે છે.

દીક્ષા લીધા પછી બાહુબલિ "પોતાથી નાના ૬૮ ભાઈએ જેમણે પ્રભુ પાસે પ્રથમ દીક્ષા લીધી છે તેઓ નાના હોવાથી તેમને વહન કેમ કરાય" એવા અભિમાનથી પ્રભુ પાસે જતા નથી તેમનો વિચાર એવો છે કે પ્રથમ કેવલજ્ઞાન મેળવી પછી પ્રભુ પાસે જવું એટલે નાના ભાઈઓને વહન કરવું પડે નહિ પરંતુ અભિમાન હોય ત્યાં સુધી કેવલજ્ઞાન કયાંયો થાય ?

'સ નત્સર વીત્યુ બે બેની, આવી બોલ પમાડે,
ગજ પર બેઠા હેઠા ઉતરે, ઉઘ અનાદિ ઉડાડે
વિચાર કરતા સમણુ સમચ્યા દૂર કયું અભિમાન,
ધર્મ ધુર ધર જિનના નગ્ન, પાગલા કેવલજ્ઞાન.'

બાહુબલિજીએ એક વર્ષ સુધી કાઉન્સિલ ધ્યાનમાં રહીને ઉચ્ચ તપશ્ચર્યા કરી પરંતુ તેમનામારહેલો અભિમાન કેવલજ્ઞાન થવા દેતો નથી પ્રભુ શ્રી ગણેશદેવ બ્રાહ્મી અને સુદરીને બાહુબલિને પ્રતિબોધ કરવા મોકલે છે. જ ને બેનો પ્રથમ તો ભાઈ ને જોળખી પણ શકતા નથી કારણ કે

જન્મમા જાર માસ મુખી એક જ મ્યાને ઉમા વદ્યા
તેથી નગના ઉપર વેગાઝા ફરી વ ન્યા દગા અને તેમા પડી
એએ મજા ક્યા દગા

બને બેનોએ કનુ કે 'બોઝ' ! મેમ મજા થી
ઉતરો " આ પ્રમતે મ્યાને બને બેને મ્મ યાને મયા પડી જા
વાકેબનો વિચાર કરવા તેમને પાગાની મૂક સમજાઈ તેથી
પ્રમુ પામે જમ્મને ન ના બાર્મ એ ને વદન કડે એવા મ્યાનો જેવો
પગ ઉપાડ્યો કે તગ્ગ જ જાહુમ્મિને કેવલગાન કમુ મજી
પ્રમુ પમે જમ્મને કેવલગાનો સમામા બેકા

" શ્રી રાત્રુજય આમિગિન આન્યા પૂર્વે નવત્ર પાલ
અનત વાજ જાગિનવર જાગી મમમર્ષા નિ વાગ
મિમ મિનિ રો મદિમા નારો સિદ્ધાયત મરુ કામલ
કાન્દે માન્દે જાનતા સિધ્ધા એમ્મા ને આમિગિન નામરુ "

હીમા મ્મને કેવલગાન થયા પડી પ્રમુ એક હજાર
વાર્ ન્યૂન એક લખ પૂર્વે વર્ વને કેવલોપલો વિચર્ષા

તે દરમિયાન શ્રી જન્મદેવ પ્રમુ શ્રી સિદ્ધાયતને વિષે
નચલુ લાખ પૂન વાર સોમર્ષા અને જરત મદારાત
સાથે સધમા પત્ન ન તીયને વિષે પદ્મર્ષા હગા

ત્યાર પછો પેગાનો મેમ જ્યાનો સમય જાણીને પ્રમુ
અઠાપદ પર્વત ઉપર ગયા ત્ય જન્મવતે કમ દહાર મુનિએ
સાથે અનશન-કર્ચુ એટલે આઈ આદારનો ત્યાગ કર્યો

આ દીકન જાણીને જરત ચકવર્તી તરત ત્યા ગયા
પ્રમુની સેવા કરવા લાગ્યા ઉદોના આસના બદાયમા
થવાયો પ્રમુને નિર્વાણ સમય જાણીને શ્રી ઉદો વિષે
પ્રમુ પમે આન્યા

આ માદ મહિનાની વડ તેરસનો દિવસ હતો તે વખતે ત્રીજે આદે પૂરો થવાને ને આસી પખવાડીયા જાકી હતા દિવસના પ્રથમ ભાગમાં અભિયિ નક્ષત્રની સાથે ચંદ્ર-માનો યોગ આવતો હતો ત્યારે ભગવાન યોગ નિરોધ કરી અયોગી અવસ્થા ॥ શૈલેશોકરજીમાં પાચ હસ્વાસર કાળ રહીને ચાર અઘાલી કર્મનો સ્થ કરી મોક્ષમાં ગયા પ્રભુ મોક્ષે ગયા તે સમયે ૧૦૮ સાધુઓ તેમની સાથે જ મોક્ષે ગયા તે વખતે બીજા દશ હજાર સાધુઓને કેવલજ્ઞાન થયું

આ પ્રભુ પાચમુ નિર્વાણ કન્યાતુક થયું ભરત ચકવર્તી પ્રભુના નિર્વાણથી ધણા યોગજનુર થયા મત્રીઓએ તેમને સમજાવી શોક દૂર કર્યો

ત્યાર પછી પ્રભુની અને બીજા મોક્ષે ગએલા સાધુઓની અગ્નિસત્કાર વગેરેની ક્રિયા કરી ઇન્દ્રો તથા દેવો નન્દીશ્વર દ્વીપે અહાહ મહોત્સવ કરી સ્વસ્થાને ગયા

ભરત ચકવર્તીએ પણ છ ખંડ સાધ્યા તેઓ ભરત કોત્રમાં પ્રથમ ચકવર્તી થયા તેમને આરીક્ષા ભુવનમાં જ અનિત્ય ભાવના ભાવના કેવલજ્ઞાન થયું છે અને દેવે આપેલા સાધુ વેશ લઈને પૃથ્વી ઉપર વિચર્યા છે તેમની પછી તેમના પુત્ર આદિત્યમયા રાજા થયા

વદન હો યો સ્વપ્નદેવ સ્વામીને ! આરિક્ષા ભુવનમાં કેવલજ્ઞાન મેળવનાર ભરત કેવડીને ! તથા કપલસેનાદિ મણુપરોને ! ! !

પ્રતીર્ણ શ્લોકો

તપનો પ્રભાવ —

यद् दूर यद् दुराराध्य यद्य दूरे व्यवस्थितम् ।
तत्सर्वं तपसा साध्य तपो हि दूरतिष्ठमम् ॥ १ ॥

‘ ને વસ્તુ-પદાર્થ દૂર છે, ને કાર્ય સાધનાતુ બહુ
ખુશ્કેલ છે, અને ને ધણે દૂર રહેલું હોય અથવા ને કાર્ય
કરતા ધણે વખત લાગે તેમ હોય તે, સર્વ કાર્યો તપ વડે
જલદી સિદ્ધ થાય છે, કારણ કે તપનો પ્રભાવ દૂરતિષ્ઠ છે
એટલે કે તપનુ ઉત્તમન દેવ કે જાનવ વગેરે દેહધી થઈ
શકેલું તથી ’ ૧

તપ શા માટે કરવું ?—

मूलोत्तरगुणधेनि-प्राप्त्यसाधन्यस्तित्तये ।
बाह्यमाभ्यन्तर चेत्य तप कुर्यान्महामुनि ॥ २ ॥

‘ મહા મુનિઓએ મૂળ શુદ્ધિ અને ઉત્તર શુદ્ધિની શ્રેષ્ઠિ
એટલે સમુદાય કે પ વિશાળ સામ્રાજ્ય લક્ષ્મી એટલે આત્મ-
સ્વરૂપની સિદ્ધિ માટે ■ પ્રકરના બાહ્ય તથા ■ પ્રકરના
અભ્યન્તર એમ બાર પ્રકરના તપ કરવા જોઈએ મહા
મુનિને પણ તપ આચરવા યોગ્ય છે, તે આપણા જેવા
સામાન્ય જીવોએ તે યથાશક્તિ તપ કરે, આચરવો
જોઈએ ’ ૨

તપના આરાધક કેવા હોવા જોઈએ ?—

सातो दातो निराग्म उपशान्तो हितेन्द्रिय ।
पतदाराचको ज्यो विपरीतो विराचक ॥ ३ ॥

‘ સ્વમાવાન, ઇન્દ્રિયોને હમન કરુનાર, પાપાર બનાવ

ત્યાગી, શાન્ત સ્વભાવવાળા, ઈન્દ્રિયોને જિતનાર--વશ કરનાર, આવા ઉત્તમ ગુણોવાળા જે બબ્બે જીવ હોય તે તપના આરાધક બાળુવા અને તેથી વિપરીત એટલે વિરૂદ્ધ આચરણ કરનાર જીવો વિરાધક બાળુવા ' ૩

તપ સફલકર્મમિદ્ધિવિધલચિરવિધિત પૃથ્વે

પુરિ ચ દુર્મગોઽપ્યદદ નવિવેણો દ્વિજ ।

મતે શમતપપર સુરનરૈક્ય-યોઽમવદ્રપિ-

અલ્પમતાપિત ઇયતિ લોસિમામો ઘટ ૫૪ ॥

‘ તપ સધળા કર્મને લેઈનાર એટલે નાશ કરનાર છે, વિવિધ પ્રકારની લાંબીને પ્રાપ્ત કરાવનાર છે (હજાન્ત આપે ટે-) અહો ! નદિયેના નામે પ્રાકાશ જે પોતાના ઘરમાં તથા તશરમાં પણ મજા દુર્ભાગી હતો, તે આરિત્ર શ્રદ્ધા કરીને શમ સહિત તપમા તત્પર થવાથી દેવતા તથા મનુષ્યોને વહનીય થયા બુદ્ધો સૂર્ય અને અગ્નિથી તપેલો કાથો ઘડો પણ કાન્તિવાળો થય છે ’ ૪

ઘસ્ટપોષિધિરામ્નાતો જિર્નેર્ગીતાથસાધુમિ ।

ત તપા દુવતા સન્નુ મનોવાહિતસિદ્ધયઃ ॥ ૫ ॥

‘ શી તીર્થ કર બનવ તોએ તથા ગીતાર્થ (સૂત્ર અર્થનું બાળકાર) મુનિરાજેએ જે તપનો વિધિ કહ્યો છે તે તપને વિધિ પૂર્વક આચરવાથી મનોવાહિત સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે ’ ૫

મસ્યા દામશક્તો ચ દદશક્તિમવેદય ચ ।

મનુષ્યેય પુણ્યથદ્ધિરતપર્થ સુદુષ્કરમ્ । ૬ ॥

‘ જે પુણ્યશાન પુરેયોમા ઘન આપવાની શક્તિ .

તેઓએ પોતાની ચારીરિત શક્તિને નેઈને એટલે શક્તિ
હોય તે પ્રમાણે અધન્ત દુષ્ટર તપ કર્મ આચરવું ' ૬

તદ્વે દ્વાદશરૂપ સ્વાદ્વાદ્યાતરમેદા ।

સયોજ્ય ષડ્વિધ ઘાશ-મુપદામાદિકર્મમિઃ ॥ ૭ ॥

‘ તે તપ બાદ અને અભ્યન્તર બેઠે કરીને બાર પ્રકારનું
છે છ પ્રકારે બાદતપ અને છ પ્રકારે અભ્યન્તર તપ છે
તેમાંથી બાદ તપ ઉપવાસ વગેરે વડે છ પ્રકારે કરવું ’ ૭

તપ પ્રારમ્ભે કાર્ય-મષ્ટા જિનપૂજનમ્ ।

તપોનિર્વાહસિદ્ધ્યર્થ પૌષ્ટિક ત્રિધિનયુતમ્ ॥ ૮ ॥

‘ તપનો આરંભ કરતા તપના નિર્વાહનો સિદ્ધિને માટે
શ્રી જિનેશ્વરની અષ્ટમકાળી-બાઈ પ્રકારે પૂજા કરવી તેમજ
ત્રિધિપૂર્વક પૌષ્ટિક કર્મ કરવું ’ ૮

મહાવિષ્ણુપ્રકાશા મુદ્રાત્રિચતુષ્કર્મ ।

યશ્ચન્ન ગુરુ કુર્યાત્તપૌષ્ટિકમુદાન્તમ્ ॥ ૯ ॥

‘ નવ મહો, દશ દિકષાત્રો અને યજ્ઞોનુ મુદ્રા એટલે
મહોર અથવા સોના-રૂપા નાણા, નેરેલ તથા મુદ્ગા રૂપે
વડે જે મોઢું પૂજન કરવું તે પૌષ્ટિક કર્મ કરેલું છે ’ ૯

પુસ્તકામ્બરણાગ્રાગ્રાગ્નિ ગુહ મુદ્ધવપિ ।

સઘાર્ચના ક્ષેત્રદેવીપુરદાયતપૂજનમ્ ॥ ૧૦ ॥

‘ વળી તપના આરંભમાં શુદ્ધોને નિર્દોષ પુસ્તક,
વસ્ત્ર, પાત્ર તથા અન્નનું દાન આપવું, મઘની પૂજા કરવી
અને ક્ષેત્ર દેવતા તેમજ પુર દેવતાની પૂજા કરવી ’ ૧૦

શુદ્ધ તપ કેવલમગુદાર, સોદાપનમ્યાસ્ય પુન મ્તુમ કિમ્ ।
હ્યપયો ધેતુશુજેન તદ્દ દ્રાક્ષામિતાક્ષોદયુત સુઘૈર ॥ ૧૧ ॥

‘દક્ષા શુદ્ધ તપ જ ઉદાર એટલે મો. ૧ દળને તપ નાં છે એનો શુદ્ધ તપ દદ્યપત (ઉચ્ચત્વ) સહિત હોય તો તે ૧ થી વળાણ કરવા ૧ અધવા તેનું મોટું ૫૦ મળે તેમા શુ કહેવું ? નેમ દે ગાયના ગુણ વદ જ દૂધ મને હર એ નેમ દાદા અને આકરનું ચૂર્ણ જળે તો અમૃત જેવું જ થાય ’ ૧૧

સતોષસ્ફૂલમૂલ પ્રદામપરિકરસ્થાપ્યવચ્ચય,
વંશાશાસોઘશાસ સ્કુરદમવદ્લ કીર્તિગમ્યશાસ ૧
અજામ વ્રસેકાદિપુલ્કુલવૈભવસો-વિમોહ,
સ્વર્ગારિપ્રાપ્તપુષ્પ ગિણસુરચન્દ્રદ સ્વાત્પન્નદ્વગોન્મદ ૨૧

‘અતોષ ઉપી મોટા મૂળમળે, હમાના પરિવાર ઉપી રકેપની નવનાવાળો, પાચ હન્દ્રિયોના રોષ (વદા ખેલી તે) ઉપી આખાગળો - કુલધમાન અભય ન ઉપી ૫૦ થી વાળો પ્રકશચર્ચ ઉપી ન પાનિ વડે નવા ૨ રહેગાં, શદ્ધા ઉપી પાદપીના સમૂહના સિચવાયો (છ વાર) વિન્નરત મુગ, બળ એધર્ષ અને સુન્ગતાના હેમગો, નિર્ધારિતો પ્રાપ્તિ ઉપી પુષ્પવાળો તથા મોક્ષ સુખ ગળી મને અપ નારો આ તપ ઉપી વૃગ થાય છે ’ ૧

અધિર્તપિ ધિર વર્જયિ ઠાનુમ હા નિન્દ સુતદા

દુમગ્ધપિ સુસમ્મત તથેગ વપગ્ગર દાન ૨૧૩

‘તપના પ્રભાવથી અસ્થિર વસ્તુ ન નિચળ થાય છે, જે વસ્તુ વકે હોય તે સગ્ગ થાય છે, હર્ષ હોય તો પળ તે કુટલ થાય છે દુઃખ (દુખે નરવ તેવી) રાય તે પળ સુખાય (અહેતાપ્રયો મેગવદ્) થાય છે તપથી સર્વ દાપ્ત સિદ્ધ થાય ॥ ’ ૧૩

અનાદિસિદ્ધદુષ્કર્મ-દેવિસપાત્થાતકમ્ ।

દ્વિમાદિયને વીરે, સદ્ગુણારોપમ તપ ॥ ૧૪ ॥

‘અનાદિ કામથી સિદ્ધ દુઃખો રૂપી ચતુના મુમૂક્ષને નાશ કરનાર, ખડગની ધારા સરખું આ તપ વીર પુરૂષ આદરે છે ’ ૧૪

નિર્ગેય નિર્નિશાનદય નમિર્જરાપ્રયોજનમ્ ।

ચિત્તોત્સાહેન મદ્ગુદયા, તપનીય તપ શુભમ્ ॥ ૧૫ ॥

‘દોષ રહિત, નિષાળા રહિત, કદ્દ નિર્જરા કરવાના પ્રયોજનવાળું, શુભ તપ સદ્ગુણિ વડે મનના ઉત્સાહ પૂર્વક ઘરવું ગાળું કે આવો રીતે કરેલું તપ જ આધિક્ય દેખાવાથી થાય છે અથવા કર્મની ધણી નિર્જરા કરનાર થાય છે ’ ૧૫

રમરુધિરમાસમેદાઽસ્થિમગ્નશુશાળ્યનેન તપ્યતે ।

કર્માણિ ચાતુમાનીત્યતસ્તપો નામ નૈરુત્તમ્ ॥ ૧૬ ॥

‘જેનાથી ઝસ, રૂધિર માસ, ચરબી, હાડકા, મજા અને શુક્ર તથા અગુણ કર્મો તપે-તાપ પામે છે તેનું ‘તપ’ એવું નામ કહેલું ॥ ’ ૧૬

યઃ વાલયિત્યા ચરણ વિપુલ્લ કરોતિ મોગાદિનિશાનમ્ ।

સ વધયિત્યા કન્ધશાનદય વલ્લુદુમ મહમવનોદ્ધમૂ ॥ ૧૭ ॥

‘જે અગ્નાની નાલુસ વિશુદ્ધ આરિત્રનું પાવન કરીને મોગાદિની નાસિ આગે નિયાળું કરે છે, તે મૂર્ખ માણસ દેશ આપવામાં ચતુર કે પવૃક્ષને પોષણ કરી-વધારીને તેને બાળી નાખે છે ’ ૧૭

સૌ મંગલોર્થાં જ્ઞાનમંગલ તપ જિનશ્રેયે કલો

સૌ અ તવાં કાયજ્યો જેણ મળો મગુલ ન

જેણ ન શ્વિયદાણી જેણ જોમા ન હાયતિ

‘જે તપ કરવાથી મનમા અશુભ વિચર

તથા જે તપથી ઇદ્રિયોની હાનિ ન થાય તેમજ

હાનિ ન પામે તેવો તપ કરવો જોઈએ ’ ૧૮

ધનાર્થિના યથા માન્સિ, શીતનાગાદિ દુસદ્ધા।

તથા મવચિરક્તાના તત્ત્વગાનાર્થિનામપિ ॥૧૯॥

‘જેમ ધનના અર્થાને ટાઢ તડકે ટુંકડ લાગે

તેમ ભવથી વેરાગ્ય પામેલા તત્ત્વજ્ઞની પુરુષોને પણ

તડકે ટુંકડ લાગતો નથી ’ ૧૯

તપાચારના બાર લેહો —

દ્વાદશાસ્ત્રપાચારા-સ્તપોરદ્ધિર્નિર્મિત્ત ।

અશનાઘા વહ ષાઘા વહ પ્રાયશ્ચિદ્ધાન્તઃ ॥૨૦॥

‘તપન્વી પરમાત્માએ બાર પ્રકારે તપ કરે છે

તેમા અશન્નો ત્યાગ વગેરે છ પ્રકારે જાણ્યો છે

અને પ્રાયશ્ચિત્ત વગેરે છ પ્રકારે અશ્ન ની મત્તા

છે ’ ૨૦

■ પ્રમરના બાહ્ય તપ —

અણસન-મુળોઝરીયા વિનિમ્ન-જિજ્ઞાસો ।

વાયવિલેસો સતીણવા વૈશાખ ॥૨૧॥

‘૧ અનશન તપ, ૨ હિંદુ, ૩ વૃત્તિ સંસ્થા

તપ, ૪ રસત્યાગ તપ, ૫ કામ્ય ૧ અને છકું સહી

નતા તપ જેમ છ પ્રકારે જાણ્યો, ૧

૭ પ્રકારના અભ્યન્તર તપના નામ —

પાયચ્છિન્ન વિણચો દેવાવન્ન તદ્દેવ સજ્જાઓ ।

જ્ઞાન ઉસન્નોચિ અર્ચમિત્તરચો તથો હોદ્દ ॥ ૨૨ ॥

‘ ૧ પ્રાયશ્ચિત્ત તપ, ૨ વિનય તપ, ૩ વૈયાવૃત્ય તપ, ૪ સ્વાધ્યાય તપ, ૫ ધ્યાન તપ અને ૬ કુ કાર્યો સર્ગ તપ એમ ૬ પ્રકારે અભ્યન્તર તપ બાબતુ ’ ૨૨

અનશન તપાચારનુ સ્વરૂપ —

તત્રાતશન દ્વિધા પ્રોચ યાદગ્ગીયિકમિત્તરમ્ ।

દ્વિર્ઘટિકાર્દિય સ્વરૂપ ચોટ્ટટ્ટ યાદવાત્મિકમ્ ॥ ૨૩ ॥

‘ અનશનના ત્યાગ રૂપ અનશન તપ યાવજ્જીવ અને ઈત્વરિ એમ બે પ્રકારે કહેવાય છે, પ્રથમ જાવજ્જીવ અને બીજો ઈત્વર તેમાં બે ધડીવાળો ત ઈત્વર એટલે સ્વત્પ કાલવાળો. અનશન તપ અને જાવજ્જીવ સુખીનો તે ઉત્કૃષ્ટ અનશન તપ એટલે જીવન પર્વત આહારના ત્યાગ રૂપ બાબતે. ’ ૨૩

ઉનોદરી નામે બીજો તપાચાર —

ઉનોદરિ તપો દ્રવ્ય-ભાગમેવાત્મક પર ।

વિશિષ્ઠ ધાયમાનત્વા ન્દરૂપ નિરતરમ્ ॥ ૨૪ ॥

‘ આ ઉનોદરી તપનુ તપ પણ ૬ ય ઉનોદરી અને જાવ ઉનોદરી એમ બે પ્રકારે વર્ણવેલો કહેલો છે આ તપનુ વિશેષપણ બાલવાથી તે હમેશા મોટા કળને આપે છે ’ ૨૪

ઉપવસ કેને કહેવાય? તે ન જાણે છે —

વપાવવિપયાદારત્યાગો યન્ન વિધીયતે ।

રવવાગ સ વિદ્યેય ક્ષેપ ત્વચનન્ન ચિદુ ॥ ૨૫ ॥

‘જે તપમા કષાય, વિષયો તથા આહારનો ત્યાગ કરાય છે તે જ ઉપવાસ જાણવો. ગાકીના ઉપવાસ નહિ પરંતુ લાઘવ જાણવી ’ ૨૫

વૃત્તિ સંક્ષેપ નામનો ત્રીજો તપાચાર —

વનર હનયા વૃત્તિ-મિશ્રાદનવલાદિકા ।

તસ્યા સન્નેષણ કાય, દ્રવ્યાગ્રમિગ્રહાં ચતૈ ॥૨૬॥

‘જેનાથી આજીવિમ ચાલે-જીવી ચમચ તે વૃત્તિ કહેવી છે તે ભિક્ષા વડે અન્ન તથા જળ વગેરેને મેળવવા રૂપ જાણવી તે વૃત્તિનો દ્રવ્ય, સેત્ર, મલ અને જાવથી અભિમત્ત લઈને સંક્ષેપ કરવો તે વૃત્તિસંગ્રેષ તપ કહેવાય છે ’ ૨૬

રસત્યાગ નામનો ચોથો તપાચાર —

વિરુત્તિરુદ્રસ્તાના યસ્યાગો યત તત્તો દિ નસુ ।

શુભાંશ પ્રાપ્ય વિરુત્તિ રુદ્ધાતિ ત્રિધિપૂર્વકમ્ ॥૨૭॥

‘વિગર કાનારા રસોનો જે ત્યાગ કરવો તે રસત્યાગ નામનું તપ કહેવાય છે હમણાં આ તપમા પણ શુદ્ધી આપી તઈને વિધિ પૂર્વક વિગઈ શ્રદ્ધા કરવા છે ’ ૨૭

હાયકલેશ નામનો પાંચમો તપાચાર —

ધીરાતપમાદિનાં વલેશ કાયસ્થાપયુક્તિત્ત ।

તપુષાવત્સ્વપોડય, વિચેયતત્તપ સ્મૃતમ્ ॥૨૮॥

‘વીરાસન આદિ અસનો વગેરે, કેશકોચ વગેરે વડે, આગમમા કહેલી યુક્તિ પ્રમાણ, ચીરીને સમજણ પૂર્વક કષ્ટ આપના કેપ (કષ્ટ સહન મળ ગપ) હાયકલેશ તપ કહેવાય છે ’ ૨૮

સહીનતા નામનો છદો તપાચાર —

ઈન્દ્રિયાવિચતુર્મેદા સંહીનતા ત્રિગચ્છતે ।

વાદાતપોઽન્તિમો મેદ મ્પીકાર્ય સ્વદક્ષયિવત્ ॥ ૨૯ ॥

‘ ઈન્દ્રિય સહીનતા વગેરે ચાર ભેદ સહીનતા કહેલી છે આ સહીનત નામનો બાહ્ય તપનો છેલ્લો ભેદ અન્દક ઋષિની પેઠે અગ્રીયાર કહેવો ’ ૨૯

ઈન્દ્રિયકસાયનોપ વદુષ્ઠ સંહીનયા મુનેયગ્ના ।

તદ્ મ વિવિનગ્નિયા પદ્મસા ધીવરામેદિ ॥ ૩૦ ॥

‘ ઈન્દ્રિય મહીનતા, કષાય સહીનતા, યોગ સહીનતા એમ ત્રણ પ્રકારની તથા વિવિન્ત ચર્ચા નામની ચાષા પ્રકારની સહીનતા વીતરાગ ભગવતોએ કહી છે ’ ૩૦

પ્રાયશ્ચિત્ત નામનો અભ્યન્તર તપનો પહેલો ભેદ અથવા આઠમો તપાચાર —

શીતાર્થાદિગુણેયુક્ત સ્વપ્ચાર્ય વિવેકિના ।

પ્રાયશ્ચિત્ત તપો પ્રાહ્ય પાપકલ્પપરોષકમ્ ॥ ૩૧ ॥

‘ વિવેકી જનોએ શીતાર્થાદિ ગુણોવાળા આચાર્યને પામીને પાપ ક્ષવને શેષતાર પ્રાયશ્ચિત્ત નામનું તપ પ્રકર કરવું એટલે સૂત્ર અર્થના બાણ મુગુરની આગળ પોતાના દોષો જણાવીને તેમના કહેવા પ્રમાણે તપ કરવું ૩૧

વિનય નામનો અભ્યન્તર તપનો બીજો ભેદ અથવા આઠમો તપાચાર

વતુર્ધા વિનય પ્રાપ્ત સમ્યક્જ્ઞાનાદિમેદત્ ।

ઘમકાર્યે નર સોઽહ વિનયાદ્વિતર્પોઽચિત્ ॥ ૩૨ ॥

‘સમ્યક્ જ્ઞાન વગેરે બેઠે આ પ્રમ નો વિનય કહેશે’
 ‘ધર્મ કાર્યમાં આ વિનય શુભુત્તરો મનુષ્ય યોગ્ય કહેશે’
 છે’ ૩૨

વૈયાવૃત્ત્ય નામનો અવ્યન્તર તપનો ત્રીજો બે, અથવા
 નવમો તપાચાર —

વચાર્ઠ સત્પત્તીકારો, વ્યાધિવરીપટાદિપુ।
 વચારુત્ત્વ સદ્ધાન્ય વિદ્યામજાગનાદિભિ ॥૩૩॥

‘વ્યાધિ તથા પરીવહાદિમાં જેમ કો તેમ તેને પ્રતી
 કાર એટલે ઉપાય કરવો તથા વિશ્વામજા (હાથ પગ અવગ
 -દામવા વગેરે) તથા અજાનાદિક વડે વૈયાવૃત્તર કનુ’ ૩૩

સ્વાધ્યાય નામનો અવ્યન્તર તપનો ચોથો બે, અથવા
 દશમો તપાચાર —

સ્વાધ્યાય પદ્મધા પ્રોત્તો, મદતીર્નિર્નહા।
 તપોવૃત્તિરનેન સ્વાત્, સર્વોદ્દિષ્ઠસ્તપર્ષેન ॥૩૪॥

‘પાત્ર પ્રકારે સ્વાધ્યાય કહેશે ૭ તે સર્વજ મેટી
 ઠમ નિર્નર કરનાર છે, એનાથી વપર્સ નિર્નર કર છે
 તેથી અરિહત લખવાને આને સર્વોદ્દિષ્ઠ કહે’ ૩૪

ધ્યાન નામનો અવ્યન્તર તપનો પાંચમો બે, અથવા
 અગિઆરમો તપાચાર —

અત્તમુદ્ધર્તમાત્ર ચદેકાગ્રચિત્તર્નિર્નહા।
 તદ્ધ્યાન ચિત્તવાગ્નિના, કર્મક કલ્પકર્ ॥૩૫॥

‘અન્તમુદ્ધર્ત માત્ર કલ્પકર્ કહે’ ૩૫

થાય તે ધ્યાન કહેવાય છે અને તે ધ્યાન ઘણા લાભ કાળના બાધેલા કર્મોના ક્ષય કરવામા કારણ રૂપ થાય છે ' ઉપ

કાયોત્સર્ગ નામનો અભ્યન્તર તપનો છઠ્ઠો ભેદ અથવા બારમો તપાચાર —

પ્રાયો વાહુમનસોરેષ મ્યાધ્યાને દિ ત્રિયત્ના ।

કાયોત્સર્ગ તુ કાપસ્યાવ્યતો પ્યાનાત્ ફલ મહન્ ॥૩૬॥

‘ ધ્યાનમાં પ્રાયે કરીને વાણી અને મનને કબજે રાખી શકાય છે પણ કાયોત્સર્ગમા તો કાયાને પણ કબજે રાખવાની છે તેથી ધ્યાન કરતા પણ કાયોત્સર્ગનું મોટું ફળ મળે છે ૩૬

અખાત્રીજ-વર્ષાતપના પાન્થાના સ્તવનો

(૧)

શ્રી રિખવ વરસોપવાસી, પૂરવની પ્રીત પ્રકાશી,

ચેચાસ ભોલે શાગાધો, બાબાજી વિનતિ અવધારો,

મારે મદિરીએ પાઉં ધારો, બાબાજી વિનતિ અવધારો

ચેલડી રસ મુજતો ન્હોરો, નાથજી ન કરાવો ન્હોરો,

દરિસણુ દલ આવો હોરો, બાબાજી વિનતિ અવધારો

પ્રભુએ તવ માડી પસલો, આહાર લેવાની ગતિ અસલી,

પ્રગટી નવ દુર્ગતિ વસલી, બાબાજી વિનતિ અવધારો

અનુવાલી ત્રીજ વશાખી, પચ દિવ્ય ચતા શાખી,

એ તો દાન તણી ગતિ દાખી, બાબાજી વિનતિ અવધારો

એમ યુગાદિ પર્વ જાણો, અખાત્રીજ નામે વખાણો,

સદુ કેઈ કરે ગવમાણો, બાબાજી વિનતિ અવધારો

સહસ્ર વરસે કેવળ પાથો, એ- લાખ પૂરવ અર આથો,
પછી પરમ મહોદય પાથો, જાળાણ વિનતિ અવધારો ૬
એમ ઉદય વદે ઉવજ્જાયા, પૂજોણ તુમે રિખવના પાયા,
જેણે આદિ ધર્મ ઉપાયા જાળાણ વિનતિ અવધારો ૭

(૨)

દેખો માર્છ આજ રૂપલ ઘર આવે,
રૂપ મનોહર જગદાનદન, સગડી કે મન લાવે
દેખો માર્છ આજ રૂપલ ઘર આવે ૧
કેઈ મુક્તામૂળ યાજ નિશાળા, કેઈ મણિ માણિક લાવે દેખો ૨
હય ગય રથ પાયક જાહુ કન્યા, પ્રભુજીકુ વેગે વધાવે દેખો ૩
શ્રી શ્યામ કુમાર દાનેશ્વર, ઈશુ રસ વહોરાવે દેખો ૪
ઉત્તમ દાન દીએ અમૃત રસ, સાધુ કીર્તિ ગાવે દેખો ૫

(૩)

પસારી કર લીજે, ઈશુરસ ભગવાન,
અહત શિખા શ્યામ કુમરકી, માતુ નિરમલ ધ્યાન પદ્મગી ૧
મે પુરોષોત્તમ કરકી ગગા, હુ તો ચરન નિહન
મંત ગગા અબર તરજનકે, માતુ અલી અમૃત પદ્મગી ૨
કીધો વિધુ-બિભ સુધાશુ આહત, આપ મનુજી ૩
કીધા હાયકકી પુણ્ય પર પર, દાખત તત્તવિનિ પદ્મગી ૩
પ્રભુ કરે ઈશુરસ દેખી કરત હે, એસી દેખુ જન,
જસુ કહે ચિત્ત વિત પાત્ર મિલાવે, મું રવિશુ જિન જન

શ્રી જૈન સાહિત્ય વવક સભાના પ્રકાશનો

શ્રી બે વખત આયબીયની ઝોળી પ્રસંગે ખામ ઉપયોગી-
શ્રી સિદ્ધચક્ર-નવપદ આરાધન વિધિ-(સચિત્ર)

અત્યાર સુધીમાં બહાર પડેલ આ વિષયના પુસ્તકોમાં આ પુસ્તકે જુદી જ જાત પાડે છે જેમાં નવે પહેતુ સુદર વિવેચન અને રેક પહેના ભાવને સ્પષ્ટતા ખાસ તૈયાર કરાવેલ ભાવવાહી દશ ચિત્રો ઝોળીની વિધિના દીવસોનો કાર્યક્રમ બહુજ સરળ રીતે પ્રકવામાં આયો છે ચોસક પ્રકારી પૂજા શ્રીનવપદજની બન્ને પૂજાઓ સત્તરમેદી પૂજા, પ્રભુ સ મુખ મોલવા ચોગ્ય સ્તુતિઓ, નવપદના ચૈત્યવદનો અને સ્તવનો નવપદની ચોષો, સજ્જાઓ શ્રી સિદ્ધચક્રજની મનોદાર પૂજન વિધાનની સમજ વિગેરે વિગેરે સિદ્ધચક્ર આરાધન ચોગ્ય મુદ્દા સરળ રીતે વિપુલ સામગ્રી સહિત આ પુસ્તકથી ગામ । વિગેરેમાં ઝોળી કરનારને ધણીજ સુગમતા બજારો, કારણકે ઉપયોગી દરેક બાબતોનો સમાવેશ આમાં કરાયેલ છે પૃષ્ઠ ૨૮૮ પાકુ બાઇડીંગ છતાં કિ ૨-૮-૦

શ્રી તત્ત્વાર્થ સૂત્ર -તેના અભ્યાસકોને ખાસ ઉપયોગી મૂળ સૂત્ર નીચે દર્શાવેલ છે માં કાન્ધારે પૂ મુનિશ્રી રામવિજયજી મ. કૃત ગુજરાતી અનુવાદ અને તેના ઉપર વિવેચન અને ખાસ ઉપયોગી પ્રશ્ન એણી સુખ સુદર છપાઈ તથા સુગંધ બાઇડીંગ છતાં કિ ૩ ૩-૦-૦

આત્મના. —સુદર સૈનીમાં લખાયેલ છે આત્મા સબધી બજારવાની જિજ્ઞાસાવાળા બહુઓએ આ પુસ્તક ખાસ વાંચવા જેવું છે લે વિદ્વાન પૂ મુનિ શ્રી ધુરધરવિજયજી છે કિ દશ આના

પ્રાપ્તિસ્થાન-

(૧) બાબુભાઈ રંગનાથ શાહ
અબાજના વડા પાસે-ભાનનગર

(૨) જસવતનાન ગિરવરલાલ ર
૧૨૩૮ રૂપાસુરચંદની પો
અમદાવાદ

પ્રસિદ્ધ જૈન શુભેચ્છાને ત્યાંથી પણ મલશે

કેરવાક જૈનેત- વિકાન સામ્રાજના જૈનર્મ માટેના ઉત્તમ
વિચારો વિવિધ વાચનમાથી તાગરીને જે ચાર પ્રસિદ્ધ
વ્યક્તિના અભિપ્રાયો અને અપાય છે

જૈનધર્મની પ્રાચીનતા અને પવિત્રતાના સમઘમા પાશ્ચાત્ય
વિજ્ઞાનોને પણ પોતાના વિચારો બદલવા પડ્યા છે

પ્રખ્યાત ઇસ્ટાલિન બાબાચામી અને વિજ્ઞાન ડૉ એન પી.
ટેમીટોરીએ એક સ્થળે દિંદીમા લખ્યું તેનો અનુવાદ આ રહ્યો

“જૈન ઇશન બહુ હિય પમિતુ છે એના મુખ્ય તરનો
વિજ્ઞાન શાસ્ત્રના આવાર ઉપર સ્થાપેલી છે માફ આ માત્ર
અનુમાન નથી પણ પાત્ર અનુસર છે જેમ જેમ પદાર્થ વિજ્ઞાનની
પ્રમાણિ થાય છે તેમ તેમ જૈનધર્મના સિદ્ધાન્તો સિદ્ધ થતા જાય છે ”

જર્મનીના જમવિખ્યાત ડૉ હર્મન જોકામીએ લખ્યું છે

ઈંગ્લીશનું ભાવાર્થ- અન્તર્માં મને મારો નિશ્ચય જાહેર કરવા ઘી
કે જૈનધર્મ એ મુળ ધર્મ છે બધા ઇશનોથી સર્વથા શ્રિન
છે એ સ્વતંત્ર છે પ્રાચીન ભારતવર્ષનું તત્વજ્ઞાન અને ધાર્મિક
જીવનના અભ્યાસને માટે તે ધણો મહત્વનો છે ”

લોકમાન્ય તિલકમહાશયે સન ૧૯૦૪ ના ડિસેમ્બરના કેડગી
પત્રમાં લખ્યું છે કે -“મ-થો તેમજ સામાજિક વ્યાખ્યાનો દ્વારા
માનુષ્ય પડે છે કે જૈનધર્મ અનાદિ છે એ વાત નિર્વિવા તથા
મનને સ્થિત છે આ વિષયમાં ઇતિહાસના પ્રજ્ઞા પ્રમાણો છે
અને નિદાન ઈ સ થી પરફ ર્ષ પહેલાનો જૈનધર્મ સિદ્ધ જ
છે મનાવીરસ્યામિ જૈનધર્મને પુન પ્રકાશમા લાન્ચા આ વાતને
અને ૨૪૦૦ વર્ષ પૂર્વે જનીત થઇ ચુક્યા છે બૌદ્ધધર્મની સ્થાપનાની
પહેલા જૈનધર્મ દેનાઈ રહ્યો હતો એ વાત બીન-ન વિશ્વાસ કરવા
થોગ છે એવીસ તીર્થંશ્રેમા મનાવીરસ્યામિ અન્તિમ તીર્થંકર
હતા એથી પણ જૈનધર્મની પ્રાચીનતા માનુષ્ય પડે છે બૌદ્ધધર્મ
પાછળથી ઉત્પા થયો એ વાત નહી છે .

જલિર રામનેકર જણાવે છે કે -

The origin of Jainism is pre-Vedic

જૈનધર્મનું મુળ વેદ પહેલાનું છે